

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT TEORİSİ PROGRAMI**

**DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MİKROKREDİNİN GELİŞİMİ,
TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ UYGULAMALARININ KADIN
İSTİHDAMINA ETKİSİ**

Şerife ÖZEL

**Danışman
Doç. Dr. Coşkun ÇILBANT**

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu	FRYL-031
	YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 08.08.2019 tarih ve 28/21 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Şerife ÖZEL'in "DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MİKROKREDİNİN GELİŞİMİ, TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ UYGULAMALARININ KADIN İSTİHDAMINA ETKİSİ" konulu tezi incelenmiş ve aday 26.08.2019 tarihinde saat 11:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..90.. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Melih ÖZGÜZLÜK
BAŞKAN

Doç. Dr. Cenk Çiğdem
ÜYE

ÜYE
Prof. Dr. Volkan Aktekin

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Dünyada ve Türkiye’de Mikrokredinin Gelişimi, Türkiye’de Mikrokredi Uygulamalarının Kadın İstihdamına Etkisi” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Şerife ÖZEL

İmza

ÖZET

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE MİKROKREDİNİN GELİŞİMİ, TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ UYGULAMALARININ KADIN İSTİHDAMINA ETKİSİ

Mikrokredi uygulaması, bankalar tarafından ödenek verilmeyen ve ekonomik anlamda zor durumda olan küçük ölçekli krediler temin eden; bu sebeple yoksulluğu ortadan kaldırmaya yönelik uygulanan önemli bir finansman türüdür. Bu amaçla mikrokredi uygulaması, son dönemlerde kadın istihdamında arzu edilen artışı sağlayan ve yoksulluğu ortadan kaldıran önemli bir uygulamadır.

Hindistan, Bangladeş, Çin, Rusya gibi birçok ülkede uygulanan mikrokredi uygulaması Türkiye’de; Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) tarafından yoksul kadınların istihdamına yönelik uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye’de 2011 yılında gerçekleştirilen mikrokredi çalışmaları ülke geneline yayılarak sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim bazında ihtiyaç sahiplerine sunulmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada, yoksullukla mücadelede önemli bir faktör olan mikrokredi uygulaması, dünya ve Türkiye temelinde ele alınmıştır. Mikrokredinin nasıl uygulandığı ve Türkiye’de hangi kuruluşların mikrokredi uygulamasını gerçekleştirdiği incelenmiştir. Bu kapsamda yerel ve uluslararası kaynaklardan yararlanılmıştır.

Yapılan çalışma sırasında belirlenen dönem içinde, sunulan mikrokredi düzeyi ve istihdam oranı ele alınmıştır. Bunun yanı sıra hedeflerde yer alan hususlar;

- Kullanılan kredi miktarı
- Kendi hesabına çalışan kadın sayısı
- Tahsil edilen kredi miktarı
- Aktif mikro girişimci sayısı
- Toplam istihdam edilen kadın sayısı ele alınarak oranlar arasında kıyaslama yapılmıştır.

TÜİK ve mikrokredi sunan kuruluşlardan elde edilen veriler sonucunda mikrokrediyebaşvuran aktif girişimci sayısındaki artışın Türkiye'deki kadın istihdamını artıracığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, kadın istihdamı, mikrokredi.

ABSTRACT

DEVELOPMENT OF MICRO-CREDITS IN THE WORLD AND TURKEY,EFFECT OF MICROCREDIT APPLICATIONS IN TURKEY ON WOMEN'S EMPLOYMENT

Microcredit application has been an application which has been providing small-scale loans that have not granted by banks and are economically difficult. Therefore, it has been an important practice that tries to eliminate poverty. For this purpose, microcredit application has been an important evolution which has recently been preferred, providing female employment and eliminating poverty. Microcredit application which has been applied in many countries and many continents like India, Bangladesh, China, Russia, has been began to effort on the employment of poor women in Turkey by Turkey Foundation for Waste Reduction (TISVA). Microcredit efforts which has been implemented in 2011, has been spread throughout the country and started to be offered on the basis of non-governmental organizations and local government.

In this study, microcredit application which has been an important factor in fight against poverty, has been discussed on basis of world and Turkey. Turkey is examined how the implementation of microcredit and microfinance application which performs the organization. In this context, local and international resources have been utilized.

During the study period, microcredit level and employment rate have been discussed. However located in Turkey Grameen Microfinance Program between the years 2003-2018;

- Amount of credit used
- Number of employed women which have own enterprise
- Amount of credit collected
- Number of active micro entrepreneurs

A comparison have been made between the ratios of the total number of women employed.

As a result of the obtained data, the increase in the number of active entrepreneurs in Turkey Grameen Microfinance Program has to offer micro-credits to the conclusion that increase women's employment in Turkey has reached.

Keywords: Poverty, female employment, microcredit.

TEŞEKKÜR

Çalıőmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Doç.Dr.Coşkun Çılbant'a, ayrıca bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım Araç.Gör.Can Karabıyık'a teşekkür ederim.

Çalıőmamın ekonometrik analiz verileri için bana yardımcı olan TGMP İnsan Kaynakları Uzmanı Handan Öztürk'e teşekkür ederim.

Benim bugünlere gelmemi sağlayan babama ve rahmetli anneme sonsuz teőekkürlerimi sunuyorum.

Maddi ve manevi desteklerini her zaman yanımda hissettiğim eőime ve kızlarıma teşekkür ediyorum.

Şerife ÖZEL
Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM MİKROKREDİ KAVRAMI

1.1. MİKROKREDİ KAVRAMI VE GELİŞİMİ	3
1.1.1. Mikro kredinin Tanımı	3
1.1.2. Mikro kredi uygulamalarının tarihsel gelişimi.....	5
1.2. MİKROKREDİ SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ.....	6
1.3. MİKROKREDİ KURUMLARI.....	10
1.4. MİKROKREDİ HİZMETİ VEREN KURULUŞ MODELLERİ.....	11
1.4.1. Birlik Modeli	11
1.4.2. Banka Garantili Model.....	11
1.4.3. Topluluk Bankacılığı Modeli	12
1.4.4. Kooperatifler Modeli	12
1.4.5. Kredi Birlikleri Modeli.....	12
1.4.6. Grameen Modeli	13
1.4.7. Grup Modeli	14
1.4.8. Bireysel Model.....	14
1.4.9. Aracılık Modeli	14
1.4.10. Sivil Toplum Örgütleri Modeli	14
1.4.11. Grup Baskısı Modeli.....	15
1.4.12. Dönen Tasarruflar ve Kredi Kurumları Modeli.....	15
1.4.13. Küçük İşletmeler Modeli.....	15
1.4.14. Köy Bankacılığı Modeli.....	16
1.5. MİKROKREDİ KAVRAMI VE İSTİHDAM.....	16

1.5.1. İstihdam Kavramı.....	16
1.5.1.1. İstihdam Türleri.....	17
1.5.1.2. İstihdam Teorileri	19
1.5.1.2.1. Klasik istihdam teorileri	19
1.5.1.2.2. Alternatif İstihdam Teorisi.....	20
1.5.1.2.3. Neoklasik İstihdam Teorisi.....	21
1.5.1.2.4. Keynesyen İstihdam Teorisi	21
1.5.1.2.5. Neo-Keynesyen İstihdam Teorisi	22
1.5.1.2.6. Monetaristlerin İstihdam Teorisi.....	23
1.5.1.2.7. Rasyonel Beklentilerin İstihdam Teorisi.....	24
1.5.1.3. Türkiye’de ve Dünya’da İstihdamın Yapısı	25
1.5.2. Mikrokredi’nin İstihdama Katkısı.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA’DA MİKROKREDİLER

2.1. DÜNYA’DA MİKROKREDİ UYGULAMALARI VE KADIN İSTİHDAMI	34
2.1.1. Güney Asya’da Mikrokredi Uygulamaları	34
2.1.2. Doğu Asya ve Pasifik’te Mikrokredi Uygulamaları	38
2.1.3. Afrika’da (Sahra Altı) Mikrokredi Uygulamaları.....	41
2.1.4. Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da Mikrokredi Uygulamaları.....	42
2.1.5. Doğu Avrupa ve Merkez Asya’da Mikrokredi Uygulamaları.....	43
2.1.6. Latin Amerika ve Karayipler’de Mikrokredi Uygulamaları	46
2.1.7. Kuzey Amerika’da Mikrokredi Uygulamaları	47
2.1.8. Batı Avrupa’da Mikrokredi Uygulamaları	48
2.2. TÜRKİYE’DE MİKROKREDİ UYGULAMALARI.....	49
2.2.1. Türkiye’de Mikrokredi Veren Kuruluşlar.....	49
2.2.2. Türkiye’de Mikrokredi Alım Süreci.....	55
2.3. TÜRKİYE’DE MİKROKREDİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN SONUÇLAR	56
2.3.1. Türkiye’de Kadın İstihdamı	56
2.3.2. Türkiye’de Mikrokredilere Yönelik Kadın İstihdamı	63

2.4. MİKROKREDİ VE KADIN İSTİHDAMINA İLİŞKİN LİTERATÜR ÇALIŞMALARI.....	64
--	-----------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİKROKREDİYE İLİŞKİN BİR UYGULAMA: TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI

3.1. Araştırmanın Amacı	77
3.2. Araştırmanın Kapsamı	77
3.2.1. TÜİK Verileri.....	78
3.2.2. TGMP' ye Ait Veriler.....	79
3.3. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ.....	79
3.4. KORELASYON ANALİZİ	80
3.5. BULGULAR	80
3.5.1. H1 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi.....	80
3.5.2. H2 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi.....	81
3.5.3. H3 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi.....	83
3.5.4. H4 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi.....	84
3.5.5. H5 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi.....	85
SONUÇ.....	88
KAYNAKLAR	90

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
TGMP	Türkiye Grameen Mikrokredi Programı
TİSVA	Türkiye İsrافی Önleme Vakfı
TL	Türk Lirası
USD	United States Dollar
YİD	Yap-İşlet-Devret

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Bir Ülkede Mikro Finans Sistemi.....	8
Tablo 2: Yıllara Göre İşsizlik Oranı	26
Tablo 3: Yaş grubu ve Cinsiyet Ayrımında İstihdam Oranları.....	28
Tablo 4: Kayıtdışı İstihdam [15+ Yaş]	28
Tablo 5: Bazı Dünya Ülkelerindeki 2010-2018 Yılları Arası İşsizlik Oranları ..	30
Tablo 6: Bazı Ülke ve Bölgelerdeki İstihdam Oranları	31
Tablo 7: Dünyada 1999-2010 Yılları Arasında Mikro Kredi Veren Kurum Sayısı, Yoksul Vatandaş Sayısı, Mikro Kredi Talebinde Bulunan Yoksul Vatandaş Sayısı.....	32
Tablo 8: Güney Asya Bölgesi Mikrokredi Büyüklükleri (1999-2014).....	35
Tablo 9: Güney Asya Ülkeleri Mikrokredi Büyüklükleri (2014).....	36
Tablo 10: Hindistan'daki Büyük Mikrofinans İşletmelerinin 2014 yılı Faaliyetleri (milyon)	37
Tablo 11: Bangladeş'te Sivil Toplum Kuruluşları-Mikrofinans Kuruluşları Temel İstatistikleri.....	39
Tablo 12: Çin'de Mikrokredi Arz Eden Kuruluşların Karşılaştırması-Müşteriler ve Ürünler	40
Tablo 13: Afrika (Sahra Altı) Bölgesi Mikrokredi Büyüklükleri (1999-2014)...	41
Tablo 14: Afrika (Sahra Altı) Ülkeleri Mikrokredi Büyüklükleri (2014).....	42
Tablo 15: Rusya'da Büyük Mikrofinans işletmelerin 2014 yılı Faaliyetleri (milyon).....	45
Tablo 16: Çin'in en büyük mikrofinans kuruluşlarının faaliyetleri, milyon dolar, bin kişi	46
Tablo 17: Cinsiyete göre seçilmiş göstergeler (2015)	57
Tablo 18: AB Komisyonu Cinsiyet Eşitliği Raporu AB Ülkeleri ve Türkiye	58
Tablo 19: Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar.....	60
Tablo 20: 1988-2010 Dönemi Arasında Türkiye'deki Kadın ve Erkek Girişimci Sayısı.....	62
Tablo 21: TÜİK Verileri.....	78
Tablo 22: TGMP' ye Ait Veriler.....	79
Tablo 23: Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişki.....	80

Tablo 24: Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları arasındaki ilişki.....	82
Tablo 25: Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişki.....	83
Tablo 26: Aktif girişimci sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişki.....	84
Tablo 27: Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişki.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Mikro Kredinin Amaçları	4
Şekil 2: Mikrokredi Hedef Kitlesi.....	7
Şekil 3: Tam İstihdam.....	18
Şekil 4: Sanayi İstihdamı ve Sanayi Üretim Endeksi (MD)	27
Şekil 5: Ekonomik Faaliyetin Yeri	49
Şekil 6; Grafik 1: Mikro kredi kullanımı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişki	81
Şekil 7; Grafik 2: Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları arasındaki ilişki	82
Şekil 8; Grafik 3: Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişki	84
Şekil 9; Grafik 4: Aktif girişimci sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişki	85
Şekil 10; Grafik 5 : Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişki.....	86

GİRİŞ

Yoksulluk, geçmişten günümüze insanlar için en önemli sorunlardan biri olmuştur. Yoksulluk kavramına ilişkin dünya genelinde ortak bir anlayış söz konusu olsa bile, yoksulluğa dair küresel ölçekte yapılan standart bir tanım bulunmamaktadır. Yoksulluğun boyutları ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de her ülke için ortak sorun olarak görülmektedir. Ülkeden ülkeye gözlemlenen yoksulluk; işsizlik, gelir, eğitim durumu, ırk, yaş, cinsiyet, yaşam durumu, nüfus, ekonomi gibi özellikler ile farklılaşmakta ve yeni boyutlara ulaşmaktadır.

Küreselleşen dünyada zaman zaman gelişmiş ülkelerde bile ekonomik problemlerle karşılaşırken, gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu ekonomik problemler çok daha yaygın bir şekilde yaşanmakta ve bu ekonomik problemler beraberinde yoksulluğu da getirmektedir. Ekonomik koşulların daha da kötüleşmesi, kadınların da iş yaşamına katılımını gerekli kılmıştır.

Toplumun erkeğe ve kadına yüklemiş olduğu; erkeklerin ailenin geçimini sağlaması ile kadınların ev içi işleri yapmakla yükümlü olması gibi roller gereği yalnızca ev işleri ve çocuk bakımı gibi işlerle ilgilenen kadın; yerini artık ekonomik koşullar nedeniyle çalışan kadına bırakmaya başlamıştır. Kadınlar hem iş hayatında başarılı olmayı amaçlamakta hem de ev hayatını idame ettirmek için çaba göstermektedir. Kadınlar, toplumsal rolleri gereği hem çalışmalı hem de evin düzenini sağlamalıdır. Bu iki farklı görev sorumluluğu içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışan kadınlar, bu zor şartların yanı sıra geleneksel kadın algısı ile de mücadele etmek durumundadırlar. Kadınlar iş yaşamında birçok olumsuzlukla yüz yüzedir. Bu olumsuzluklar:

- Ücretlendirmelerin az yapılması,
- Yarım gün çalıştırılmaları,
- Sigortalarının tam yatırılmaması,
- İş yerinde sözel ve cinsel taciz,
- Doğum izini gibi gerekli izinlerin verilmemesi gibi olumsuzluklara maruz kalmaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de mikrokredinin gelişimi ile Türkiye'de mikrokredi uygulamalarının kadın istihdamına etkisinin incelendiği bu çalışma kapsamında birinci bölümde mikrokredi kavramının tanımı, tarihsel süreci, amacı gibi genel

konular ele alınarak detaylı bir şekilde açıklanmış ve sayısal verilerle desteklenmiştir. İkinci bölüm kapsamında dünyadaki ve Türkiye'deki mikrokredi uygulamaları ve kadın istihdamı ele alınmış ve bu doğrultuda detaylı açıklamalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise ülkemiz genelinde mikro kredi veren tek kuruluş olan TGMP'den alınan verilerle kadın girişimci sayısının ülkemiz kadın istihdamı üzerine olan etkisi incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİKROKREDİ KAVRAMI

1.1. MİKROKREDİ KAVRAMI VE GELİŞİMİ

1.1.1. Mikro kredinin Tanımı

Günümüze kadar çok sayıda tanımı yapılan mikro kredi, genel anlamı ile yoksul olarak tanımlanan dar gelirli kesimlerin gelirini arttırmak için kullanılan kredileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, finansal sistem içinde var olan kredi fırsatlarının en yoksul kesimlere ulaştırılması ve bu krediler için kullanım olanaklarının geliştirilmesidir. Mikro kredi, mikro finans kavramının daha dar anlamda kullanımıdır. Mikro finans, bankacılık sistemi içinde yer alamayan yoksul kesime kredi hizmeti verilmesidir. Aynı zamanda mikro işletmelere yönelik kısa dönemli ve düşük tutarlı nakit ihtiyacının karşılanması için gerçekleştirilen finansman hizmetleri de mikro kredi kapsamı içine girmektedir (Şiriner, 2015: 57). Mikro kredi uygulamaları ile ilgili yapılan tanımlardan birisi; mikro kredilerin bir kalkınma aracı olarak ortaya çıktığı ve resmi finans kuruluşlarına ulaşamayan geliri oldukça az olan kişilere çok düşük faizle verilen bireysel kredi türü olduğudur. Diğer bir tanımda ise; bir ekonomik oluşum içerisinde ihtiyacı olduğu halde finans kuruluşlarına ulaşamayan ya da resmi finans kuruluşlarının hizmet sunmadığı veya eksik sunduğu durumlarda yoksul kesimler için oluşturulan finansal yöntemler olarak ele alınmaktadır (Taşpınar, 2013: 83).

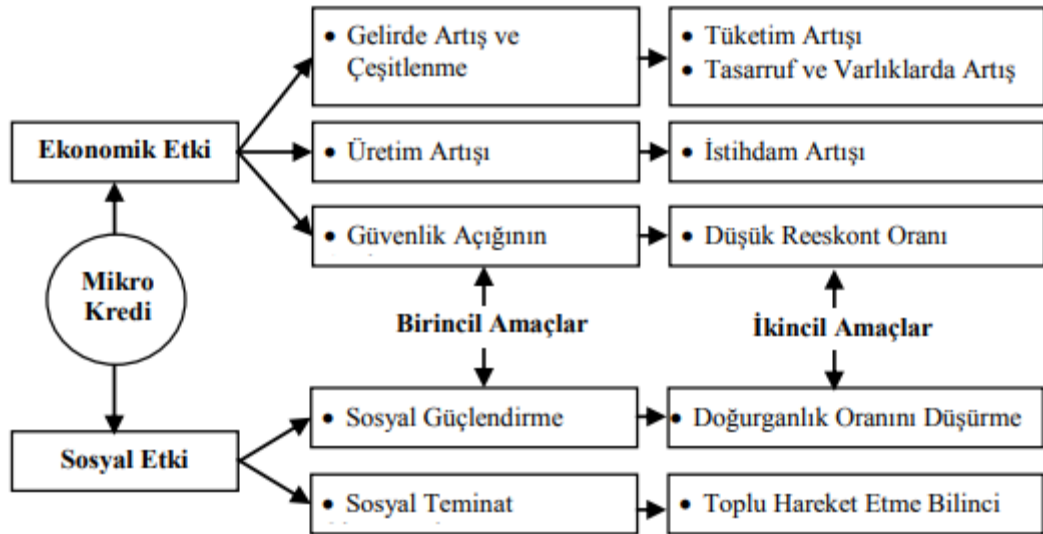
Bir strateji olarak kullanılan mikro kredi uygulamaları, yalnızca güvene dayalı, teminatsız ve kefilsiz olarak gelir sıkıntısı yaşayan kesimlerin yoksulluktan kurtulabilmeleri için sunulan küçük sermaye olarak görülmektedir. Bu kapsamdaki uluslararası uygulamalarda ise en yoksul kişiler, özellikle de resmi mali sistemler tarafından dışlanan yoksul kadınlar göz önünde bulundurulmaktadır. Sonrasında ise işsiz gençler, toprak sahibi olmayan köylüler, küçük çaptaki çiftçiler, sokakta yaşayan sähipsiz çocuklar ve orman köylüleri gelmektedir (Kızıloğlu vd., 2012: 434).

Söz konusu finansal hizmetlerin mikro olarak adlandırılmasının sebebi, bankacılık kapsamında verilen hizmetlerle kıyaslandığında bu hizmetlerin oldukça küçük boyutlu olmasıdır. Bazı çalışmalarda mikro finans ve mikro kredi kavramları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Fakat niteliğinden dolayı mikro finans

uygulamaları mikrokredi uygulamalarından daha geniş bir kapsama sahiptir. Bu kavramların bir arada kullanılmasındaki temel sebep, mikrofinans hizmetlerinin büyük ölçüde mikrokredi uygulamalarından oluşmasıdır. Diğer bir sebep ise tüm mikrofinans kurumlarının başlangıçta hizmetlerine mikrokredi uygulamaları ile başlaması ve bu alandaki başarıları sonucu diğer alanlara geçmeleridir (Gökyay, 2008: 9; Şiriner, 2015: 56).

Mikro kredinin gerçekleştirilmesinde iki boyut bulunmaktadır. İlk boyutta ekonomik, ikinci boyutta ise sosyal etkiler yer almaktadır. Mikro kredinin amaçlarından birini oluşturan ekonomik boyut; gelirin oluşması, ekonomik çeşitliliğinin artışı ve üretimin artışı olacak şekilde sıralanmaktadır. Sosyal anlamda yer alan ikinci boyut ise; kişilerin ekonomik olarak kalkınması ve toplumsal alanda bağımsız bir birey olmasını ifade etmektedir. Mikro finans kavramı küçük ölçekli işletmelerin yanı sıra dar gelirli bireyler tarafından da ekonomik bağımsızlık için önemli bir unsurdur (Özmen, 2012: s. 115).

Şekil 1: Mikro Kredinin Amaçları

Kaynak: UN, 2000: 56'den aktaran Özmen, 2012: 115

Dar gelire sahip yoksul kesimlere sunulan mikrokredi hizmetlerinin sağlayacağı yararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yılmaz ve Koyuncu, 2006'dan aktaran Yaz, 2011: 56):

- Yoksul kesime dâhil olan kişiler ya da aileler ile mikro ölçekli işletme sahiplerinin gelir ve tüketimlerinin belirli bir düzene girmesi,

- Olumsuz etkisi olan dış faktörlere karşı savunmanın ve dayanıklılığın artırılması,
- Bahsi geçen kişilerin yönetim ile ilgili beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi,
- Mevcut mikro ölçekli işletmelerin büyüebilmesi ve çeşitlenebilmesi,
- Yatırım fırsatlarının artırılması ve yatırım ile ilgili varlıkların oluşturulması,
- Gelirin ve verimin artırılması,
- Bahsi geçen kişilere bağımlı olan kimselerin hayat standartlarının yükselmesinin sağlanması,
- Harcama kapasitesinin artırılması ile makroekonomik açıdan olumlu bir talep etkisinin yaratılması.

1.1.2. Mikrokredi Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi

Geçmişte, özellikle kayıt dışı sektörde faaliyet gösteren çeşitli kişi ya da kuruluşların var olduğu belirtilmektedir. Diğer taraftan, günümüzdeki sistemlere benzer şekilde finansal kurumlar tarafından kredi sağlanmayan kesimlere teminatsız kredi veren ilk kuruluşun 1700'lü yıllarda İrlanda'daki İrlanda Kredi Kurumu ve Endonezya'daki Endonezya Halk Bankası olduğu bilinmektedir. Ardından, 1900'lü yıllara kadar geçen dönemde kırsal kalkınmanın sağlanması için devlet eliyle kurulan resmi/yarı resmi kalkınma ajansları tarafından yoksul kesimlere düşük faizli krediler verilmiştir. Fakat bu dönemdeki mikrokredi uygulamaları, kalkınma politikalarının önemsenmemesi sebebiyle birlikte ortaya çıkan finansal yetersizlik ve yoksulluk gibi olumsuzluklar sebebi ile kalıcı olamamıştır (Helms, 2006: 2-6'den aktaran Şiriner, 2015: 58).

1970'lerde yaşanan gelişmelerle birlikte mikrokredi uygulamaları günümüzdeki halini almaya başlamıştır. Mikrokredi uygulaması, ekonomi profesörü Muhammed Yunus tarafından 1973 yılında Bangladeş'te başlatılmıştır. Yunus, bu uygulamaya, yoksulluğun üst safhalarda yaşandığı Bangladeş'te bambu sepet yaparak geçinen bir kadına 6 \$ kredi vererek başlamıştır (Şiriner, 2015: 56). 1976 yılında ise yerel bir banka tarafından deneysel bir köy projesi olarak kullanılan mikrokredi hizmetleri, 1979 yılında Bangladeş Merkez Bankası tarafından yaygınlaştırılmış ve bazı ticari bankalardan sponsorluk desteği alınmıştır (Arslan, 2013: 10). 90'lı yıllarda finansal hizmetleri kapsayan mikrofinans kavramı oluşmaya

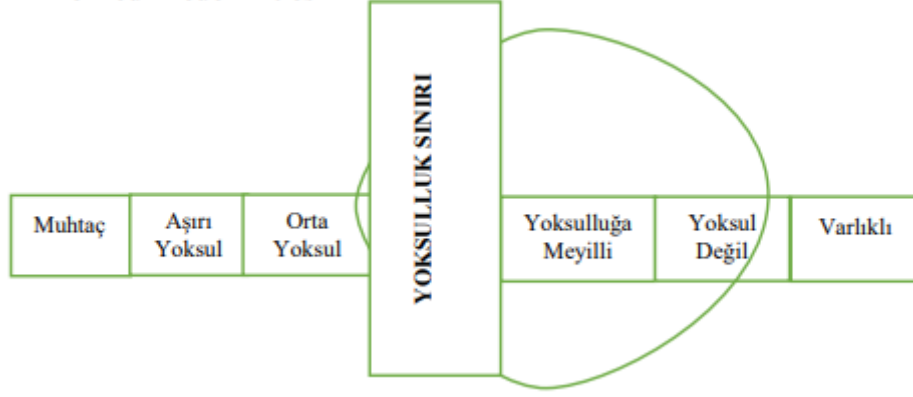
başlamıştır. Bu tarihle birlikte özellikle ulusal ve uluslararası kuruluşlar, yoksullukla mücadeleye oldukça önem vermişlerdir. Bu doğrultuda 1997 yılında ilk kez “Mikrokredi Zirvesi” toplanmıştır (Ören vd., 2012: 319-320). Mikrofinans hizmetlerinin geliştirilmesinin yanı sıra 1983 yılında Grameen Bank’ın kurulması ile mikrokredi alanında büyük bir gelişme yaşanmıştır. Bu dönemde mikrofinans uygulamaları, kredi verme esasları bilinen bankacılık sistemlerinden farklılaşmaya başlamıştır. Geleneksel bankacılık uygulamaları kapsamında tapu, teminat ve kefalet gibi güvenceler sistemin gereklikleri içerisinde yer almaktadır. Ancak mikrofinans uygulamalarında bu belgeler istenmemekte ve uygulama, yalnızca kişiye olan güven üzerine kurulmaktadır. Bilinen bankacılık sisteminde talep edilen kredi için teminat arttıkça kredi miktarı da aynı şekilde artmaktadır. Mikrofinans sisteminde ise kişinin mevcut varlığı ne kadar azsa, kredi almadaki şansı ve önceliği de o derecede artmaktadır (Birgili ve Akbulaev, 2014: 304).

Mikrokredi uygulaması, 50 yıldan daha kısa bir süre içinde mikro firmaların sahip oldukları krediden, dar gelirliler için bir tasarruf unsuru, ekonomik aktarımlar ve sigorta yapısını oluşturan önemli bir faktörü içermektedir. Bu dönemde Bangladeş’in yanı sıra Brezilya ve birtakım ülkeler de yoksul kadınlara krediler vermişlerdir. Bu kapsamda, erken mikrokredi eylemlerde kredilerin geri ödenmesi durumunda ,uygulamada dayanışma unsurları kullanılmıştır. Bununla birlikte, 2015 yılı, BM tarafından mikrokredi yılı ilan edilmiştir (Taşpınar, 2013: 86).

1.2. MİKROKREDİ SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Mikrokredi sistemi, temelde normal kredilere göre çok daha kolay ulaşılabilen; finans kuruluşlarından kredi almakta zorlanan çok yoksul grup içerisinde yer alan bireylere ekonomik fırsatlar yaratmak adına düzenlenen sistemdir (şekil 1). Bu sistemin başlıca hedefi; az miktarda nakit akışı sağlanarak yoksul kişilerin girişimcilik faaliyetlerini desteklemek ve yoksulluklarından kurtulmalarına yardımcı olmaktadır. Maddi imkansızlıklar sebebiyle fikirlerini hayata geçiremeyen bireylere yönelik bir uygulama olan mikrokredi uygulamaları, geliri oldukça düşük kesimler için büyük bir fırsat niteliği taşımaktadır (Coşan ve Çiloğlu Yörübulut, 2017: 47).

Şekil 2: Mikrokredi Hedef Kitle

Kaynak: Donor, 2003: 1.

Donor (2003), Mikrokredinin etkilerini beş maddede ele almıştır. Bu maddeler aşağıdaki gibi açıklanmaktadır;

- **Sosyal Yardım:** Finansal kurumlar, yardım edebilmek için yoksul kişilere ulaşmalıdır. Şekil 2’de gösterildiği gibi bugün çoğu mikrofinans müşterisi yoksulluk sınırının etrafındaki bir bantta kalmakta ve aşırı yoksullara nadiren mikrofinansla ulaşılmaktadır.
- **Ürün Özellikleri:** Finansal ürünlerin kredi koşulları ve işlem büyüklüğü gibi spesifik özellikleri oldukça etkilidir. Bu krediler, kısa vadeli işletme sermayesi kredileri ile stok satın almak isteyen yatırımcılar için işe yarayabilmektedir. Bununla birlikte, ekipman alımlarında bir defalık yatırım yapmak isteyen üreticilere pek öncelik verilmemektedir. Bu müşterilerin vadeli tasarruf veya daha uzun vadeli krediler gibi başka hizmetler talep etmeleri daha uygun görünmektedir.
- **Sermaye:** Bir müşterinin başlangıç sermayesi önemlidir. Finansal hizmetlerin daha fazla kaynakla başlayan müşteriler üzerine etkisi (finansal, fiziksel veya sosyal), çok düşük bir kaynak tabanından başlayan müşterilere göre daha fazla olma eğilimindedir.
- **Sürdürülebilirlik:** Bir bireyin, bir kurumun müşterisi olduğu sürenin önemli bir etkisi vardır. Bu durumda kurumlar, hizmetlere kalıcı erişim sağlayarak sürekli etki sağlamaktadır.
- **Ülkenin Ekonomik Yapısı:** Ülkelerin makroekonomik, yasal ve politik ortamları kredileri ciddi şekilde etkilemektedir. Kötü ekonomik koşullar,

zayıf sosyal ve fiziksel altyapı (eğitim, sağlık, yollar), yolsuzluk ve güvenlik eksikliği, müşterilerin finansal hizmetlerden yararlanma yeteneklerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bazı bölgelerde mikrokredi alan kişilerin çocuklarına burs imkanı tanındığı da belirtilmektedir. Özellikle Bangladeş, Hindistan ve Tayland gibi ülkelerde oldukça yaygın olan mikrokredi uygulamaları yalnızca yoksul ülkelere değil, aynı zamanda zengin ülkelerdeki yoksul kesimlere de hizmet götürmektedir (Şiriner, 2015: 56).

Tablo 1: Bir Ülkede Mikro Finans Sistemi

Finansal Kaynak Tedarikçileri	Faktörler	Müşteriler
Resmi kurum	1.Finansal sektör politikaları ve yasal çevre	- Kadın
Yarı resmi kurum	- Sınırlı faiz oranı - Hükümet kontrolü - Malisözleşme uygulamaları	- Mikro girişimciler - Küçük çiftçiler - Topraksız ve küçük ölçekli işletmeler
Gayri resmi kurum	2.Finansal sektör kuralları ve denetimi 3.Ekonomik ve sosyal politika	- Yeniden yerleştirilen kişiler
	- Ekonomik istikrar - Yoksulluk düzeyi - Hükümet politikaları	- Yerel kişiler - Düşük gelirli kişiler

Kaynak: Ledgerwood, 1999: 11'den aktaran Tüzün vd., 2016: 30.

Mikro finans uygulamaları, özellikle de mikro kredi, müşterilerinin yaşamında hem ekonomik hem de sosyal değişimler yaratmaktadır. Mikro finans uygulamalarının ekonomik, sosyo-kültürel ve kişisel etkileri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Mikrokredinin Güneş (2009: 54-56) tarafından derlenen özellikleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Bir finansman aracı olan mikrokredinin amacı; toplumun en yoksul kesimlerine ulaşmaktır.

- Mikrokredinin asıl hedef kitlesi ise kadınlardır. Bu kapsamda eşini kaybetmiş, boşanmış, çocuklarıyla yalnız yaşayan veya özürlü çocuğu olan kadınlara öncelik tanınmaktadır.
- Bireylerin mikrokredi hizmeti alması için okuma-yazma bilmesi gerekmemektedir. Az bir prosedürü vardır ve kolay verilir.
- Mikrokredi, maddi imkansızlıklar nedeniyle sermaye bulamayan kişilere kaynak sağlayarak girişimciliği desteklemektedir.
- Mikrokredi, genellikle oldukça az miktarlarda (100 TL ile 700 TL arasında) verilmektedir.
- Mikrokredi almak isteyen kişilerden herhangi bir teminat ya da kefil istenmemektedir.
- Mikrokredi, genellikle aynı aileden olmayan ancak aynı sosyo-ekonomik ve kültürel yapıyı paylaşan 5 kişiden oluşan gruplara verilmektedir.
- Geri ödeme, kredinin alınmasından bir hafta sonra başlamaktadır ve “grup dayanışması”, “ortak sorumluluk” veya “grup baskısı” yoluyla garanti altına alınmaktadır.
- Kredinin geri ödemeleri oldukça eşit ve az miktarlarda, kısa dönemlerle (haftalık) bir yıllık süreye yayılarak yapılmaktadır.
- İkinci kredinin alınabilmesi, ilk alınan kredinin sorunsuz şekilde (tüm üyelerin ödeme yapması) ödenmesine bağlıdır. Sermaye birikimi kapsamında ikinci kredinin miktarı artmaktadır.
- Mikrokredinin faiz oranları, piyasa şartlarında oluşan faiz oranlarının oldukça üstünde olmaktadır.
- Mikrokredi faaliyetleri genellikle kayıt dışı gerçekleştiğinden bu kişilerin vergi vermesini özendiren veya zorlayan bir sistem bulunmamaktadır.
- Her ne kadar kırsal kesimlerde yoksulluk fazla olsa da yılda bir ya da iki kez ürün alındığından dolayı geri ödemelerde sorun yaşanabileceğinden bu alanlara mikrokredi uygulaması götürülmemektedir.
- Mikrokredi genellikle seyyar satıcılık ve pazarlamacılık gibi çabuk paraya dönüşebilecek üretim şekillerini teşvik etmektedir.
- Mikrokredi verilmeden önce “prosedürel” bir eğitim aşaması bulunmaktadır.
- Mikrokredi ile yapılan işler genellikle geleneksel tarzdadır ve belirli alanlarda (el işleri) yoğunlaşmaktadır.

- Mikrokredide ürün farklılaştırılması yapılması zordur.
- Mikrokredi sadece iş kurmak (gelir elde etmek) için değil, acil veya günlük ihtiyaçların karşılanması için de kullanılabilir.

1.3. MİKROKREDİ KURUMLARI

Mikrokredi hizmeti veren kurumlar temel olarak üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar, gayri resmi finansal hizmet sunan kuruluşlar, yarı resmi finansal kurumlar ve resmi finansal kurumlardır. Eskiden mali sistemden kopuk olan mikrofinans girişimleri; çoğu ülkede siyasal destek sağlamak ve kalkınma politikalarını uygulamaya dönük mali sistemin bir alt boyutunu oluşturan, ticari açıdan da kârlı kurumlar haline gelen yapılar haline getirilmişlerdir. Mikrofinans hizmetleri yalnızca bunlarla kalmayıp birçok kurum tarafından da uygulanmaktadır. Çalışma ilkeleri ve yapıları her ne kadar farklı olsa da ortak özellikleri yoksulluğun azaltılabilmesi için az miktarlardaki finansman fırsatlarının ihtiyaç sahiplerine aktarılmasıdır (Taşpınar, 2013: 94).

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda sıkça görülen gayri resmi yapılanma, diğer bir ifadeyle tefeciler, finans piyasaları tarafından dışlanmışlardır. Tefecilerin sermaye ve fon olarak verecekleri krediler bakımından bir kısıtı bulunmazken, düşük riskli ve güvenilir müşteriler bakımından kısıtları bulunmaktadır. Yüksek faizle hizmet verdikleri kesimleri sınırlı tutan tefeciler, mekanizmanın işleyebilmesi için kredi verdikleri kişilerle devamlı bir iletişim içinde olmaya dikkat etmektedir. Tefecilerin hizmet verdiği alanın genişlemesi durumunda kredi verilen kişiler hakkında daha az bilgi edinebilecek, hata payı artacak ve geri dönüşü olmayan durumlar ortaya çıkabilecektir (Gökyay, 2008: 24).

Mikro finansman kuruluşları ile tefeciler mukayese edildiğinde, aralarındaki uçurumun oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bir mikrokredi finansman kuruluşundan kredi kullanımının toplam maliyeti, tefecilerden alınan kredinin maliyetinden çok daha düşük olmaktadır. Bu durumda, kredi kullanıcısının işlem maliyetleri dâhil edilse bile, mikro finansman kuruluşlarından borçlanmanın toplam maliyeti (faiz+işlem maliyeti), tefecilerden borçlanmanın toplam maliyetinden (faiz+işlem maliyeti) daha düşük olmaktadır. Ayrıca, mikrokredi hizmeti veren kuruluşlar, ülkenin farklı yerlerindeki müşterilere de hizmet götürdüklerinden dolayı finansal aracılık ve dışsal şoklara karşı korunmada tefecilere göre daha avantajlı

durumdadırlar. Diğer bir deyişle doğal afetler, salgınlar, savaş ve makro ekonomik şok gibi etkenlerin oluştuğu durumlarda tefeciler kredilerini geri alamayacaklardır. Bunun yanı sıra, mikro finansman kuruluşları yerel bilgilere birçok kaynaktan ulaşabilmekte ve çalışanlarını yerel bireylerden seçmektedirler. Bu bakımdan, tefecilerden daha geniş bir bilgi ağına sahip oldukları söylenebilir. Mikro bankalar kişilere düşük faiz oranları ile kredi sağlayabilmekte, yoksul kimselere aktif olarak daha fazla ulaşabilmektedir. Aynı zamanda yalnızca mikrokredi vermekle kalmayıp, gönüllü tasarruf hizmeti de sağlayabilmektedir (Kırbyık, 2009: 21).

1.4. MİKROKREDİ HİZMETİ VEREN KURULUŞ MODELLERİ

1.4.1. Birlik Modeli

Mikrokredi hizmeti veren kuruluşlarından birisini; birlik modeli oluşturmaktadır. Bu modelde, bir topluluk hedef alınarak oluşturulan birlik kapsamında mikrokredi hizmeti verilmektedir. Bu birlikler; gençlik grubu ve kadın topluluklarının yanı sıra siyasi, dini ya da ortak bir kültürel görüşe sahip topluluklar olabilmekte ve bu birlikleremikro işletmeler ve diğer çalışma konularında destek verilebilmektedir. Çeşitli ülkelerde bu birlikler, hukuki bir dayanakla farklı imkanlara sahip olabilmektedir. Bu doğrultuda; vergi indiriminden yararlanma, aidat toplama ve sigorta yaptırma gibi hakları bulunmaktadır. Birlik modeli ile grup modeli benzer özellikler taşımaktadır (Arslan, 2013: 25).

1.4.2. Banka Garantili Model

Banka garantili model, ticari bankalardan kredi alınabilmesi için kullanılmaktadır. Bu garanti iki şekilde sağlanmaktadır: İlki; bağış kurumları ya da hükümet aracılığı gibi dışarıdan sağlanan garanti sistemidir. İkincisi ise; üyelerin tasarruflarının kullanılmasıyla sağlanan garanti mekanizmasıdır. Bu krediler bireylerin yanı sıra gruplara da verilebilmektedir. Banka garantili model, bir çeşit sermaye garanti programı olarak da değerlendirilmektedir. Söz konusu garanti altına alınmış olan fonlar, kredinin geri dönüşü ya da sigorta işlemlerinden doğan zorluklar gibi çeşitli durumlar için kullanılabilir. Bu çerçevede birçok uluslararası örgütlenme ve Birleşmiş Milletler çerçevesinde kurulmuş kuruluşlar, bankaların ve

çeşitli sivil toplum örgütlerinin mikro finans hizmetlerine başlayabilmek için başlangıç sermayesi oluşturmalarına ve öncelikle kredi hizmeti sunabilmelerine yönelik uluslararası garanti fonları oluşturmaktadırlar (Gökyay, 2008: 27).

1.4.3. Topluluk Bankacılığı Modeli

Topluluk bankacılığı modeli kapsamında tüm topluluk, bir ünite olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, yarı resmi ya da resmi kuruluşlar vasıtasıyla mikrokredi hizmeti verilmektedir. Bahsi geçen kuruluşlar genellikle sivil toplum örgütleri ya da başka organizasyonların yardımı ile oluşturulmaktadır. Bu durumda öncelikle topluluk üyeleri, topluluk bankasının çeşitli faaliyetleri hakkında eğitilmektedir. Bu kuruluşların kapsamında gelir yaratıcı projeler ve tasarruf imkanları da sağlanabilmektedir (Kırbyık, 2009: 33).

1.4.4. Kooperatifler Modeli

Kooperatifler, isteğe bağlı olarak bir araya gelen kişilerin ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayabilmek için oluşturdukları, ortaklaşa edinilen ve demokratik olarak kontrol altında olan işletmelerdir. İlk olarak küçük çiftçilerin ve esnafların borçlarının küçültülmesinde ve yoksulluktan kurtulmada önemli bir araç olarak görülen kooperatiflerin kuruluşuna 19. Yüzyılda Friedrich Reifeisen ve Hermann Schulze-Delitzsch öncülük etmiştir. Bazı kooperatiflerin amaçları içinde finansman ve tasarruf gibi konular da yer alabilmektedir. Kar amacı gütmemesi, grup ekonomisini benimsemesi ve kolektif rekabet gibi unsurlar bağlamında kooperatifçilik, mikrokredinin amacı olan yoksulluğun giderilmesi için işbirliği sağlamaktadır. Bu bakımdan ortaklık temelinde kurulan sigorta kooperatifleri, en başarılı mikrofinans kuruluşlarına örnek teşkil etmektedir (Arslan, 2013: 27).

1.4.5. Kredi Birlikleri Modeli

Kredi birlikleri modelinde üyelerin idaresinde bulunan ve kendi üyelerine yardım etmek üzere oluşturulan finansman kuruluşları yer almaktadır. Bu birlikler, ekonomik kalkınma için işbirliğine girerler. Bu işbirliği ile ekonomik gelişimin

oluşumunu sağlamaktadırlar. Kuruluşa bağlı olan üyeler ise aynı toplumda aynı iş içinde olabilmektedir. Aynı özelliklere sahip birçok üye bir arada olabilmektedir. Kredi birlikleri ise hiçkimseye ayrımcılık yapmaz, bireylere kapılarını açmaktadır. Kredi birlikleri aktif olma, demokratik katkılar sunma, ayrımcılık yapmama, ekonomik kaygıya sahip olmama gibi birçok özelliğe sahiptir. Bu birliklerde komite üyeleri, yönetici seçimini oylama ile gerçekleştirmektedirler (Taşpınar, 2013: 98).

1.4.6. Grameen Modeli

Grameen bank modeli, Cittagong üniversitesinde 1970'li yılların ortalarında ekonomi profesörlüğü yapan Muhammad Yunus'un bir projesi sonucu ortaya çıkmıştır. Yunus, yoksul kesimlerde yaşanan kişilerin kredi alma imkanlarının bulunmadığını, bu nedenle de ekonomik olarak gelişemediklerini öne sürmüştür. Bu doğrultuda yoksullara herhangi bir teminat olmadan kredi verilebilmesinin mümkün olduğunu kanıtlamak için çalışmıştır. Bu amaç doğrultusunda 1976 yılında Bangladeş'te Grameen bankasını kurmuştur. Bu bağlamda, 42 aileye toplam 27 dolar borç verilmiş ve bu ailelerin kendi işlerini kurmaları sağlanmıştır. Bu kapsamda söz konusu ailelerin daha mutlu ve özgüvenli olmaya başladıkları anlaşılmıştır. Proje, ilk olarak Bangladeş Merkez bankası ile diğer ticari bankaların desteği ile geliştirilmiştir. 1983 yılında ise Grameen bankası tarafından yoksullara mikrokredi verilmeye başlanmıştır (Akbulaev vd., 2017: 100).

Ülkelerin makro politikalarının başarısızlıkla sonuçlanması üzerine bu model, kalkınma için kurtarıcı bir rol oynamıştır. Hızla tüm ülkelere yayılarak kabul gören model, yalnızca kalkınma ile değil, aynı zamanda sosyal devlet anlayışındaki değişim kapsamında sosyal politikaların değişmesi ile de ilgilidir. Devlet, piyasa ve aile üçgeninde oluşan refah kavramına bakıldığında, günümüzde devletin payının azaldığı, ancak, piyasa ve ailenin payının arttığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, kişilerin piyasadaki konumu ve gücüne göre sahip olduğu refahın yanı sıra aile desteği ve sivil toplum kuruluşları da refahın oluşturulmasında etkili olmaktadır (Demir, 2017: 134).

1.4.7. Grup Modeli

Grup modeli; farklı kişilerin bir araya gelmesiyle oluşturulan grup kapsamında, bireysel olarak yaşanan aksaklık ve sıkıntıların bütüncül sorumluluk bağlamında üstesinden gelinmesi olarak açıklanabilir. Çok sayıda kişinin bir araya gelerek oluşturduğu grupların çeşitli amaçları olabilmektedir. Bu amaçlar arasında temel olarak eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, toplu pazarlık gücü kazandırılması ve grup baskısı oluşturulması yer almaktadır (Gökyay, 2008: 29).

1.4.8. Bireysel Model

Bireysel modelde mikrokredi direkt olarak borçlu kişilere verilmektedir. Bu modelde, herhangi bir grup oluşumu ya da geri ödemenin garanti edilmesi için bir baskı kurulmamaktadır. Bireysel model daha çok “kredi artı” programının bir bölümü olarak görülmektedir. Söz konusu programda eğitim, beceri gelişimi gibi sosyo-ekonomik hizmetler de sunulmaktadır (Taşpınar, 2013: 99).

1.4.9. Aracılık Modeli

Aracılık modeli; borçlu ve alacaklı arasındaki aracı kuruluş sistemidir. Bu doğrultuda aracı kuruluşun, borçlularda kredi bilincini oluşturması ve verdiği eğitimler, oldukça önemlidir. Örnek olarak, tasarruf programları kapsamında borç talep eden kişilerin uygun hale gelmeleri sağlanmaktadır. Aracılar, fon sağlama, program bağlantıları, araştırma, eğitim ve öğretim gibi konular çerçevesinde bağlantı sağlayabilmektedir. Aracılar, hem kişilerden, hem de sivil toplum örgütleri, mikrokredi programları ve ticari bankalardan oluşabilmektedir. Borç verenler ise; hükümet kuruluşları, ticari bankalar ve uluslararası kuruluşlardan oluşmaktadır (Kırbiyık, 2009: 34).

1.4.10. Sivil Toplum Örgütleri Modeli

Sivil toplum örgütleri, mikrokredi programlarının başlatılmasında ve katılımında oldukça önemli bir role sahiptir. Toplumun yanı sıra, hem ulusal hem de

uluslararası hibe veren kuruluşlar kapsamında mikrokredinin öneminin anlaşılması için çalışmaktadırlar. Bu modelde sivil toplum örgütleri, kredi sağlayan yapılar için gerekli kaynak ve araçların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu konuda başarı sağlamalarının yanı sıra mikrokredi uygulamaları ile ilgili bilgilendirici yayınlar yaparak, grup toplantıları, seminer ve eğitim programları da düzenlemektedirler (Dündar, 2007: 5).

1.4.11. Grup Baskısı Modeli

Grup baskısı modeli; mikrokredi için borç alanlar ile projeye katılanlar arasındaki katılımı ve düzenli geri ödemeyi sağlamak bakımından ahlaki değerlere bağlı bir sistemdir. Grup üyeleri, borç alan grubun üyeleri olabileceği gibi saygı duyulan topluluk liderleri de olabilmektedir. Bu modelde ilk kredi alan üyelerin düzenli geri ödeme yapmaması halinde grubun diğer üyeleri de kredi talep edememektedir. Bununla birlikte, sivil toplum kuruluşları üyeleri ya da kredi hizmeti veren bankalarda çalışanlar da bu faaliyetleri gerçekleştirebilmektedir. Grup modeli kapsamında geri ödemelerini düzenli olarak yapmayan kişilere, ziyaret ya da toplantılar aracılığı ile uyarılarda bulunmaktadır (Gökyay, 2008: 30).

1.4.12. Dönen Tasarruflar ve Kredi Kurumları Modeli

Dönen tasarruflar ve kredi kurumları modeli; ortak bir fona katılmak için bir araya gelerek grup oluşturan bireylerin, her bir kişiye bir kerede toplu para verdikleri sistemdir. Örnek verilecek olursa, 12 kişilik bir grupta 12 ay süresince her ay 100 USD toplanabilmektedir. Her ay gruptan bir kişiye toplanan 1.200 USD verilir. Sırası gelip de toplu para alan kişi, diğer aylarda da para vermeye devam eder. Her ay için parayı kimin alacağı oy birliği ile ya da çekiliş gibi yöntemlerle belirlenebilmektedir (Kırbıyık, 2009: 35).

1.4.13. Küçük İşletmeler Modeli

Küçük ve orta ölçekli işletmeler gelirin artırılması, istihdam yaratılması ve gerekli hizmetlerin sağlanabilmesi için gittikçe önem kazanmıştır. Küçük işletmeler modelinde yer alan uygulamalar; eğitim, teknik tavsiyeler, yönetim ilkeleri ve

destekleme sistemleri gibi doğrudan müdahaleler ile piyasa koşullarına hazırlanmanın yanında, satış imkânları gibi dolaylı müdahaleleri kapsamaktadır. Küçük işletmelerin politikalarını ise değişik yapı ve mikrokredi finansmanı oluşturmaktadır. Mikro kredi, küçük ve orta ölçekli işletmelere direkt olarak ya da diğer hizmetlerle birlikte, daha geniş işletme geliştirme programının bir parçası olarak sunulmaktadır (Gökyay, 2008: 31).

1.4.14. Köy Bankacılığı Modeli

Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde oldukça yaygın bir biçimde kullanılan köy bankacılığı modelinde dar gelirli 30 ile 50 kişi arasındaki kişilerin bir araya gelmesi ile köy bankası oluşturulmaktadır. İlk kaynağı dışarıdan sağlandıktan sonra diğer üyelere de kredi verilmektedir. Geri ödemeleri haftalık yapılan bu kredilerin vade süresi 16 haftadır. Oluşturulan köy bankası, dışarıdan sağlanan fonu zamanında geri ödediği takdirde kredi almaya, fon almaya devam edebilmektedir. Köy bankasında aynı zamanda üyelerin tasarrufları da toplanmaktadır. Banka, üyelere verilen kredileri karşılayabilecek duruma geldiğinde dışarıdan fon almayı kesmekte ve kredilerini tasarruftan karşılamaktadır (Öner, 2007: 25).

1.5. MİKROKREDİ KAVRAMI VE İSTİHDAM

1.5.1. İstihdam Kavramı

Sanayi devriminin yaşanmasıyla birlikte ücretli çalışanların ortaya çıkması, istihdam kavramının da oluşmasını sağlamıştır. Özellikle I. Dünya savaşı sırasında ve sonrasında yaşanan Büyük Buhran, işsizlikle birlikte mikro ve makro düzeyde ekonomik problemlerin yaşanması, istihdam sorunun önemini ortaya koymuştur. İstihdam kavramı genel olarak belirli bir gelir karşılığında çalışmak olarak tanımlanmaktadır (Uludağ, 2014: 27).

İstihdama yönelik gerçekleştirilen diğer bir tanımda, bireylerin ekonomik düzeylere optimal seviyede katılımları olarak ifade edilmektedir. Tanımda görüldüğü üzere bireyler, ekonomik alanda aktif bir şekilde yer almaktadır. TDK'da ise hizmet alanında yer alma ve hizmet alanında kullanma şeklindedir. Genel anlamda istihdam

unsuru, bireylerin mevcut işe dahil olma veya olmama durumlarını içermektedir. (Kasapoğlu ve Murat, 2018: 250).

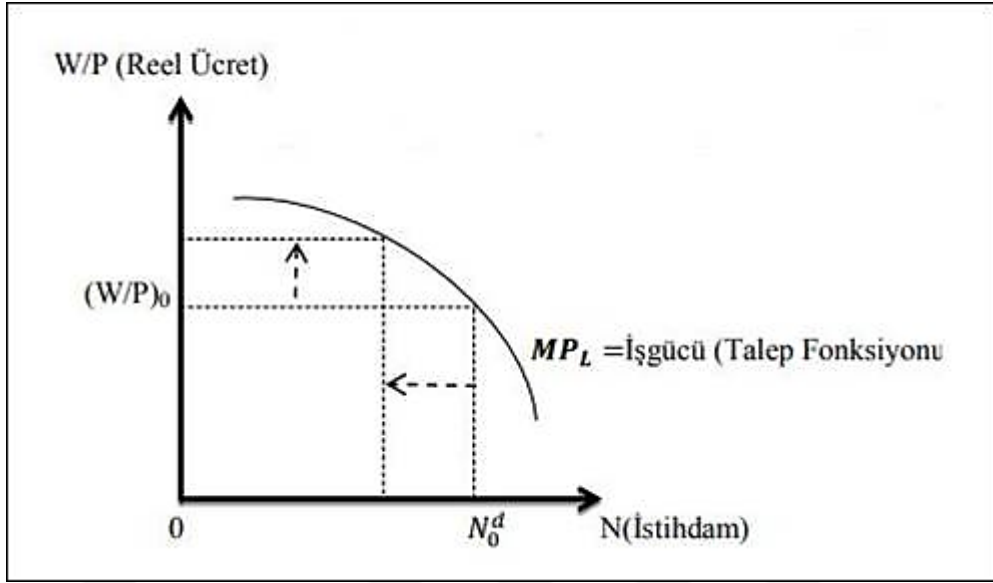
İstihdam kapsamında, ekonominin değişen yapısına uygun olarak çalışmak isteyen kişilere yeteneklerini geliştirmeleri ve istihdam edilebilirliklerini arttırmaları için çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamalar arasında meslek edindirme ve geliştirme kursları, işbaşı eğitim programları ve girişimcilik eğitim programları yer almaktadır (Çelik, 2013: 12).

1.5.1.1.İstihdam Türleri

İstihdam ile emek, birbiri ile doğrudan ilişkili iki kavramdır. Emek gücü ve çalışma şartlarının belirtilmesi amacı ile çalışma düzeyi kapsamında istihdam türleri üçe ayrılmaktadır. Bunlar, “tam istihdam”, ”eksik istihdam”, “aşırı istihdam” olarak adlandırılmaktadır. İstihdam türleri emek ve diğer üretim fonksiyonlarını yakından ilgilendirdiği için önemlidir.

Tam İstihdam: Tam istihdam, cari ücret kapsamında çalışmak isteyenlerin iş bulabildiği istihdam düzeyini belirtmektedir. İşsizlerin istihdam edilemediği durumlarda bir kısım bireyin işsiz kalması, ekonomide tam istihdam olmadığı şeklinde değerlendirilmemektedir. Tam istihdamın temel hedefi, konjoktürel işsizliğin olumsuz durumları ile yapısal, mevsimsel ve friksiyonel işsizlik türlerinin oluşmasını önlemektir (Bekiroğlu, 2010: 10-11).

Şekil 3: Tam İstihdam

Kaynak: Adam, 2016: 8.

Şekil 3'te görüldüğü üzere işgücünde istihdama bağlı olarak azalan marjinal verimlilik bulunmaktadır. Reel ücret düzeyinde $(W/P)_0$ veri olarak gözlemlenmekte iken, işletmelerin mevcut dengesi ise N_0^d istihdam seviyesini oluşturmaktadır. İşletme N_0^d düzeyinde iş gücü talep etmektedir. Bu da tam istihdamı sunmaktadır.

Eksik İstihdam: Kişinin tam zamanlı süreden az ya da azami ücret karşılığında mesleği, yeteneği ve eğitimi dışında bir işte çalışması olarak tanımlanmaktadır. Daha çok tarım alanlarında görülen eksik istihdam içerisinde kişiler, eğitim alanları dışında yalnızca geçimlerini sağlamak için çalışmaktadırlar. Şehirlerdeki eksik istihdam ise; kayıt dışı sektörler, kar oranlarının düşük olması ya da zarar etmelerine rağmen işlerine devam eden işletmeler ile ifade edilebilir. Bahsi geçen işletmeler, çalışanlarına zamanında ve gerekli oranda ödeme yapamamaktadır. Bu nedenle eksik istihdam, düşük işgücüne sebep olarak sosyo-ekonomik bağlamda kayıplar yaşanması anlamına gelmektedir (Taşçı ve Darıcı, 2010: 280).

Eksik istihdam belirlenmesi iki başlıkta ele alınmaktadır. Bunlardan birincisini görülen eksik istihdam oluşturmaktadır. Burada yer alan kişiler, 40 saatin altında çalışarak ek bir işe de geçmekte ve ekstra olarak çalışmaktadır. İkinci grupta yer alan istihdam unsurunda ise kişiler, mesleği dışında çalışmakta veya çalıştığı saat ve şartlar gizli olmaktadır. Yer alan iki grupta da meydana gelen gizlilik toplamında eksik istihdam olarak tanımlanan ve ekonomik yapının olumsuzluk yaşamada etkili olan bir olgunun doğmasına neden olmaktadır (Muratoğlu, 2011: 167).

Eksik istihdamın ölçütleri arasında şu maddeler yer almaktadır (Küçükali ve Lokmacı, 2015: 77):

- Düşük ücrette çalışmak isteyenler,
- Bilgi birikimi ihtiyacı olan işletmelerde çalışmak isteyenler,
- Tüm gün çalışma yerine part-time (yarı zamanlı) çalışanlar.

Aşırı İstihdam: Eksik istihdamın tam tersi durum, aşırı istihdam olarak açıklanabilir. Ulusal ekonominin sahip olduğu iş gücünün bir bütün halinde tam çalışma gerçekleştirmesine karşılık, iş gücü talebi bulunduğu durumlarda, ekonominin aşırı istihdama sahip olduğu ekonomik durum, şeklinde tanımlanmaktadır (Kamacı, 2016: 16). Diğer bir ifadeyle, tüm üretim faktörlerinin çalışması halinde bile üretilen ürün ve hizmetin toplam talebi karşılayamamasıdır. Aşırı istihdamın olduğu ekonomik ortamda istihdam hacminin arttırılamaması, kısa dönemde toplam reel hasılatın da arttırılamaması anlamına gelmektedir. Üretim öğeleri maksimum kapasitede çalıştırılarak üretim, geçici olarak arttırılabilir fakat bu durum devamlı olmayacağından, üretim bir süre sonra eski seviyesinin de altına düşecektir (Özsabuncuoğlu ve Direkçi, 2012: 4).

Aşırı istihdam ile enerji ve emeğe yoğun bir şekilde yüklenilmektedir. Ek iş gücü talebi ile daha fazla emek sağlanmaktadır. Sunulan hizmetin tam olmasına karşılık, kişilere ihtiyaç duyulması durumunda aşırı istihdam faktörü meydana gelmektedir (Kasapoğlu ve Murat, 2018: 251).

1.5.1.2. İstihdam Teorileri

1.5.1.2.1. Klasik istihdam teorileri

İngiltere’de yaşanan sanayi devrimi sonrası kapitalizm girişimleri de başlamıştır. Bununla birlikte oluşan işveren ve işçi sınıfı gibi kavramlar da yeni grupların oluşmasına ve ekonomik fonksiyonların değişmesine neden olmuştur. Farklılıkların ortaya çıkması da klasik istihdam teorilerinin ortaya atılmasına yol açmıştır. Klasik istihdam teorisi bağlamında devlet, belirli alanlardaki ekonomik fonksiyonlara dahil olsa da müdahale etmemesi görüşüne dayanmaktadır. Bu bakımdan ekonomide oluşacak istihdam gibi konular, devletin müdahalesi dışında kendiliğinden düzelebilmektedir (Pekin, 2014: 36).

Bu teoriyi destekleyen kişiler, devletin görünmez bir el gibi davranarak fiyat istikrarı ile tam istikrarı sağlaması gerektiğini düşünmektedir. Piyasa dengesinin ancak bu şekilde sağlanabileceğini savunmaktadırlar. Klasik istihdam teorisi 4 boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar (Aslan, 2018: 33):

- Bireyler finansal menfaatler yönünde hareket etmektedir,
- Bireylerin mevcut girişimlerine devlet tarafından engel konulmamaktadır,
- Bireyler toplum çıkarları yönünden de hareket etmiş olmaktadır,
- Ekonomik yapıda belirli olmasa da tam istihdam bulunmaktadır. Çünkü ekonomik alanda bir görünmeyen el bulunmaktadır.

Tam istihdam, klasik istihdam teorileri içerisinde yer alan diğer bir teoridir. Bu teori içerisinde tam istihdamın her daim ekonomi içerisinde var olduğu düşünülmektedir. Fakat kişilerin cari ücret karşılığı çalışmak istemesine karşın çalışmamaları talebin tercih edilmemesi şeklinde algılanmaktadır. Arz- talep, faiz haddi ve ücret düzeyi üzerine yapılan çalışmalar bu görüşü onaylamaktadır. İstihdam kavramı, Klasik İktisatçılar tarafından bir sorun olarak algılanmamaktadır (Kol, 2011: 39).

1.5.1.2.2. Alternatif İstihdam Teorisi

Marks, kapitalist yapının kendi içerisinde çelişen bir yapısı olduğundan bahsetmektedir. Böylece kapitalizmin kendi sonunu getireceğini ileri sürmüştür. Bu doğrultuda teknolojik ve bilimsel gelişmeler ile birlikte kapitalist sistemin gelişmesini sağlamak suretiyle üretim yapılması durumunda üretim artsa da birim fiyat azalacaktır. Bu da rekabetin artmasına neden olacaktır. Böylece küçük işletmelerin sonu gelecek ve güçlü işletmeler pazara hakim duruma geleceklerdir. Piyasaya hakim olacak birkaç büyük şirket sebebiyle iş gücü azalacak, böylece, işsizlik oluşacaktır. Teknolojik işsizlik olarak adlandırılan bu durumda, bireyler düşük ücretlerle daha fazla süre çalışacaktır. Söz konusu işsizlik sonucunda ise tüketim de azalacaktır. Böylece ekonomik yapı ve kapitalist sistemin yapısının bozulması beklenmektedir (Süt, 2007: 45).

1.5.1.2.3. Neoklasik İstihdam Teorisi

Neoklasik istihdam teorisi; işsizliğin, klasik teoriden farklı olarak piyasaların devamlı olarak yenilenmesi sonucu ortadan kalkabileceği görüşüne dayanmaktadır. Neoklasik teorileri savunanlar, rasyonel beklentiler hipotezi kapsamında günün koşullarını yapılandıran en önemli etkenin kişilerin beklentileri olduğunu belirtmektedir. Böylece ekonomik aktörler, piyasa hareketleri doğrultusunda geleceği yorumlayarak ekonomik faaliyetlere ilişkin ileri dönemlerde ne tür gelişmelerin olacağı hakkında teoriler üretmektedir (Pekin, 2014: 37).

Kişiler, her ne kadar geçmiş verileri değerlendirerek geleceğe ilişkin tahminler yürütseler de birtakım hatalar ortaya çıkabilmektedir. Üretilen bu teoriler bağlamında hatalar da oluşabileceği, ancak, bu hataların devamlı olmayacağı da belirtilmektedir. Rasyonel beklentiler teorisi istihdam düzeyini, ekonomik akımları ve denge hacminin etki altında kaldığı ifade edilmektedir. Ücretteki gerçeklik ve mevcut ücretin dışında ortaya çıkan beklenti, istihdam açığını doğuracaktır. Bu durum ekonomik yapıda da dengesizlik yaşanarak durumun tüm alanlara yayılmasına da sebep olacaktır (Şentürk, 2017: 18).

Neo klasik teori kapsamında işsizlik kavramı bulunmamaktadır. İşsizliğin geçici bir yapı olduğu, bu nedenle işgücü piyasasını pek fazla etkilemeyeceği savunulmaktadır. Ekonominin bir denge içinde olduğu, işsizliğin ise bu denge içinde doğal olduğu belirtilmektedir (Aslan, 2018: 42).

1.5.1.2.4. Keynesyen İstihdam Teorisi

Keynesyen istihdam teorileri kapsamında klasik ve neoklasik iktisatçıların fikirleri eleştirilmektedir. Klasik teoriler kapsamında benimsenen ekonominin tam istihdam seviyesinde sürekli dengede olabileceği görüşü, Keynesyen teorisini destekleyen iktisatçılar tarafından reddedilmektedir. Bu doğrultuda Klasik ve Neoklasik teorilerin toplumsal-ekonomik analizi tam olarak yapamadıkları, bu nedenle de gerçeği tam olarak yansıtmadıkları savunulmaktadır (Turan ve Öztürk, 2016: 260).

Keynesyen teoride durağan süreç ele alınmaktadır. Ancak anlık durağanlık kapsamında dinamik bir süreç olarak görülen devresel dalgalanmalar da ele alınarak çözüm önerileri sunulmaktadır. İstihdamdaki denge tam olarak göz ardı

edilmemekte, tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi ve yeni yatırımların arttırılması doğrultusunda çeşitli önerilerde bulunmaktadır. Bu doğrultuda Keynes, iki koşuldan bahsetmektedir. Bunlar, teknolojik yeniliklerin gerçekleşmemesi ve piyasaların doyuma ulaşması ile ilgilidir. Keynes'e göre çalışan maaşlarının verimin üzerinde olması durumunda eksik istihdam oluşmaktadır. Bireyler, normal düzeyin altında bir ücrette çalışmak isteseler işsizlik ile yüz yüze kalacaklardır. Bu sorunun temelinde talep yoksunluğu yatmaktadır. Talep yoksunluğu eksik istihdamın yaşanmasını etkilemektedir (Akad, 2012: 40).

Bunun dışında Keynes, emek arzına yönelik oluşan reel ücretin neoklasik ve klasik teorileri doğrulduğunu belirtmiştir. Ekonomik denge içerisinde yer alan ücretlendirmelerin fiyat oluşumlarından farklı olmayacağı ve çalışanların bu teori ile başarı sağlayacağı belirtilmektedir. Klasik ve neoklasik ücretlendirmelerin fiyat oluşumlarından bağı kurulmasında, istihdam sayısını arttıracığı düşüncesini çürütmektedir. Keynes, istihdamın eksik olması durumunda da ekonominin var olacağı düşüncesini savunmaktadır. Unsurlar içerisinde yer alan Keynes, ekonomik yapıya iki önemli kavram kazandırmıştır. Bunlar, ulusal ekonomik yapı içerisinde yer alan arz ve talep dengesinin meydana getirilmesini sağlamaktadır. Toplam talep üzerinde daha sık görülmüştür. Arz unsuru veri kaynağını oluşturmaktadır (Özata ve Esen, 2010: 57).

1.5.1.2.5. Neo-Keynesyen İstihdam Teorisi

Neo-Keynesyen İstihdam Teorisi, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerikalı bir ekonomist grubu tarafından ortaya çıkarılan Keynesyen Devrimini ifade etmektedir. Bu grup, neoklasik teorileri yok saymadan bir çalışma gerçekleştirerek ekonominin ve ekonomik yapının ne şekilde oluşturulduğuna dair tutarsızlıkları ele almıştır. Neo-klasik keynesyen teorisi, klasik bir teori olarak ifade edilmiştir. Yüksek düzeyde ekonomik yapının koordinasyon durumunu ve pazar payını etkileyen kaynak düzeyini etkilediğini öne sürmekte, denge ile piyasa düzeyini ortaya koymaktadır. Keynesyen gelir harcama modeli, istihdamın eksik olması durumu üzerinde durmakta ve bu alanda meydana gelen dengesizlikleri ifade etmeye çalışmaktadır. II. Dünya Savaşı'nın ardından Samuelson (1955) bir çalışma gerçekleştirerek Klasik ve Keynesyen modellerini bir araya getirerek birleştirmiştir. Bununla birlikte, makroekonomik düzenin ve istikrarın oluşturulmasını amaçlamıştır.

Neokeynesyen teorisi, bir alanın gelişimi için tek başına istihdam sağlamanın mümkün olmayacağını belirtmiştir. Fakat istihdamın eksik olmasının önüne geçmek için ekonomik ve finansal düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirtmekte; kaynağın ve akışın açıklanabilmesi için yürürlüğe konulan genel dengeye yönelik analizlerin oluşturduğu bir yörünge sistemi kurulabilmektedir. Böylelikle dengenin oluşumu sağlanmaktadır (Landmann, 2014: 4-5).

Neo-Keynesyen teorisinde emek talebinin düşmesi ile birlikte işsizlik ortaya çıkmaktadır. Emek talebinin düşmesi ise toplam talepteki azalma ile birlikte gerçekleşmektedir. Toplam talebin yükselmemesi ile reel ücretlerin düşürülmesi ve işgücü piyasasının esnek hale getirilmesi gibi düzenlemeler, istihdamın tam anlamda olması için gerçekleştirilen başarısız girişimler olarak değerlendirilmektedir. Serbest piyasa ekonomisinde işgücünün kullanımı için toplam talebi ölçen bir unsur bulunmamaktadır. Toplam talep, tasarrufun yüksek olması durumunda gerçekleşmektedir. Yatırım unsurlarının tasarruftan yüksek olması durumunda fiyatların ve faiz oranlarının düşürülmesi tavsiye edilmektedir. Bu iki mekanizma sayesinde tasarruf ve harcamalar dengede olacaktır. Ancak ürün veya hizmet fiyatlarında meydana gelebilecek neden olarak vererek toplam talebi düşürebilecektir. Böylece borçların ödenmesinde zorluklar yaşanacak ve finansal istikrarsızlık ortaya çıkacaktır (Güven, 2017: 37).

Neoklasik-Keynesyen Sentezin (Neo-Keynesyen Sistemin) oluşturduğu sistemlerden birisi de önce John Hicks (1937) ve Franco Modigliani'nin (1944) oluşturduğu IS-LM modelidir. John Maynard IS-LM modelinin oluşturulduğu Keynes'in *Genel Teorisi* bir denklem oluşumudur. IS-LM modelinin oluşturduğu güncel sonuçlar ise "işsizlik dengesi", yani, işsizlik ve istihdam olarak değerlendirilmektedir. Model, "tam istihdam"ın Neoklasik sonucunu vermektedir. Genel olarak denklem sisteminin oluşması, "işsizlik dengesi" meydana getirmek amacıyla Neo-Keynesyenler sistemde meydana gelen diğer eksiklikler üzerine oluşturulmuştur (<https://www.hetwebsite.net>, 2019).

1.5.1.2.6. Monetaristlerin İstihdam Teorisi

Monetarist yaklaşım, 1960 yılında Milton Friedman tarafından Keynesyen yaklaşımı ilk eleştiren teori olarak ortaya çıkmıştır. Monetarist istihdam teorisinde Keynesyen teorisinin tam tersi savunulmakta, para etkeninin toplam hâsıla, fiyatlar ve

istihdam gibi ekonomik unsurları etkilediği belirtilmektedir. Monetarist teori kapsamında fiyat istikrarı önemsenmektedir. Bu kapsamda, eksik istihdamın ne özel sektörden ne de ekonomik buhranlardan kaynaklandığını; bunun sebebinin, hükümetin kötü yönetim tarzı ve yanlış ekonomik politikaları olduğu savunulmaktadır. Bununla birlikte Monetaristler, enflasyonun para arzında meydana gelen bir durum olduğunu ve bununla birlikte paranın önemli olduğunu belirtmektedir. Parasal tabanda talebin fazla olması, enflasyonun oluşmasına neden olmaktadır. Hükümetin para arzını gereksiz oranlarda arttırması, bunun en önemli sebebinin oluşturmaktadır (Aslan, 2018: 39).

Monetarizmin temel ilkeleri ise şu şekilde sıralanmaktadır (Aktan, 2010: 170):

- Para arzındaki büyüme oranı ile nominal gelirin büyüme oranı arasında çok kesin olmamakla birlikte bir ilişki bulunmaktadır.
- Bu ilişki çok kesin değildir. Çünkü para arzındaki artışların geliri etkilemesi zaman alır. Ayrıca, bunun ne kadar süreceği de belli değildir.
- Ortalama olarak para arzındaki artış, nominal gelirleri yaklaşık 6 ve 9 ay arasında geçecek bir süre sonunda etkiler.
- Nominal gelirin büyüme oranındaki artış etkisi ilk olarak üretim üzerinde görülür. Bu daha sonra fiyatlara yansır.
- Ortalama olarak fiyat etkisi, yaklaşık 6 veya 9 ay arasında değişen zaman boyutu içerisinde ortaya çıkar. Para arzındaki artış ile enflasyon arasındaki toplam gecikme ortalama 12-18 ay arasındadır.
- Para arzındaki artış ile bunun nominal gelirlere ve daha sonra fiyatlara yansımaya ilişkisi 'çok kesin ve belirli' değildir. Bu ilişkide bir kayma söz konusudur.
- Kısa dönemde (5 veya 10 ay kadar bir sürede) para arzındaki değişimler öncelikle üretimi etkilemektedir. 10 ayı aşan bir sürede para arzının büyümesi ise fiyatları etkiler.

1.5.1.2.7. Rasyonel Beklentilerin İstihdam Teorisi

1960'lı yıllarda John F. Muth tarafından geliştirilmeye başlayan Rasyonel Beklenti Teorisi, tam anlamıyla 1970 yılında iktisat politikası olarak yerini almaya

başlamıştır. Yeni Klasik Okul ya da Rasyonel Beklentiler Teorisini savunanlar, makro ekonomik eksik istihdam dengesi yaklaşımına ve Keynesyen yetersiz açıklamalara karşı çıkmışlardır. Mikro ekonomik esaslar ve ekonometrik testler çerçevesinde teorilerini geliştiren teoriler, bütün halinde ekonomik sonuçlar elde etmişlerdir. Genel varsayımlar şeklinde teorilerini oluşturmuşlardır. Oluşturdukları ilk varsayımda, kişilerin yatırım ve tüketim gibi ekonomik hareketlerinde parasal ve nominal faktörlere karşı çıkarak hareket etmişlerdir. İkinci varsayım ise, kişilerin ekonomik değerlendirmeler gerçekleştirdiklerinde hata yapmadıkları ve bu bakımdan istikrarlı olduklarıdır yönündedir. İlk varsayım, piyasaların, temiz oldukları için dengede durduklarını ifade ederken, diğer varsayımda ise bireylerin rasyonel beklentiler çerçevesinde hareket ettiği ve bu sebeple herhangi bir hata ile karşılaşmayacağıdır (İslatince, 2002: 17).

Rasyonel Beklentiler Teorisi, bireylerin esas anlamda bir beklentiye sahip olup, ekonomiyi revize etmek için harekete geçmeleri gerektiğini öne sürmektedirler. Rasyonel beklentilere göre bireyler, ekonomi alanında önemli bir bilgi birikimine sahiptirler. Bu bakış açısıyla insanlar tarafından ortaya konan herhangi bir hata söz konusu olmamaktadır. Bireyler, bu beklentiler çerçevesinde hareket etmeli ve gerekli düzenlemelerle işsizlik son bulmalıdır (Gaytancıoğlu, 2010: 141).

1.5.1.3. Türkiye’de ve Dünya’da İstihdamın Yapısı

Günümüzde birçok ülke istihdam sorunu ile mücadele etmektedir. İş olanaklarının yetersizliği ile birlikte istihdamın dengesini sağlanamaması, ekonomik sıkıntıların yanı sıra sosyal problemlerin yaşanmasına da sebep olmaktadır. Ülkelerin yaşadıkları bu işsizlik ve sosyo-ekonomik sorunlar, yeni politikaların geliştirilmesini mecbur hale getirmiştir (Acar ve Yabanoğlu, 2017: 87).

Türkiye de geçirmiş olduğu toplumsal ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda işsizlik sorununda artışlar yaşamıştır. Özellikle 1950’li yıllardan sonra şehirlere doğru göçlerin artması ile birlikte kentleşme hızı artmış ve işsizlik sorunu da oldukça hissedilir hale gelmiştir. 1980 ve 1990 yıllarındaki teknolojik gelişmelerin yanı sıra küreselleşme hareketlerinin de etkisi ile işsizlik oranları daha da artış göstermiştir. 2001 yılındaki ekonomik krizden sonra yükseliş trendine giren işsizlik oranları, krizin tam olarak atlatılamamasının ardından gelen 2008 krizi ile birlikte işgücü piyasalarını da olumsuz etkileyerek işsizliğin daha da artmasına neden olmuştur.

Yaşanan bu iki krizin ardından her ne kadar görünürde ekonomik anlamda olumlu gelişmeler yaşansa da işgücü piyasası bakımından gerçek bir iyileşme yaşandığı söylenememektedir (Durak ve Kaya, 2014: 55).

TÜİK (Tablo.2) verilerine göre Türkiye'deki işsizlik oranları dikkate alındığında, 2012-2019 yılları arasında 2017 yılı hariç devamlı bir artış olduğu anlaşılmaktadır. 2015 yılına gelindiğinde işsizlik oranlarının iki haneli sayılara ulaştığı, 2017 yılında ise işsizlik oranlarında pek bir değişim yaşanmadığı görülmektedir. 2018 yılındaki %0.1'lik artışı müteakip 2019 yılının Ocak ayına gelindiğinde ise işsizlik oranındaki artış oran, %3.7 ile toplamda %14.7 seviyesine çıkmıştır. 2012 yılından beri işsizlik oranının 2017 yılı hariç devamlı olarak arttığı ve en yüksek olduğu yılın ise 2019 yılı olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 2: Yıllara Göre İşsizlik Oranı

Yıllar	% İşsizlik Oranı
2012	9,2
2013	9,7
2014	9,9
2015	10,3
2016	10,9
2017	10,9
2018	11
2019 OCAK	14,7

Kaynak: TÜİK,2019.

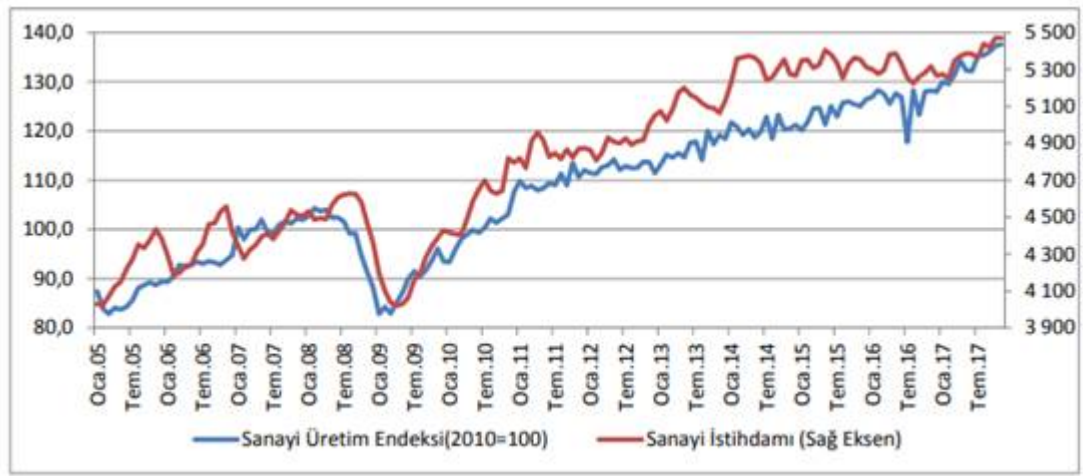
TÜİK verileri doğrultusunda 2019 yılı Ocak ayında gözlemlenen işsizlik sayısındaki artış, geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyon 259 bin kişi olmuş ve işsizlik, toplamda 4 milyon 668 bin kişiye ulaşmıştır. İşsizlik oranı 3,7 puanlık artış göstererek %14,7 seviyesinde ulaşmıştır. Aynı dönemde genç nüfustaki (15-24 yaş) işsizlik oranı 6,8 puan artarak %26,7 olurken, 15-64 yaş grubunda ise oran 3,9 puan artış göstererek %15,0 seviyesine çıkmıştır (TÜİK, 2019).

Türk ekonomisi, 2008 krizi sonrasında hızlı bir iyileşme göstermiş ve büyüme oranlarında artış yaşanmıştır. Bu doğrultuda, istihdamda da bir artış yaşanmıştır. 2010 yılında gözlemlenen istihdamın, kriz öncesi dönemlerdeki haline

döndüğü ve giderek arttığı görülmektedir. Son yıllarda büyümenin yavaşlamasına rağmen istihdamda artışların devam ettiği söylenebilir (Can vd., 2017:21).

Aşağıdaki şekilde görüldüğü üzere sanayi üretim endeksi 2014 yılının son yarısında artmış, 2016 yılında azalma eğilimi gösterse de 2016 yılının ikinci yarısından itibaren artış göstermeye başlamıştır. Sanayi üretim endeksi (MD), 2017 Aralık ayında bir önceki aya göre yüzde 1,3 puanlık bir artış yakalamıştır. Sanayi üretimindeki gelişmelerin Aralık ayında istihdam oranlarına yansımış olduğu belirtilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018: 4).

Şekil 4: Sanayi İstihdamı ve Sanayi Üretim Endeksi (MD)

Kaynak: TÜİK. 2019.

Türkiye'deki istihdam oranları genel olarak değerlendirildiğinde 2014 yılı dışında bir artış olduğundan bahsetmek mümkündür.. Aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere istihdam oranlarına cinsiyet açısından bakıldığında erkeklere ait 2017 istihdam oranlarının % 65.6 olduğu, kadınlarda ise bu oranın % 28.9 düzeyinde olduğu görülmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere kadınların istihdam oranları erkeklerden oldukça düşük seviyelerde yer almaktadır.

Tablo 3: Yaş grubu ve Cinsiyet Ayrımında İstihdam Oranları

	15+yaş			15-24 yaş		25-34 yaş		35-54 yaş		55+yaş	
	Toplam	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
2012	45,4	65	26,3	42,5	20,7	84,8	34,5	81,5	33,2	34,6	12,2
2013	45,9	65,2	27,1	43,1	21,5	85,1	35,4	82	34,4	34,3	12,3
2014	45,5	64,8	26,7	45	22	84,2	36,5	81,9	33,3	33,5	11,3
2015	46	65	27,5	45,2	23,2	84,7	37	82,1	35	34	11,6
2016	46,3	65,1	28	44,8	23,2	84	37,8	82,7	36	35,6	11,6
2017	47,1	65,6	28,9	45,4	23	84,3	39,1	83,5	37,8	36,7	12

Kaynak: TÜİK, 2019.

Aşağıda yer alan tabloya bakıldığında kayıtdışı istihdam oranlarının 2012 yılından 2015 yılına kadar geçen süreçte azaldığı, 2016 yılından itibaren ise yeniden bir artış eğilimine sahip olduğu görülebilmektedir. 2012 yılına ait istihdam verilerine göre çalışanların %39'u kayıtdışı iken, 2017 yılında ise bu oran, % 33,9 oranında olmuştur.

Tablo 4: Kayıtdışı İstihdam [15+ Yaş]

Yıllar	Kayıtdışı İstihdam	Toplam İstihdam	Kayıtdışı İstihdam Oranı
	Bin		%
2012	9.686	24.821	39,0
2013	9.379	25.524	36,8
2014	9.069	25.933	35,0
2015	8.937	26.620	33,6
2016	9.111	27.206	33,5
2017	9.575	28.189	33,9
2018 Ocak	9.100	28.029	32,4
2018 Şubat	9.078	28.165	32,2

Kaynak: TÜİK, 2019.

Tablolardan ve şekillerden de görüldüğü üzere Türkiye'deki mevcut işsizlik sorunu makro politikalar ile çözülemeyecek durumdadır. İşsizlik sorunun başlıca nedenleri arasında işgücüne katılım, eğitim ile işgücü piyasasının bağlantısı, piyasanın genel yapısı ve istihdamın sektörel dönüşümü gibi konular yer almaktadır. Türkiye'de işsizlikle mücadele edilirken aynı zamanda işgücüne katılım oranının arttığı da belirtilmektedir. Bu bağlamda istihdam ve yeni iş imkanlarının yaratılması

ile makroekonomi politikalarına öncelik verilmesi, ülkenin sosyo-ekonomik durumu için büyük önem taşımaktadır (Yenilmez ve Kılıç, 2018: 57).

İlk olarak ABD’de ortaya çıkan ekonomik kriz, ticaret ve sermaye akımları aracılığı ile küresel bir hale dönüşmüştür. Bu kriz sonucunda OECD ülkelerinde 2007 yılına göre ortalama % 5.7 seviyesinde olan işsizlik oranı, 2009 yılında % 8.2’ye çıkmıştır. Küresel anlamda yaşanan finansal kriz, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomilerini derinden etkilemiştir. Bu doğrultuda yaşanan makroekonomik istikrarsızlıklar ve işsizlik oranlarının artması, işsizliğin etkenlerinin tekrar tartışılmasına neden olmuştur. Küresel krizin daraltıcı etkileri ve dünya ekonomisindeki belirsizlik ortamının devam etmesi, yatırımı, ticareti ve dolayısıyla küresel toplam talebi azaltmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü verileri doğrultusunda dünya ekonomisi kapsamında 2016 yılı işsizlik oranının %5.7 ve işsiz sayısının ise yaklaşık 200 milyon olduğu belirtilmektedir (Kovacı vd., 2018: 2031).

Bazı dünya ülkelerindeki 2010-2018 yılları arası işsizlik oranlarının ele alındığı Tablo 5 ele alındığında, listelenen ülkeler arasında işsizlik oranının % 27.45 ile en yüksek, Güney Afrika Cumhuriyeti’nde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Güney Afrika Cumhuriyeti’nde ölçülen işsizlik oranı, 2010-2018 yılları arasında genel anlamda artış göstermiştir. 2010 yılı rakamlarına göre işsizlik oranının en düşük olduğu ülke Kore iken, 2018 yılına gelindiğinde ise en düşük işsizlik oranına sahip ülke %2.44 ile Japonya olmuştur..Aynı süre zarfında 2010 yılına ait işsizlik oranı Türkiye için %10.68 olarak ölçülmüş, 2012’ye kadar geçen süreçte bu oranın düştüğü, 2013 yılından itibaren gözlemlenen artışla birlikte işsizlik oranının 2018 yılına gelindiğinde %10.89 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Bazı Dünya Ülkelerindeki 2010-2018 Yılları Arası İşsizlik Oranları

Ülke	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kanada	8.06	7.53	7.29	7.08	6.91	6.91	6.99	6.34	5.83
Fransa	8.87	8.81	9.40	9.92	10.29	10.36	10.06	9.40	9.06
Almanya	6.97	5.83	5.38	5.23	4.98	4.62	4.12	3.75	3.38
İtalya	8.36	8.35	10.65	12.15	12.68	11.89	11.69	11.21	10.61
Japonya	5.05	4.58	4.35	4.03	3.59	3.38	3.12	2.81	2.44
Kore	3.71	3.41	3.23	3.10	3.49	3.59	3.67	3.68	3.83
Meksika	5.33	5.20	4.92	4.94	4.83	4.34	3.89	3.44	3.30
Rusya	7.48	6.50	5.46	5.49	5.16	5.57	5.54	5.21	4.80
Güney Afrika	24.88	24.80	24.88	24.73	25.10	25.35	26.73	27.45	27.13
İngiltere	7.79	8.04	7.89	7.53	6.11	5.30	4.81	4.34	4.00
ABD	9.62	8.95	8.07	7.38	6.17	5.29	4.87	4.35	3.90
Türkiye	10.68	8.81	8.17	8.74	9.88	10.24	10.84	10.83	10.89

Kaynak: OECD, 2019.

2014-2017 yılları arasında OECD ile bazı ülke ve bölgelerde ölçülen istihdam oranlarına ait veriler Tablo 6'da sunulmuştur.. Buna göre, tabloda belirtilen tüm ülke ve bölgelerde gözlemlenen istihdam oranları, 2014 yılından 2017 yılının son çeyreğine nazaran artı yönlü bir eğilim sergilemiştir OECD Bölgesindeki istihdam oranının 2017 yılının son çeyreği itibari ile % 68,0 olup EURO bölgesi ile paralelik arz etmektedir. Bu doğruluda toplamda 594 milyon kişi istihdam edilmiş ve 2015 yılına göre bu oran 18 milyon kişi artmıştır. . Aynı dönemde Türkiye'de ölçülen ortalama istihdam oranı ise %52,3 olarak şekillenmiştir. (KKA, 2018: 9).

Tablo 6: Bazı Ülke ve Bölgelerdeki İstihdam Oranları

Ülke/Bölge	2014	2015	2016	2017 4. Çeyrek
OECD	65,7	66,3	67,0	68,0
EURO Bölgesi	64,8	65,6	66,6	68,0
İngiltere	71,9	72,7	73,5	74,4
Japonya	72,8	73,4	74,4	75,7
ABD	68,1	68,7	69,4	70,3
Kore	65,6	65,9	66,1	66,7
Meksika	60,4	60,7	61,0	61,1
Kanada	72,3	72,5	72,6	73,9
Yeni Zelanda	74,2	74,3	75,6	77,4
Türkiye	49,5	50,1	50,6	52,3

Kaynak: OECD'den aktaran KKA, 2018: 11.

1.5.2. Mikrokredi'nin İstihdama Katkısı

Hem bir işe sahip olmayan hem de bir iş sahibi olacak durumda olmayan kişiler için geliştirilmiş mikrokredi uygulamaları, işsizlik ve istihdam konusunda bir önleme politikası şeklinde işlemektedir. Bu özellikleri doğrultusunda aynı zamanda, aktif işgücü politikaları arasında da yer almaktadır. Mikrokredi uygulamalarının, düşük gelirli insanlara finansman sağlanması ve yoksullukla mücadele aracı olarak kullanılması bağlamında istihdamda arzu edilen artışa katkıda bulunduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda Uluslararası Çalışma Örgütü, 24 farklı ülkede 46 mikro finans kuruluşu ile bir araştırma gerçekleştirmiş; bu çalışmanın sonucunda mikro kredi uygulamasından yararlanan kişilerin %74'ünün kendi hesabına çalışmaya başladığı belirlenmiştir. Endonezya Halk Bankası (Bank Rakyat Indonesia) tarafından yapılan diğer bir araştırmada ise; mikro kredi programının %84 oranında istihdamı artırdığı belirtilmiştir (Özmen, 2012: 112-113).

Mikrofinans uygulamalarının istihdama olumlu yönde katkısının olduğunu gösteren en önemli sonuç, Bangladeş'deki uygulamalardan ortaya çıkmaktadır. Bangladeş'te, başarılı mikrofinans uygulamaları sayesinde en yoksul kesimin % 4'ünün herhangi bir kredi sisteminden faydalanmadan ekonomik olarak kendisini yoksulluk sınırının üstüne taşıyabildiği belirtilmektedir. Buna karşın, Grameen

Bankası'nın sunduğu krediden faydalanan kişilerin ve ailelerin %50'sinin yoksulluk sınırının üstüne çıktıkları tespit edilmiştir (Bahar, 2015: 64).

Aşağıda verilen tabloya göre, mikrokredi veren kurum sayısı 1999 yılından 2005 yılına kadar artış göstermiştir. 2006 ile 2007 yılında düşüş olmuş, ancak, 2008 yılından itibaren tekrar artış göstermiştir. Diğer taraftan, 1999 yılından 2009 yılına kadar geçen süreçte mikrokredi veren kuruluşlara başvuruda bulunan yoksul vatandaş sayısında artış olduğu görülmektedir. 1999 yılında mikrokredi başvurusu yapan yoksul sayısı 13.779.872 iken, 2009 yılında ise bu sayı, 137.547.441 olmuştur. 1999 yılında kredi kullanan kadın sayısı 10.3 milyon iken 2006 yılında 79.1 milyon seviyesine yükselmiştir. 2009 yılında bu sayı 104.694.115 milyona çıkmış; 2010 yılında ise bu sayı 113.138.652 olarak kayda geçmiştir (Çelebi Boz ve Çınar, 2016: 12).

Tablo 7: Dünyada 1999-2009 Yılları Arasında Mikro Kredi Veren Kurum Sayısı, Yoksul Vatandaş Sayısı, Mikro Kredi Talebinde Bulunan Yoksul Vatandaş Sayısı

Yıl	Kurum Sayısı	Yoksul Vatandaş Sayısı	Doğrulan Toplam Yoksul Vatandaşların Oranı	Talepte Bulunan Toplam Yoksul Vatandaş Sayısı
1999	78	9.274.385	67	13.779.872
2000	138	12.752.645	66	19.327.451
2001	211	21.771.448	81	26.878.332
2002	234	35.837.356	86	41.594.878
2003	286	47.458.191	87	54.785.433
2004	330	58.450.926	88	66.614.871
2005	420	64.062.221	78	81.949.036
2006	327	79.181.635	85	92.922.574
2007	284	84.916.899	80	106.584.679
2008	327	119.490.847	93	128.220.051
2009	328	72.385.972	53	137.547.441

Kaynak: Çelebi Boz ve Çınar, 2016: 112.

Günümüzde birçok ülkede mikrofinans sisteminin farklı modelleri uygulanmaktadır. Genel tanınmış modeller tüm ülkelerde kredi kooperatifler, ticari bankalar, mikrofinans kuruluşları ve kredi birlikleri tarafından uygulanmaktadır. Mikrofinans sistemi sadece az gelişmiş ve yoksulların çok olduğu ülkelerde değil, gelişmiş olan ülkelerde de uygulanmaktadır. Ancak, gelişmiş ülkelerde farklı işlevler için kullanılmaktadır. Mikrokredi sistemlerinin Doğu Avrupa'da bankacılık

sektörünün çöküşünden sonra nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılması; bu duruma örnek olarak verilebilir. Diğer taraftan, Berlin Duvarının yıkılışından sonraki 5-6 yıllık süreçte Orta ve Doğu Avrupa'da mikrofinans sistemi kendine 1,7 milyondan fazla kredi ve 2,3 milyon mevduat çekmiştir (Mamasabirova, 2016: 28).

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA MİKROKREDİLER

2.1. DÜNYA'DA MİKROKREDİ UYGULAMALARI VE KADIN İSTİHDAMI

2.1.1. Güney Asya'da Mikro kredi Uygulamaları

Günümüzde güncel olan ekonomik sorunlardan birisi işsizlik ve istihdamdır. Ekonomik alanda gelişme kaydetmeye çalışan birçok ülkenin genel ekonomik durumları ele alındığında yaşadıkları en önemli sıkıntılardan birinin; hızlı büyüme hedeflerinin gerçekleşmesi noktasında karşılaştıkları zorluklar ve bunun yanında yoksulluğun azalması için oluşturulacak reformların bir arada konumlandırılabilmesi hususudur (Yaz, 2011: 42). Bununla birlikte girişimcilik olgusu önemli bir olgu haline gelmiştir. Bilhassa, 1980 yılına doğru ekonomik ve politik yapıya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Sosyal girişimcilik kavramının anlamlı bir yapı izlemesi, karmaşık bir durumun oluşmasını sağlamaktadır. Bu karmaşıklığın önüne geçen önemli kavramlardan birisi ise mikro kredi olmuştur (Mengü, 2016: 61).

Dünyada yaygın olan bu sorunun önüne geçmek için gerçekleştirilen mikro kredi uygulaması 1976 yılında Bangladeş'te ortaya çıkmıştır. Bangladeş'te 1983 yılında kurulan GrameenBank ile mikro kredi uygulaması resmi bir hal almıştır. Grameen Bank'ın mikro kredi programı uluslararası bir boyuta dönüşmüştür. Grameen Bank, Güney Asya'da Bangladeş'in yanı sıra Pakistan, Hindistan, Nepal ve Endonezya'da da sivil yardım kuruluşları tarafından uygulanmaya başlamıştır. Bu sebeple, Güney Asya'da 1999 yılına gelindiğinde 20 mikro kredi kuruluşu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kuruluşlarla birlikte 10.841 çalışan istihdam edilmiştir. Diğer taraftan, 5 milyon kişiye 292 milyon dolar kredi tahsis edilmiştir. 2014 yılına gelindiğinde ise Güney Asya'da toplam mikro kredi dağılımı yaklaşık 13 milyar dolar olarak kaydedilmiştir (Şahpaz, 2017: 28).

Tablo 8: Güney Asya Bölgesi Mikrokredi Büyüklükleri (1999-2014)

Yıllar	Mikrofinans Kuruluşları	Personel Sayısı	Aktif Borçlu Sayısı	Kadın Borçluların Yüzdesi	Borçlu Başına Ortalama Kredi Miktarı	Toplam Kredi Büyüklüğü (Dolar)	Kar Marjı
1999	20	10.841	5.008.544	%86,19	58	292.043.434	%26,27
2000	26	14.276	5.722.643	%91,43	56	317.985.071	%16,08
2001	33	20.828	3.573.985	%37,76	55	196.174.247	%34,24
2002	94	55.714	10.891.396	%71,44	68	738.434.529	%17,64
2003	152	63.580	13.746.862	%61,78	72	999.420.100	%22,10
2004	223	337.596	18.154.794	%88,87	80	1.452.840.708	%16,31
2005	235	368.642	24.641.613	%88,78	82	2.011.560.236	%10,66
2006	228	415.096	30.501.293	%87,30	88	2.705.206.005	%16,21
2007	193	181.908	36.515.106	%70,18	105	3.852.455.639	%10,04
2008	227	190.894	42.583.507	%87,05	119	5.175.618.648	%11,22
2009	259	223.121	52.827.824	%77,21	148	8.207.063.281	%19,03
2010	268	251.821	59.087.685	%87,47	160	9.505.270.263	%12,62
2011	252	219.176	51.213.255	%84,12	156	8.481.362.082	%-13,85
2012	196	214.824	54.711.780	%91,36	167	9.775.740.368	%-13,34
2013	177	202.768	56.628.727	%81,20	178	10.159.341.823	%18,72
2014	164	183.601	55.554.762	%68,64	208	12.820.174.819	%24,91

Kaynak: Mix Market, 2019.

2014 yılına ait Güney Asya ülkeleri mikrokredi büyüklüklerine ait veriler Tablo 8’de verilmiştir. Mikrokredi uygulamalarında tüm parametreler bakımından ilk sırada Hindistan yer almaktadır. Güney Asya’daki mikrofinans kuruluşlarının %57’si Hindistan’da bulunmaktadır. Mikrokredi büyüklüğü bakımından ikinci sırada Bangladeş bulunmaktadır. Mikrokredi uygulamasının Hindistan ve Bangladeş’te bu oranda yüksek olmasının temel sebebi muhtemelen, bu ülkelerin kırsal yoksulluğun yoğun bir şekilde yaşandığı yerler olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim bu durum, ülkeler nezdinde hissedilmekte ve genel anlamda olumsuz bir etki sergilemektedir. Bunun önüne geçebilmek adına oluşturulan mikrokrediler, ülke kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır (Das vd., 2010: 1).

Tablo 9: Güney Asya Ülkeleri Mikrokredi Büyüklükleri (2014)

Ülkeler	Mikrofinans Kuruluşları	Aktif Borçlu Sayısı	Toplam Kredi Büyüklüğü (Dolar)
Hindistan	93	37.837.817	7.260.789.423
Bangladeş	33	14.940.670	4.571.559.886
Pakistan	18	1.746.689	463.714.960
Nepal	12	802.327	245.685.952
Butan	1	-	161.710.448
Afganistan	5	106.678	93.108.185
Sri Lanka	2	120.581	23.605.964
Toplam	164	55.554.762	12.820.174.818

Kaynak:Mix Market, 2019.

Hindistan'daki mikro krediler, oranın yaklaşık %700 olduğu Rusya'nın aksine yıllık %30 düzeyinde verilmektedir (Hindistan'da görülen bu düşük mikro kredi borç verme oranlarının sebebi, ülkedeki sıkı mikrofinans regülasyonlarının düzenlenmesi nedeniyle). Hindistan'ın mikrofinans kuruluşları; toplam 6 milyar dolar veya GSYİH'nin %0.09'una tekabül eden bir meblağı 36.3 milyon kişiye kredi olarak vermiştir. Hint mikrofinans kuruluşları, kırsal girişimcilere mikrokredi verilmesine büyük önem vermiştir. Mikrokredi girişimciler ve işletmeler ise şu şekilde sıralanmaktadır (<http://qje.su/otraslevaya-i-regionalnaya-ekonomika/mikrofinansirovanie-kak-innovatsionnyj-instrument-odderzhki-selskih-predprinimatelej-stran-briks/>, 2019):

- Kırsal alanlarda küçük, orta ve mikro işletmelerde mikrofinansın etkin kullanımını tanıyan ilk Hindistan kuruluşlarından biri; Hindistan Küçük Endüstri Kalkınma Bankası'dır (SIDBI). 1997'den beri kırsal girişimcilerin mikrofinansı için SKS Mikrofinansı (SKS Mikrofinansı) ile uğraşmaktadır. Şirketin hisseleri borsada işlem görmektedir. Faaliyetlerinin amacı, en fazla fakirin yaşadığı kırsal kesimdeki hanelere mikro kredi sağlamaktır.

- SKS Microfinance, 2014 yılında, kırsal borçlulara toplam 500 milyon ABD Doları tutarında 5 milyondan fazla kredi sağlamıştır.

- BASIS, 3,5 milyon müşteriye (% 90'ı kırsal girişimci) iş geliştirme için gerekli fonları sağlamalarında yardımcı olarak mikrofinans desteği

sunmaktadır. 1996'dan beri şirket, 17 Hint eyaletinde, 223 ilçede ve 39 binden fazla köyde faaliyet göstermektedir.

- Chennai'de bulunan Equitas şirketinin amacı ise bankaların sağladığı finansmana erişemeyen fakir kırsal girişimcilere mikro kredi sağlamaktır. Şirket, ortalama kredi faiz oranıyla mikro kredi sağlayarak, müşterilere yalnızca alınan kredi miktarını değil, aynı zamanda faizlerini iade etme imkanı da sunmaktadır.

- 2001 yılında Kalküta'da kurulan Bandhan, ülkedeki yoksulluğu azaltmaya ve toplumdaki kadınların durumunu iyileştirmeye yardım etmektedir.

- Mikrofinans işlemleri, Bank of India bankası tarafından banka dışı bir finans şirketi olarak tescil edilen Finansal Servis Bandhan (BFSPL - Bandhan Finansal Hizmetler Pvt. Ltd.) tarafından yürütülmektedir. 2014 yılında şirket, Hindistan Merkez Bankası'nın bankacılık yapısı olarak çalışmaya başlamıştır. 2014 yılında Bandkhan firması tarafından 1042,3 milyon ABD Doları tutarında verilen mikro krediler, 5652,6 bin adet borçlu tarafından almıştır ki bu sayı, Hindistan'ın mikro kredi kuruluşları tarafından 2014 yılında verilen tüm mikro kredilerin hacminin % 17,4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 10: Hindistan'daki Büyük Mikrofinans İşletmelerinin 2014 yılı Faaliyetleri (milyon)

Mikrofinans İşletmeler	Kredi portföyü (\$ milyon)	Borçlular (bin)
Bandhan	1042,3	5652,6
SKDRDP	543,2	3159,3
SKS microfinance Ltd.	500,9	5042,0
SSFL	356,0	2284,6
JFSPL (Janalakshmi kentsel programı)	341,8	1412,7
Ujvyan Finansal Hizmet Pvt. Ltd	296,4	1406,0
EMFPL (Equitas Micro Finans Özel Ltd.)	290,3	2003,5
SML (Paylaşım Microfin Ltd.)	275,0	1916,8
SCNL (Saten Creditcare Network Ltd.)	172,9	783,1
AML (Asmitha Microfin Ltd.)	159,5	861,1
SEIL (SE Yatırımlar Ltd.)	154,2	162,3
TOPLAM MFİ	6000,0	36300

Kaynak: <http://qje.su/otraslevaya-i-regionalnaya-ekonomika/mikrofinansirovanie-ak-innovatsionnyj-instrument-podderzhki-selskih-predprinimatelej-stran-briks/>, 2019.

2.1.2. Doğu Asya ve Pasifik'te Mikrokredi Uygulamaları

Asya kıtasının en önemli mikrofinansman kurumu Bangladeş'teki Grameen Bank'tır. 1976 yılında Muhammed Yunus tarafından kurulan bankanın bugünkü sahipleri 81.382 köyden, 8.379.414 kırsal üreticidir. Bangladeş'te bir sivil toplum kuruluşunun mikrokredi faaliyetlerini yürütebilmesi için belirli otoritelerden izin alınması gerekmektedir. Bu durumun tek istisnası ise sahip olduğu yönetmelik nedeniyle Grameen Bank'tır. Birçok ülkenin mikrokredi sektöründe küresel çift dipli resesyon ve aşırı borçluluk krizlerinin gerçekleştiği bir ortamda Bangladeş mikrofinans sektörü güçlü bir direnç göstermiş ve makroekonomik büyümenin genişlemesine yönelik katkıda bulunmaya devam etmiştir. Günümüzde ise Bangladeş mikrofinans sektörü oldukça olgunlaşmıştır. 2011 yılındaki mevcut varlıkları GSYİH'nın %3'ünü oluşturmaktadır. Söz konusu sektörün toplam geri ödenmemiş kredisi 2010 Haziran'da 145 milyar BDT'den 2011 Haziran itibarıyla 173.8 milyar BDT'ye yükselerek %20 artış sağlanmıştır. Söz konusu miktar 20.7 milyon yoksul insana tediye edilmiş; yoksul insanların serbest meslek sahibi olmalarına ve ülkenin ekonomik kalkınmasını hızlandırma noktasında katkı sağlamıştır. Toplam tasarruflar da Haziran 2011 itibarıyla % 23.25 artarak 63.3 milyar BDT'ye yükselmiştir. Diğer taraftan, 26.1 milyon müşterinin %93'ünden fazlası kadındır (Gümüş, 2014: 88).

2012 yılında bankanın 2.567 şubesi olduğu belirtilmiştir. Bu bankadan kredi çeken müşterilerin %96 kadarını kadınlar oluşturmaktadır. Banka, kuruluşundan bugüne kadar 12.223,49 milyon dolar kredi kullanırmış, bu kredilerin geri ödenen kısmı ise 10.909,70 milyon dolardır. Kredilerin geri ödeme oranının yaklaşık olarak %90 olduğu belirtilmiştir (Arslan, 2013: 46).

Tablo 11: Bangladeş'te Sivil Toplum Kuruluşları-Mikrofinans Kuruluşları Temel İstatistikleri

Özellikler	Haziran 2008	Haziran 2009	Haziran 2010	Haziran 2011
Lisanslı Sivil Toplum Kuruluşları Sayısı	293	419	516	576
Mikrokonferans Kuruluşları				
Şube Sayısı	15.077	16.851	17.252	18.066
Çalışan Sayısı	98.896	107.175	109.597	111.828
Müşteri Sayısı (Milyon)	23.45	24.85	25.28	26.08
Toplam Borçlular (Milyon)	17.79	18.89	19.21	20.65
Ödenmemiş Kredi Miktarı (Milyon Taka)	134.680.96	143.134.03	145.022	173.797.60
Tasarrufların Miktarı (Milyon Taka)	47.386	50.610.04	51.362.93	63.304.44

Kaynak: Gümüş, 2014: 89.

Çin, son 30 yılda ekonomik anlamda büyüyerek az gelişmiş ülke statüsünden çıkarak orta gelirli bir ülke statüsüne sahip olmuştur. Ancak, bu süreçte politik, sosyal ve ekonomik bakımdan oldukça istikrarsız bir ülke haline gelmiştir. Ekonomik gelişimin paralelinde kısa zamanda sınıfsal farklılıkların ortaya çıkması, sınıfsal eşitsizliği ortaya çıkarmıştır. Bu eşitsizlik durumu, aynı zamanda kişilerin gelirlerine de yansımıştır. Çin'in kentsel bölgelerinde elde edilen gelirin kırsal bölgelerde elde edilen gelire göre üç kat fazla olduğu belirtilmektedir. Bu gelir eşitsizliği durumunu çözüme adına yoksullara kredi imkanı verilmesinin önemli olduğu kabul edilmiştir (Gümüş, 2014: 92-93).Müşteri ve ürün bazında Çin'de mikrokredi arz eden kuruluşların karşılaştırılmasına ilişkin veriler Tablo 12'de görülebilmektedir.

Tablo 12: Çin’de Mikrokredi Arz Eden Kuruluşların Karşılaştırması-Müşteriler ve Ürünler

	Kurum Türü	Başlangıç	Bölgeler	Hedef Müşteriler	Geleneksel İpotek	Ortalama Kredi Büyüklüğü	Yıllık Faiz Oranı	Tasarruf	Havaleler
1	STK’lar	1993	Ülke Çapında	Orta/düşük Gelirli & Yoksullar	Yok	Birkaç bin	%3-18	Yok	Yok
2	ABC	1996	Ülke Çapında	Orta/düşük Gelirli & Yoksullar	Yok	Birkaç bin	%2-3 ya da 0	Yok	Yok
3	RCC’ler	1999	Ülke Çapında	Çiftçilik yapan hane halklarının hepsi	Büyük krediler için var, dışında yok	Birkaç bin-onbinler	Esas tarifenin 0,9-2,3 katı	Var	Var
4	Kırsal Ticari Bankalar	2002	Kırsal Alanlar	İşten atılmış işçiler	Kefil Şirketleri	Birkaç bin- birkaç onbin	0 ya da düşük faiz oranı	Var	Var
5	MCC’ler	2005	Ülke Çapında	Vatandaşlar & Mikro/küçük girişimler	Var	Birkaç bin-birkaç yüzbin	%14-28 ama ortalama %21	Yok	Yok
6	Köy Bankaları	2006	Ülke Çapında	Vatandaşlar & Mikro/küçük girişimler	Var	Birkaç bin- birkaç yüzbin	Esas tarifenin 0,9-2,3 katı	Var	Yok
7	RMCC’ler	2006	Ülke Çapında	Üye çiftçiler/ Teşebbüsler	Yok	Birkaç bin	Esas tarifenin 0,9-2,3 katı	Var	Yok
8	İkraz Şirketleri	2006	Ülke Çapında	Vatandaşlar & Mikro/küçük girişimler	Var	Birkaç bin- birkaç yüzbin	Esas tarifenin 0,9-2,3 katı	Yok	Yok
9	Yoksulluk Azaltma Kredileri	2004	Ülke Çapında	Orta/düşük Gelirli & Yoksullar	Yok	Birkaç bin	Esas tarifenin az	Var	Var
10	CPS8	2006	Ülke Çapında	Çiftçilik yapan hane halklarının hepsi	Var	Birkaç bin-yüzbinler	Esas tarifenin 0,9-2,3 katı	Var	Var
11	Ticari Bankalar	2005	10 Bölgeden Fazla	Vatandaşlar	Yok	Birkaç bin	% 20 civarı	Var	Var

Kaynak:Xiaoshan, 2010: 3.

Çin’de mikrofinans sektörünün gelişimi üç farklı aşamada değerlendirilmektedir (Rahman ve Luo, 2011: 162-163):

I. Kalkınma Aşaması (1994-1998): Bu aşama bir deneyim aşaması olarak tanımlanabilir. Mikrofinans aktiviteleri farklı kalkınma projeleri ile sınırlıdır.

II. Kalkınma Aşaması (1999-2004): Bu aşama, tüm resmi finansal kurumların katılımı ve değişik projelerin kurumsallaşması olarak ifade edilebilir.

III. Kalkınma Aşaması (2005-Devam Eden): Bu aşama ise mikrofinansın kurumsallaşma aşaması ve normalleşmesi olarak ifade edilebilir.

2.1.3. Afrika'da (Sahra Altı) Mikrokredi Uygulamaları

Afrika kıtası, yoksulluk ve maddi imkansızlıkla mücadele eden bir bölgedir. Söz konusu bölgede temel yaşam şartları ve gıda temin sıkıntısı her geçen gün kötüye gitmektedir. Kıtada süregelen yoksulluğun sona ermesi adına Grameen Mikro Kredi Projesi uygulanmaktadır. Bağışçıları ve zenginlerin teşvikleri ile oluşturulan Grameen Mikro Kredi Projesi, mikrokredinin kıtada benimsenmesini sağlamıştır. Mikrokredi, kıtada meydana gelen her türlü olumsuzluğa rağmen her geçen gün artış göstermiştir. Buna bağlı olarak dağıtılan mikrokredi fonu da artış göstermiştir. Afrika'daki birçok ülkede mikrokrediye bağlı istihdam ve girişimcilik teşebbüslerinin sayısında artış yaşanmaktadır. Bu anlamda Doğu Afrika bölgesi, kıtanın geri kalan kısımlarına nazaran kendisini daha da geliştirmiş görünmektedir. Doğu Afrika bölgesi, mikro finans alanında önde gelen bir bölge haline gelmiştir. Buna karşın, Doğu Afrika'nın bu denli gelişmesine karşılık ülkede ulaşılamamış yüksek sayıda yoksul birey de bulunmaktadır. Bunun temel nedeni ise AIDS salgını ve siyasal açıdan gözlemlenebilir bir istikrarın bulunmayışıdır. Bu bağlamda, Grameen Mikro Kredi Projesi, salgın ve siyasal engellerin yaşandığı alanlara ulaşamamaktadır (Bahar, 2015: 68).

Tablo 13: Afrika (Sahra Altı) Bölgesi Mikrokredi Büyüklükleri (1999-2014)

Yıllar	Mikro-konferans Kuruluşları	Personel Sayısı	Aktif Borçlu Sayısı	Kadın Borçluların Yüzdesi	Borçlu Başına Ortalama Kredi Miktarı	Toplam Kredi Büyüklüğü (Dolar)	Kar Marjı (%)
1999	40	2.916	624.21	%52.12	100	66.221.051	0.00
2000	64	3.73	862.656	%54.67	127	254.868.020	0.00
2001	127	9.383	1.358.371	%43.86	229	314.784.798	0.00
2002	184	16.133	3.887.089	%22.00	152	600.347.269	0.00
2003	209	19.917	4.035.374	%28.83	161	689.236.403	1.88
2004	204	22.943	3.383.300	%37.50	277	1.022.248.857	3.65
2005	256	28.845	4.465.613	%41.22	271	1.298.520.717	5.99
2006	269	33.388	5.316.297	%46.84	297	1.583.119.562	10.66
2007	267	42.174	6.204.038	%53.92	406	2.911.962.829	8.11
2008	289	55.037	7.120.798	%50.96	452	3.773.688.804	2.78
2009	355	218.209	10.801.722	%31.99	402	4.944.708.069	-1.16
2010	355	54.686	5.696.152	%48.36	579	5.863.271.933	11.45
2011	352	65.941	6.342.224	%60.78	635	7.966.229.708	1.68
2012	317	63.227	7.523.144	%50.72	573	8.382.687.506	0.05
2013	231	52.069	4.733.463	%44.06	882	7.074.304.451	0.00
2014	217	52.864	5.257.179	%57.83	1.002	8.199.053.661	0.00

Kaynak:Şahpaz, 2019: 44.

Afrika sahra altı bölgesinde 1999-2014 yılları arasında gerçekleştirilen mikrokredi uygulamaları Tablo 13’de verilmiştir. Afrika’da 2014 yılında yaklaşık 5.3 milyon borçluya, 8.5 milyar dolar civarında mikrokredi desteği sağlanmıştır.

Tablo 14: Afrika (Sahra Altı) Ülkeleri Mikrokredi Büyüklükleri (2014)

Ülkeler	Mikro-konferans Kuruluşları	Personel Sayısı	Aktif Borçlu Sayısı	Kadın Borçluların Yüzdesi	Borçlu Başına Ortalama Kredi Miktarı	Toplam Kredi Büyüklüğü (Dolar)
Kenya	12	11.325	1.134.198	%26.75	2.176	3.074.699.287
Tanzanya	8	2.313	166.386	%50.50	983	1.360.464.295
Gana	9	3.835	357.463	%78.54	1.642	595.426.075
Ruanda	29	2.575	68.647	%53.32	1.491	460.807.185
Nijerya	11	9.320.	1.513.595	%87.06	296	447.696.683
Uganda	14	3.269	349.396	%62.92	388	446.122.243
Kamerun	9	3.260.	128.448	%28.98	2.073	327.635.529
Senegal	37	1.668	228.200	%51.92	756	291.441.626
Burkina Faso	8	1.385	145.939	%40.73	1.152	174.720.268
Togo	6	1.937	276.835	%45.04	531	147.857.487

Kaynak: Şahpaz, 2019: 44.

Afrika’nın sahra altı bölgesinde yer alan ülkelerin mikrokredi büyüklükleri Tablo 14’te verilmiştir. Bu kapsamda ele alınan 10 ülke içerisinde sundukları mikrokredi desteğiyle ön plana çıkan ülkeler, Kenya ve Tanzanya olmuştur.

2.1.4. Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da Mikrokredi Uygulamaları

Orta Doğu bölgesi petrol ve doğal kaynaklar bakımından oldukça zengin olmasıyla ünlüdür. Dünya petrol rezervlerinin %70’i ve doğalgaz rezervlerinin ise %46’sı bu bölgede bulunmaktadır. Ancak, bölgenin yoksulluk durumu kırsal kesimlere doğru artış göstermektedir. Ayrıca küçük esnaf ve işletmeler de küreselleşmenin etkisiyle giderek yoksullaşmıştır. Bu durum karşısında Fas, Tunus,

Mısır, Ürdün gibi ülkelerde mikrofinans kuruluşu olmasa bile mikrofinansa benzer kredi türü kullandıran STK'lar bulunmaktadır (Aslan, 2015: 57).

Afrika kıtasında yer alan mikrofinans kuruluşları, diğer alanlara göre daha yüksek işlem maliyetine maruz kalmaktadır. Bu bölgede mikrofinans hizmetleri daha çok, kooperatif tipi örgütlenmiş mikrofinans kuruluşları tarafından sağlanmaktadır. Genel olarak Afrika kıtasında mikrofinans konusunun daha gelişme safhasında olduğu belirtilmekle,, diğer taraftan başarılı programların yürütüldüğü de görülmektedir. Hem borç veren hem de borç alanlar açısından pahalı olmayacak şekilde ve geri dönüşü sağlayacak etkin teknikler kullanılarak çalışmalar yapılmaktadır (Demir, 2015: 163).

2.1.5. Doğu Avrupa ve Merkez Asya'da Mikrokredi Uygulamaları

Mikrofinans sistemi sadece az gelişmiş ve yoksulların çok olduğu ülkelerde değil, gelişmiş olan ülkelerde de uygulanmaktadır. Ancak, gelişmiş ülkelerde farklı işlevler için kullanılmaktadır. Örneğin bu sistem, Doğu Avrupa'da bankacılık sektörünün çöküşünden sonra nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmıştır. Orta ve Doğu Avrupa'daki mikrofinans sistemi, Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra 5-6 yıllık süre zarfında kendine 1,7 milyondan fazla kredi ve 2,3 milyon mevduat çekmiştir. Günümüzde mikrofinans sistemi Doğu Avrupa'da da gelişim göstermektedir. Avrupa ülkeleri arasında Fransa'da mikrofinans sistemi gelişmiş bir yapıya sahiptir. 2005 yılında devlet tarafından "Mikrokredi Geliştirme" yasasının kabul edilmesi, bu ülkede mikrofinansın gelişmesine neden olmuştur. Kabul edilen yasaya göre mikrokredi; bireysel girişimciler ve yeni bir işe başlamak isteyenler için iyi bir finansal destektir. Günümüzde Fransa'da sosyal fon tarafından işsizlere ve yeni bir iş kurmak isteyenlere küçük miktarlarda krediler sağlanmaktadır. Fransa'daki sosyal kredi miktarı 500 avro'dan 2000 avro'ya kadar değişkenlik gösterebilmektedir (Mamasabirova, 2016: 30).

2013 yılında, Rus hükümetinin ve Dünya Bankası'nın Rusya'da mikrofinans geliştirilmesine yönelik ortak bir proje (Mikrofinans Geliştirme Projesi) geliştirilmiştir. Projenin toplam tutarı 40,3 milyon ABD Dolarıdır ve Dünya Bankası'nın kararıyla, bu fonların yarısı (20 milyon ABD Doları) uzun vadeli 18 yıllık bir kredi şeklinde tahsis edilecektir (5 yıllık zarif bir kredilendirme dönemi dahil - 1 Şubat 2013 - 31 Aralık arası 2017). Dünya Yeniden Yapılanma ve

Kalkınma Bankası (IBRD - Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası),projenin uygulanması ve 1,28 milyon müşterinin girişimcilik yeteneklerinin geliştirilmesi için mikro kredi alınabilmesinin yolunu açacaktır. Rusya'daki projenin uygulanması sonucunda, Rusya'daki mikrofinans sektörünün gelişmesinin yasal, düzenleyici ve kontrol işlevlerini yerine getiren bölümler oluşturulacaktır(The World bank (a)).

Rusya'da mikrofinans hizmetleri geliştirme ihtiyacı, 2013 yılında mikrokredi ihtiyaçlarının yalnızca %10 oranında karşılanmasından kaynaklanmaktadır. Finansal hizmetlere en düşük seviyede erişim sağlayanlar kırsal alanlarda bulunan küçük işletmelerle bireysel girişimcilerdir.Rus bankacılık sektörünün faaliyetleri büyük şehirlerde yoğunlaşmış; kırsal, küçük ve mikro girişimcilerin finansal ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapsamlı bir şube ağı (Sberbank hariç) bulunmamaktadır. Ayrıca, Rusya'nın uzak bölgelerinde banka şubelerinin oluşturulması, bankalar için karsız olan büyük finansal maliyetler gerektirmektedir.Rusya'da krediler, ağırlıklı olarak bankacılık kurumları tarafından sağlanmakta olup, 2013 yılı kredi ihracı düşük seviyede kalmış ve GSYİH'nın yalnızca %48.3'lük kısmına denk gelmiştir. Bu hususta bir karşılaştırma yapıldığında; Güney Afrika'da bu rakamın %190.4, Çin'de %163, Brezilya'da %110.1 ve Hindistan'da ise %77.1 olduğun rahatlıkla görülebilecektir (The World bank (b)).

Bu nedenle, kırsal hane halkının ve küçük girişimcilerin finansal hizmetlere erişimini sağlamak adına mikrofinans sektörünün gelişmesini desteklemek büyük öneme sahiptir.Mikrofinans, mikro şirketler ve hanehalkları için finansal hizmetlere erişimi genişletme konusunda önemli bir potansiyele sahiptir.

Tablo 15: Rusya’da Büyük Mikrofinans işletmelerin 2014 yılı Faaliyetleri (milyon)

Mikrofinans İşletmeler	Kredi portföyünün (\$ milyon)	Borçlular (bin)
İnteza Bank	1825,3	64,1
SM-Finans	69,8	74,3
Forus Bank	68,9	12,2
Finka MFİ	50,1	15,9
Kredi tüketici kooperatifi "EKPA"	40,7	11.0
Kredi tüketici kooperatifi "İlk Uzak Doğu"	17.3	6.4
Kredi kooperatifi "Almazkreditservice"	17.0	9.5
Kredi tüketici kooperatifi "Reserve" (Altay Bölgesi)	16.9	6.9
Belgorod Bölgesel Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Destek Fonu	16.9	1.1
Kredi kooperatifi "Güven" (Amursk)	16.0	3.8
Kredi Tüketici Kooperatifi "Obereg" (Perm)	14.2	1.7
TOPLAM MFİ	2400,0	307,7

Kaynak: <http://qje.su/otraslevaya-i-regionalnaya-ekonomika/mikrofinansirovanie-kak-innovatsionnyj-instrument-podderzhki-selskih-predprinimatelej-stran-briks/>: 2019.

Dünya’da meydana gelen finansal akışın büyük bir kısmını BRICS ülkeleri oluşturmaktadır. 1980 yılında Çin, dışa kapalı bir ekonomik yaklaşım benimsemiştir. Buna karşın, 1990 yılında açık ekonomiye politikasına geçiş yaşamışlardır. 2001 yılında büyük bir atılım gerçekleştirmiş, 2006 yılında ise önemli bir ekonomik unsur haline gelmiştir. Diğer taraftan, ülkenin ulusal ekonomik finans sağlayıcı şirketi CIC (China Investment Company); Morgan Stanley, Black Stone, Bear Stearns gibi Wall-Street şeklindeki tedarikçi işletmelerle birlikte, önemli bir ekonomik aktifliğe bürünmüştür (Akbulak, 2008: 12).

Önde gelen Çin mikrofinans şirketleri arasındaki en büyük pay bankalara aittir. En fazla miktarda mikro kredi, Çin Posta Tasarruf Bankası (PSBC - Çin Posta Tasarruf Bankası) tarafından verilmiştir. Bu bankanın temel görevi; düşük gelirli müşterilere, kırsal kesimde yaşayanlara, küçük ve mikro girişimcilere temel finansal hizmetleri sağlamaktır. Banka şubeleri (26 bin şube) 31 ilçede bulunmaktadır. 2010

yılında banka; 14019 milyon dolar tutarında 1.926,4 bin adet borçluya mikro kredi vermiştir (<http://qje.su/otraslevaya-i-regionalnaya-ekonomika/mikrofinansirovanie-kak-innovatsionnyj-instrument-podderzhki-selskih-predprinimatelej-stran-briks/>: 2019).

Tablo 16: Çin'in en büyük mikrofinans kuruluşlarının faaliyetleri, milyon dolar, bin kişi

Şirket	Kredi portföyünün büyüklüğü (milyon dolar)	Borçlu sayısı (bin kişi)
PSBC (Çin'in Posta Tasarruf Bankası)	14019,0	1926,4
Harbin bankası	13131,7	348.2
Maanshan (Kırsal Kooperatif Bankası)	1740,0	8.6
CBBL (Benxi Liaoning Ticaret Bankası)	1027,5	Yok
CFPA (Çin Yoksullukla Mücadele Vakfı)	234.7	202.3
Sichuan Xinfu MM	183.7	0.2
Keshiketeng Kırsal Kooperatif Birliği	175.3	18.0
HanHua (Chongqing Hanhua Mikrokredi Şirketi)	117.6	3.7
Pekin Huairou Rongxing Köyü ve İlçe Bankası	114.7	0.4
Jiangsu Suzhou Jinjihu Kırsal Mikro kredi şirketi	91.9	0.3
Jinjiake Kırsal Microcredit Co Ltd	72.8	0.3
Çin'in toplam mikrofinans kuruluşları	31300,0	2600

Kaynak: <http://qje.su/otraslevaya-i-regionalnaya-ekonomika/mikrofinansirovanie-kak-innovatsionnyj-instrument-podderzhki-selskih-predprinimatelej-stran-briks/>: 2019.

2.1.6. Latin Amerika ve Karayipler'de Mikrokredi Uygulamaları

Latin Amerika bölgesinde kentte yaşayan bireylerin yaklaşık %38'i yoksulluk sınırının altındadır. Bu oranlar, kırsal bölgelerde daha da artmakta ve kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun %62'si yoksullukla mücadele etmektedir. Kent nüfusunun önemli bir kısmı, bu kıtada yoksulluk sınırı altında yaşamlarını sürdürmektedir (Latifee, 2006: 14).

Karayipler ve Latin Amerika ülkeleri; Kolombiya, Peru, Meksika, Bolivya, Şili, Ekvator, Nikaragua, Paraguay, Brezilya, El Salvador, Dominik Cumhuriyeti, Honduras, Guatemala, Venezüella, Kosta Rika, Haiti, Panama, Arjantin, Trinidad ve Tobago şeklindeki ülkelere meydana gelmektedir. Bu ülkelere yoksulluk büyük oranlarda seyretmektedir. Bu bölgede yer alan ülkelere birçok mikrokredi

uygulamaları sunulmaktadır. Fakat bu uygulamaların, dar gelirli insanlara ulaşımı imkansızdır. Latin Amerika'da mikrokredi uygulamaları şehir merkezinde şekillenmektedir (Bahar, 2015: 69). Grameen Vakfı, 2005 yılında, Grameen Foundation Latin America Initiative Programı'nın uygulamasını başlatmıştır. STK'ların Latin Amerika'daki yönetimini ACCION Internationals üstlenmektedir. Venezüella'da kurulan ACCION Internationals, 1961 senesinde öğrenciler tarafından faaliyete geçirilmiştir. Bu işletmelerin gelişimi ile mikrokredi ismini almışlardır. Zaman içerisinde çiftçilere kredi desteği sunulmuştur. ACCION Internationals zamanla gelişerek, Hindistan ve Afrika'ya da destek sunmaya başlamıştır (Arslan, 2015: 56).

2.1.7. Kuzey Amerika'da Mikrokredi Uygulamaları

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 35 milyon kişi, yani nüfusun yaklaşık %12'si yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. ABD'de gerçekleştirilen mikrokredi uygulamaları, yoksullukla mücadelede bir araç olarak kullanılmasına rağmen etkileri sınırlı olmuştur. ABD'de 750'den fazla organizasyonun mikrofinans ve meslek eğitimi sağladığı düşünülmektedir. Bu uygulamaların birçoğunun sosyal refah programı olmasına rağmen, bunlardan hiçbirisinin maliyetlerini bile karşılayamadığı belirtilmiştir. Söz konusu uygulamalar arasında en iyi geri dönüş oranı %70'dir. Bu nedenle, Amerika nüfusunun yoksulluk sınırının altında yaşayan %26'lık kısmı için Kanada örneği gibi sürdürülebilir bir mikrofinans programının geliştirilmesi gerekmektedir (Bahar, 2015: 69).

Kuzey Amerika'da ayrıca mikrofinansman konusu ile ilgilenen birçok uluslararası kuruluşun merkezi yer almaktadır. Örnek vermek gerekirse, FINCA International, kâr amacı gütmeyen uluslararası bir organizasyondur. National Cooperative Business Association ise 16 ülkede 909.670 kişiye hizmet vermektedir. Bir Hristiyan kuruluşu olan Opportunity International 20'den fazla ülkede 300.000'den fazla kişiye hizmet vermektedir. ABD'de kızıl derililere 5000 dolara kadar krediler verilmiş ve bu krediler sayesinde oldukça başarılı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bağlamda, Grameen tarzı mikrokrediler ABD'de uygulanabilmiştir. Calmeadow Vakfı tarafından yürütülen mikrokredi çalışması da başarılı olmuştur (Arslan, 2013: 54).

2.1.8. Batı Avrupa’da Mikrokredi Uygulamaları

Batı Avrupa’da gerçek anlamda mikrokredi uygulaması 2000 yılından beri çoğunlukla, STK, vakıf, dernek, kredi birlikleri, kamu bankaları ve tasarruf bankaları tarafından uygulanmaya başlanmış ve giderek büyüyen bir gelişme kaydetmiştir. Batı Avrupa’da Fransa ve Finlandiya, ulusal temelli olarak en geniş mikrokredi dağıtan ülkeler arasındadır. Batı Avrupa’da mikrokredi müşterilerinin çoğunluğu kadınlardan oluşmakla birlikte, kredinin hedef kitlesinde; etnik azınlıklar, göçmenler ve az da olsa engelliler vardır. Mikrokredi uygulamaları Batı Avrupa’da, Doğu Avrupa’dakinden farklı bir role sahiptir. Mikrokredi, Doğu Avrupa’da geçiş ekonomisinin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve özel ekonomiyi güçlendirmek amacıyla uygulanırken, Batı Avrupa’da ise; işsizliğin sosyal devlet üzerindeki baskılarını hafifletmek ve finansal dışlanmışlığın ötesinde, sosyal dışlanmışlıkla mücadelede yardımcı bir hizmet olarak görülmektedir (Underwood, 2006: 7).

Avrupa’da mikrokredi uygulamalarının sorumluluğu ülkelere ait olmakla birlikte; mikrokredi hizmeti sunan kuruluşların ve küçük bir işletme kurmak veya geliştirmek isteyenlerin Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (European Regional Development Fund/ERDF), Avrupa Sosyal Fonu (European Social Fund/ESF) ve Avrupa Yatırım Fonu (European Investment Fund/EIF) gibi kuruluşları ile genel finans kaynaklarına ulaşabilmelerine Avrupa Birliği/AB (European Union/EU) imkân tanımaktadır. Kurum, küçük bir işletme kurmak veya geliştirmek için mikrokredi (25.000 € 'nin altında) kullanılabilirliğini artırmak amacıyla; 2014-2020 dönemi için 2003 fiyatlarıyla toplam 920 milyon Avroluk bütçesinin (2014 yılı itibariyle) %21’ini mikrokrediye ve sosyal girişimcilğe erişimin sağlanmasına harcamıştır. EaSI programı, doğrudan girişimcileri finanse etmeden mikrokredi kuruluşlarının potansiyel zarar risklerinin paylaşılmasını sağlayarak garanti verilmesi ve mikrokredi miktarını arttıracak gerekli fonların sağlanması ile AB'deki seçilen mikrokredi sağlayıcılarının mikrokredi verme imkanlarını arttırmaya yardımcı olmaktadır. Mikrokredi sağlayıcılarının finansmana erişimlerini kolaylaştırarak kurumsal kapasitelerini arttırmayı ve böylece sosyal girişimlerin gelişmesini desteklemektedir (İzgi Şahpaz, 2017: 51-52).

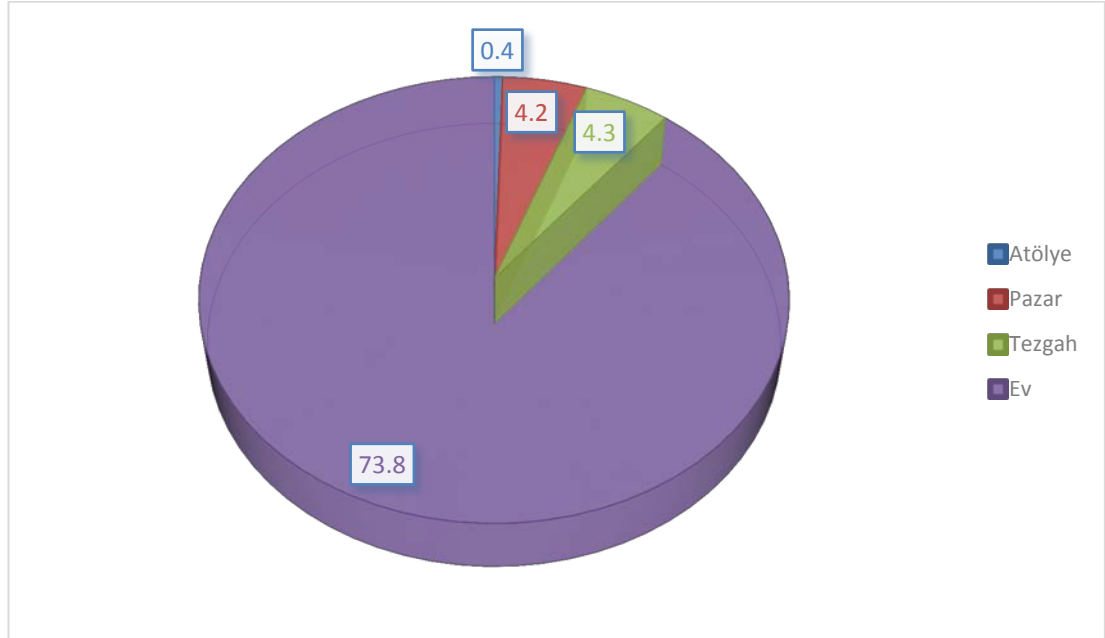
2.2. TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ UYGULAMALARI

2.2.1. Türkiye'de Mikrokredi Veren Kuruluşlar

Kadın, ailesine ve çocuğuna bağlı olduğu için, kadına yapılan herhangi bir müdahale, kadının ailesini de etkilemektedir. Bu sebeple, Türkiye'de mikro sigorta kapsamında kadınlara daha fazla öncülük verilmektedir. Türkiye'de kadın yoksulluğu incelendiğinde 2009 yılında Türkiye nüfusunun %19'unun yoksul kadınlar tarafından oluştuğu görülmektedir. Bu oran, mevcut durumu açık bir şekilde ortaya koymaktadır (Gürbüzer, 2014: 127).

Kredilerin kullanıldığı sektörler açısından elde edilen istatistiki verilere göre, kadınların yüzde 66'sının ticarete kredi kullandığı, yüzde 26,3'ünün imalatta, geri kalanının ise (yüzde 7 civarında) hizmet sektöründe kullanıldığı tespit edilmiştir. Buna karşın, hayvancılık için düşük miktarda kredi kullanımı söz konusu olmuştur. Bu sonuçlar; kadınların esas olarak ticari faaliyetlerde bulunduğunu ve stok hacimlerini genişletmek ve daha fazla kar elde etmek için daha fazla ürün satın almak istedikleri için kredilere başvurduklarını göstermektedir (Sevgili, 2011: 36).

Şekil 5: Ekonomik Faaliyetin Yeri

Kaynak: Sevgili, 2011: 37.

Yukarıda görüldüğü üzere yüzde 73,8 ile üretim, çoğunlukla hanelerde gerçekleşmektedir. Kadınların sadece yüzde 17'sinin kendi dükkanı olduğu, %0,4'lük kısmının ise atölyeye sahip olduğu görülmektedir. Üretimin çoğu, hane içinde gerçekleşmekte ve bu da kadınları mağaza kiralamak için ek ücret ödemekten korumaktadır.

1976 yılında yoksulluk ile mücadele amacıyla Bangladeş'te ortaya çıkan mikrokredi uygulaması, Türkiye'de daha geç dönemde uygulanmaya başlamıştır. Kamu ve sivil toplum kuruluşları, mikrokredi uygulaması ile yoksullukla mücadele edilmeye çalışmış, transfer harcamaları ve sosyal destek temelinde faaliyetlerini yürütmüştür. Türkiye'de ilk Mikrokredi uygulaması ise 2002 yılında Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yine Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı tarafından "MAYA Mikro Ekonomi Destek İşletmesi" kurulmuştur. 2003 yılında Türkiye İsrافی Önleme Vakfı, Diyarbakır Valiliği ve Grameen Trust İşbirliği ile Diyarbakır'da "Türkiye Grameen Mikrokredi Projesi/TGMP"ni uygulamaya başlamıştır. TGMP, Türkiye'de Mikrokredi uygulamasını gerçekleştiren tek resmi kuruluş olmuştur (Şahpaz, 2017: 61).

Türkiye Grameen Mikrokredi Programı (TGMP) ilk olarak, pilot proje temelinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde uygulanmaya başlamıştır. Dünya Bankası tarafından verilen 500 milyon Amerikan Doları ve Başbakanlık tarafından temin edilen 130 milyon Amerikan Doları bütçe ile uygulama hayata geçirilmiştir. 11 Haziran 2003 günü Yap-İşlet-Devret (YİD), Grameen modelinin uygulanması için Türkiye ile sözleşme imzalanmıştır. Bu kapsamda program, ilk olarak 2003 yılında, Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) ile Grameen Trust'ın ve Diyarbakır Valiliği'nin işbirliğiyle Diyarbakır'da başlamıştır. TGMP, kredi aktarımını ilk olarak, 18 Temmuz 2003 tarihinde Diyarbakır'da yapılan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin toplantısında gerçekleştirmiştir. Bu uygulama, Grameen Bank modelinin esaslarını kabul etmiştir. Ülkemizde yer alan yoksul kadınlara kredi imkanı sunmayı temel almıştır (Öz ve Çolakoğlu, 2014: 185).

Grameen Mikrokredi Projesi, Grameen Bank'ın yöntemlerini benimsemektedir. Bu yöntemlerle, yoksullara kredi sunumu gerçekleştirilmektedir. Proje temelinde grup krediler sunulmaktadır. TGMP ve geleneksel bankalarda olduğu gibi genel işleyiş; paradan akışından ibarettir. Kredilerin geri dönüşüm sağlaması kurum için büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, TGMP'nin 'Para Sirkülasyonu'nu gerçekleştirebilmesi için mutlak surette bir "banka hesabına"

ihtiyacı bulunmaktadır. Türkiye Grameen Mikrokredi Projesi(TGMP)'nin başvuru sahiplerine sunduğu temel şart; kişinin para hareketlerini takip edebileceği bir hesabın açılmasıdır (<http://www.israf.org/>, 2019).

Grameen Bank modelinde yer aldığı şekilde grup üyelerine eğitim sunulmaktadır. Grup üyeleri, başkanları ile birlikte kredi hakkında bilgi sunularak günlük eğitim almaktadır. Krediyi kullanımı ve kredi yararları izah edilmektedir. Eğitimin ardından ise TGMP'nin 10 farklı önerisi, grup bilgisine sunulmaktadır. Bu 10 öneri ise şu şekilde sıralanmaktadır (Çiftçi ve Aykul, 2013: 133):

TGMP'nin mevcut 4 ilkesi olan “Disiplin, Birlik, Cesaret, Çok Çalışmak” temelinde hareket etmek,

- Ailelerinin gelişimi için en iyi düzeyde çalışmak,
 - Aile planlaması yaparak gelire göre aile oluşturmak.
 - Ekilebilir toprakları kullanarak ürün oluşturmak ve bu ürünlerden gelir temin etmek.
 - Çocuklara gerekli eğitimi sunmak.
 - Gruplar arasında yardımlaşmayı sağlamak.
 - Mikrokredi birimlerindeki düzensizlik ve dengesizliği tespit ederek düzenlemek.
 - Yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak.
 - Haksızlıkların önüne geçmek.
 - Doğayı korumak ve temiz bir çevre için çaba göstermek.
 - Sürekli bir şekilde işletme gelişimin ve değişimin yolunu bulmak
- durumundadır. Bu aşamada meydana gelebilecek endişelerin ise önüne geçilmesi gerekmektedir.

TİSVA ve TGMP aracılığı ile 2003 yılında mikrokredi sahibi kadınlar ve ailesinin mikro sigortadan faydalanmaları ön görülmüştür. Bu yolla, Güneş Sigorta ve Büyükkaya Uluslararası Sigorta ve Reasürans Brokerlık'ın işbirliği ile mikrokredi hizmeti alan 55000 kadına, 2011 yılında sigorta hizmeti sunulmuştur. 2012 yılında 58000 kadın, 2013 yılı sonu ise 65000'i aşkın kadın, bu hizmetten yararlanmıştır. Diğer bir ifadeyle, toplamda 65000 aile koruma altına alınarak bu hizmetten yararlandırılmıştır. Mikrokrediden yararlanan kadınlar için mikro sigorta imkanı da sağlanmaktadır. Mikro sigorta ile kaza ve ölümler sigorta altına alınmıştır.

Türkiye’de mikro sigortanın sunduğu teminatlar ise şu şekilde sıralanmaktadır (Gürbüzer, 2014: 127-128):

- Araç çarpması sonucunda yaşanan olumsuzluklar,
- Depremın sebep olduğu yaralanma ve ölümler,
- Doğal afetlerin sebep olduğu yaralanmalar ve ölümler,
- Her türlü gaz zehirlenmeleri,
- Yanık durumu,
- Ani bir durum soncunda adele kopması, sinirlerin yıpranması,
- Yılan ve böcek sonucunda yaşanan zehirlenmeler,
- Isırılma sonucunda ortaya çıkan sakatlık, aşı ve kuduz durumu,
- Terörün sebep olduğu zarar ve ölümler,

Bunların yanı sıra cenaze masrafları da kuruluş tarafından teminat altına alınmıştır.

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) 1986 yılında kurulmuştur. Kuruluş amacı, dar gelirli kadınların kendilerini geliştirmelerini sağlamak ve ekonomik olarak kalkınmalarına yardımcı olmaktır. KEDV, kadınların ekonomik sıkıntılardan dolayı yaşadığı deneyimlerden hareketle hizmet sunmaktadır. Bu deneyimlerle birlikte kadınların, ekonomik yapıda aktif olacıklarına inanmaktadır. Temelde oluşturulan tüm projelerin sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle geliştirilmesi hedeflenmiştir. KEDV 29.01.2001 tarihli, 2001-2009 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına yer alan kuruluşlar statüsünde bulunmaktadır (<http://www.kedv.org.tr/hakkimizda/>, 2019).

KEDV'in faaliyet alanlarını; Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İstanbul'da yer alan fakir semtler ve 1999 depreminde mağdur olan zarar görmüş bölgeler oluşturmaktadır. KEDV, bununla birlikte eğitim ve danışmanlık hizmeti de sunmaktadır. Kadınların, çocukları ile birlikte toplumsal alanda daha iyi bir konuma sahip olmasını sağlamaya yönelik hizmetler sunulmaktadır. Özellikle, kırsal alanlarda ekonomik gelişim çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Buralarda Kadın ve Çocuk Merkezleri kurulmakta ve erken çocukluk hizmeti sunulmaktadır. Her yıl eğitim verilen kişi sayısı 3000 civarındadır. Aynı zamanda, eğitim kapsamında seminerler de sunulmaktadır. KEDV'in çalışma politikası şu şekildedir (<http://www.kedv.org.tr/hakkimizda/>, 2019):

- Yoksul ve dar gelirli kadınların ekonomik mücadelesine, çabasına, azmine, kendilerini ve çevresini ayakta tutma gücüne ve yaratıcılığına inanmaktadır.
- Kadınların sahip oldukları tüm düşünce ve inançlara saygı duyarak toplumsal yapıdan uzak olmasını engellemektedir.
- Sorunların yerel olarak tüm sektörlerde ortadan kaldırılması yerine, ekonomik sıkıntı yaşayan kadınların toplumsal yapı içerisinde kalkınmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda ise yönetimler; sivil toplum kuruluşları ve mesleki kuruluşlar ile işbirliği içinde olarak tüm yoksul kadınlara ulaşmaktadır.
- Tüm çalışmalar ve programlar ile ekonomik anlamda güçlük çeken kadınların çevresi ile ilişkilerini düzenlemeye çalışmaktadır.

MAYA, 2002 yılında Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından kurulmuştur. Maya, Türkiye’de kurulan ilk mikrokredi kurumudur. Yoksul olan ve ekonomik anlamda iyi durumda olmayan kadınların yaptıkları küçük işleri desteklemek ve geliştirmek amacını taşımaktadır. Merkez ili İstanbul olan kuruluşun ilk faaliyeti, Kocaeli depreminden zarar gören insanlara yönelik olmuştur. Günümüzde ise İstanbul, Düzce, Sakarya ve Eskişehir’de çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Kocaeli, Sakarya ve Eskişehir’de çalışmalar yürüten MAYA, bugüne kadar 12.000’den fazla üyesine toplam 11 milyon TL kredi desteği sunmuştur (<http://www.nahil.com.tr/hakkimizda.aspx>,2019).

MAYA, kendi işini yürütmek isteyen ve kendi işini geliştirmek isteyen kadınlara ekonomik destek sunmaktadır. Kadın mikrokredi desteği daha çok, dar gelirlilere yönelik gerçekleştirilmektedir. MAYA programı temelinde sunulan işler; ticaret (%66), üretim (%26) ve hizmet (%8) sektörlerine odaklanmakta ve küçük yiyecek işleri, evden satış, giysi dikişi/tamiri, el işleri ve kuaförlük şeklinde sıralanmaktadır. Sunulan hizmetlerin %77’sinden fazlası ev temelli gelişim göstermiştir. Diğer çalışmalar ise pazar, sokak ve küçük dükkanlarda yapılan işlerin sunumu şeklindedir. Kendi ayakları üzerinde durmak isteyen kadınların iş alanlarını daha iyi bir sisteme ulaştırmak, finansman sağlamak ve sabit varlıkları satın almalarını sağlamak şeklinde destekler de sunulmaktadır. İstenen krediler ise iki kefil aracılığı ile 1000TL ve üzerindeki paketlerden meydana gelmektedir. Kayıtlı olmayan birçok girişimci ise kefil bulamamaktadır (<http://www.nahil.com.tr/hakkimizda.aspx>,2019).

1986 yılında ekonomik anlamda zor durumda olan kadınlara destek sunmak amacıyla ve “toplum yararına kuruluş” statüsünde yer alan KEDV, ihtiyaç odaklı hareket ederek yoksul kadınların toplum içerisinde aktif rol almalarını desteklemektedir. KEDV, toplum temelli hizmet modeli ve MEDCHILD ödüllüne sahip eğitim anlayışı ile mahalle yuvaları, oyun odaları ve oyuncak kütüphaneleri gibi hizmetleri yaygın bir hale getirmiştir. Amacı, kadınların ekonomik alanda kalkınmalarını ve güçlenmelerin sağlamaktadır. Kadın merkezli yerel kalkınmayı planlayan KEDV, kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik sahada gelişmelerini sağlamaktadır. Türkiye’de ilk defa KEDV tarafından kadınlara yönelik kooperatifleşme başlatılmıştır. KEDV’nin birçok kooperatifi bir araya gelerek kadınlar tarafından çocuklara bakım ve eğitim hizmeti sunulmaktadır. Buradaki temel maksat; çocuk ve kadınlara daha iyi ve daha güvenilir ortamların yaratılmasıdır (<https://www.nahil.com.tr/biz-kimiz>, 2019).

Kadın Kooperatifleri, kadınların ihtiyaçları çerçevesinde kendilerine özel hizmet sunabilmeleri amacıyla 2000 yılında kurulmuştur. Kadın Kooperatifleri, kurulduğu ilk günden bu yana sürdürülebilir bir ekonomik yapı dahilinde hareket etmişlerdir. Kadınların ihtiyaçlarını temin edebilmeleri ve kadınların sosyal ve ekonomik açıdan güçlendirmelerini temel almıştır. 2001 yılında Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, ilk kadın kooperatiflerini gün yüzüne çıkarmaya başlamıştır. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, deneyimlerini, “Kadınlar için Kooperatif El Kitabı”nda derleyerek sunmuştur. Kadın Kooperatifleri, bilgi ve deneyime dayalı hareket ederek, iş birliği içinde gelişim sağlamaktadır. 2008 yılında ise ülkede yer alan tüm Kadın Kooperatifleri bir araya gelerek, Kadın Kooperatifleri İletişim Ağı’nı oluşturmuşlardır. İletişim ağının kurulmasındaki temel amaç ise; kooperatifleri arasındaki bilgi, tecrübe, deneyim, iletişim ve anlayışın paylaşımını sağlamaktır (<http://www.kadinkooperatifleri.org/>, 2019).

Kadın Kooperatifleri; çevresindeki sorunları ele alan ve çözüm üretmeye çalışan gönüllülerden oluşmaktadır. Sorumluluk projeleri, ekip halinde geliştirilmektedir. Herkese eşit bir şekilde davranılmaktadır. Çalışmalar, sürdürülebilir temelde ve yerel bir şekilde ilerletilmekle birlikte, genel anlamda insanları eğlendirici bir yapıya da sahiptir. Kuruluş içerisinde yer alan üyeler hep birlikte hareket etmektedir. Gençlerin düşünce ve öncülüklerine önem verilmektedir. Öğretim temelli hareket edilmektedir. Kadın Kooperatifleri’nin ilkeleri ise şu şekildedir (<http://www.kadinkooperatifleri.org/>, 2019):

- Kapsayıcılık
- Şeffaflık
- Hesap verebilirlik
- Katılımcılık
- Farklılıklara saygılı olmak
- Bağımsız bir kadın hareketi perspektifini paylaşmak.

2.2.2. Türkiye’de Mikrokredi Alım Süreci

Önemli mikrokredi kuruluşlarından biri olan TGMP, kredi sunumunda belirli kıstasları göz önünde bulundurmaktadır. Projeye dahil edilen üyelere bir süre eğitim verilmekte, bu süre zarfında ise proje yetkilileri üyeleri inceleyebilmektedir. Eğitim süreci sonunda gerçekleştirilen incelemeler baz alınarak üyelere kredi dağıtımı sağlanmaktadır. Türkiye’de ilk aşamada sağlanan mikrokredi bedeli, 100-700 TL civarındadır. Ülkede uygulanan “sermaye birikimi merdiveni” modeli ile her yıl düzenli olarak kredi alan ve taksitlerini düzenli bir şekilde ödeyen kadınların kredileri her yıl, 1000 TL’ye kadar arttırılabilmektedir (Çiftçi ve Akkul, 2013: 133).

Green Üyelerin aynı aileden olmaması, aynı mahalle ya da köyde yaşaması ve benzer ekonomik şartlara sahip olması, kredi kullanma sürecinde başlıca aranan şartlardır. MAYA projesinde ise, ekonomik anlamda aktif olmak isteyen veya bankalar tarafından kredi sunumu yapılmayan kadınlar için destekler oluşturulmaktadır. Bu sebeple, teminat yerine kadınlar arasında bir dayanışmanın olduğu “Dayanışma Grupları”na krediler verilmektedir. Üyelerin kendi borcu ile birlikte diğer üyelerin borçlarından da sorumlu olduğu bu Dayanışma Grupları, MAYA projesine sundukları teminat ile borç riskinden kurtulmaktadır. Öte yandan, birbirlerine destek olmak suretiyle kadınların sorunlarını da paylaşmaktadırlar. Böylelikle toplumsal dayanışmanın devamı sağlanmaktadır (<http://www.kedv.org.tr/maya/borc-verme-metodolojisi/>, 2019).

Maya tarafından gerçekleştirilen mikrokredi koşulları şu şekildedir:

- Krediler 3-5 kadından oluşan Dayanışma Grupları’na verilmektedir.
- İlk kredi meblağı en az 100, en fazla 800TL’dir.
- Krediler 6-12 ay vadeli ve geri ödemeler haftalık olarak yapılmaktadır.
- Maya’nın sürdürülebilirliğini sağlayacak bir hizmet bedeli alınmaktadır.

- Krediden yararlananlar istedikleri takdirde tekrar kredi alabilmektedirler. Kredi miktarı tekrar kredilerde %25'i bulan düzeyde artar.

2.3. TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN SONUÇLAR

2.3.1. Türkiye'de Kadın İstihdamı

Kadınlar, toplumun gelişmesinde ve ilerlemesinde önemli bir role sahiptir. Kadının toplumdaki yeri ve önemi, o toplumun gelişimini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde kadın aktifliği, gelişmiş ülkelere nazaran daha azdır. Kadınların iş yaşamına katılımı ile toplum gelişmekte, buna bağlı olarak da toplum içindeki kadın statüsü de gelişmektedir. Kadınların iş gücü içerisinde yer almaması ekonomik bir kayba neden olmaktadır. Ülke ekonomisinde kadının yer alması, ekonomik düzeninin de oluşmasını sağlamaktadır (Korkmaz vd., 2013: 1845-1863).

Küresel anlamda kadın yoksulluğu her geçen gün artış göstermektedir. Kadınlar, erkeklere oranla daha fazla yoksulluk yaşamaktadır. 1970 yılına değin yoksulluk kavramında cinsiyet temelli hareket edilmemiştir. Fakat, 1970 yılı sonrasında yoksulluk için çalışmalar yapılmış ve farklı stratejiler geliştirilmiştir. Yoksulluğun çözümünde yapılan cinsiyet temelli gelişmelerle daha fazla başarı elde edilmiştir. Bu sebeple, birçok ülke cinsiyet temelli yoksulluğu ele almıştır. Kadınların yoksulluktan daha fazla etkilenmelerinin temel nedeni ise işgücünde dezavantajlı bir durumda olmaları, eğitim haklarının ellerinden alınmaları, kadın istihdamına yönelik engeller, kadınların düşük ücretlerde çalışmaları, gelir eldesinde ve kullanımında söz hakkına sahip olmamaları olarak sıralanmaktadır (Tömen ve Sarvan, 2015: 344).

Tablo 17: Cinsiyete göre seçilmiş göstergeler (2015)

Seçilmiş Göstergeler	Toplam	Erkek	Kadın (%)
Okur-yazar olmayan nüfus oranı (25+ yaş)	5,4	1,8	9,0
Yüksekokul veya fakülteden mezun nüfus oranı (25+ yaş)	15,5	17,9	13,1
İstihdam oranı (15+ yaş)	46,0	65,0	27,5
İşgücüne katılım oranı (15+ yaş)	51,3	71,6	31,5
İşsizlik oranı (15+ yaş)	10,3	9,2	12,6
Genç işsizlik oranı (15-24 yaş)	18,3	16,5	22,2

Kaynak: TÜİK, 2018.

Tablo 17’de de görüldüğü üzere, Türkiye’de okuryazar olmayan en yüksek nüfus oranına kadınlar sahiptir. Eğitim seviyesi yükseldikçe kadının okuma oranı da artmaktadır. İstihdam oranları dikkate alındığında yine erkekler lehine bir üstünlük göze çarpmaktadır. Erkek istihdamı %65,0 seviyesinde iken, kadın istihdamı ise %27,5’dir. İşsizlik oranı incelendiğinde ise erkekler %9,2 ile %12,6’lık orana sahip kadınlardan avantajlı konumdadır.

Kadınlar, Türkiye’de iş alanlarında yeteri kadar kendilerini gösterememektedir. İş alanlarında faaliyet göstermelerine yönelik düşük bir yapılanmaları bulunmaktadır. Bu anlamda, kadınların çekimser kalmasının temel nedeninin toplumsal algı olduğu düşünülmektedir. Kadınların çekimser olması, kadın istihdamının da önünde önemli bir engel olarak görülmektedir.

Kadınların iş alanlarında sergilediği çekimserliği TÜİK verilerinde görebilmek mümkündür. Kadınların iş alanlarına yönelik gösterdikleri katılım oranı %28,4’dir. Bu oran, erkeklerde %71,6 olarak kendisini göstermektedir. Kendi işini kurmuş kişi sayısı ise %25,4’dür. Kadınların girişimcilik seviyesi %15,7’te kalmıştır. Kadınların çalışma oranları, tarımsal alanlarda farklılaşmaktadır. Tarım alanında kadın aktifliği daha fazladır. Erkekler ise tam aksine, kadınlara oranla tarım alanında daha az aktiflik göstermektedir. Kadınlar, kırsal alanlarda %84,6 oranında istihdam gerçekleştirirken erkekler ise %50,7 oranında istihdam edilmektedir. Kadınların istihdam oranının yüksek olması, ekonomik alanda gelişmişliği göstermemektedir. Aksine, tarımla uğraşan kadınların kazançları azdır. Bu durum ise kadınların %78,6’sının aileye katkı sağlamak için aile içerisinde çalışma sergilediklerini göstermektedir (İplik, 2013: 53).

Tablo 18: AB Komisyonu Cinsiyet Eşitliği Raporu AB Ülkeleri ve Türkiye

Karşılaştırma Yapılan Oranlar	AB Ülkeleri	Türkiye
Kadın İstihdamı	%57,2	% 26,1
Kadın Yönetici	%33	% 7,8
Kadın Politikacı	% 24	% 9,1
Part Time Kadın İstihdamı	% 31,2	%17,8
Üniversiteli Kadın	% 58,9	% 43

Kaynak: Erdun, 2011: 44.

Tabloda 18’de sunulan bilgiler ışığında Türkiye ve AB ülkelerindeki kadın istihdam oranları analizine ait sonuçları görebilmek mümkündür. AB ülkelerinde kadın istihdamı %57,2 oranında iken, Türkiye’de kadın istihdamı %26,1’dir. AB ülkelerinde kadınların yönetici pozisyonunda tercih edilme oranı incelendiğinde ise %33’lük değer karşısında Türkiye, %7,8 düzeyinde kalmıştır. Benzeri durum kadın politikacı sayısında da gözlemlenmekte olup; AB ülkelerinde kadın politikacı oranı %24, Türkiye’de ise %9,1 olmuştur. Part time kadın istihdam oranları incelendiğinde ise bu oranın AB ülkelerinde % 31,2 olduğu fakat Türkiye’de ise %17,8 oranında olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu kadın oranı ise AB ülkelerinde % 58,9 iken, Türkiye’de % 43 civarındadır.

Kadın emeğinin engellemesindeki etkenleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Kadının, toplum içerisindeki konumu ve mesleği çatışmaktadır. Bu da iş verimini düşürmektedir.
- Mesleki alanda kendilerini geliştirmek için aldıkları mesleki eğitime tam anlamıyla katılamamaktadırlar. Katılımın tam anlamıyla sağlanması ise verilen eğitimlerin yetersizliği sonucunda yarar sağlayamamaktadır.
- Kadınların aile hayatında aktif bir rol oynaması, çalışma hayatında yarı zamanlı ve düşük ücretlerle çalışmalarına neden olmaktadır. Bu da kadınların sömürülmesi anlamını taşımaktadır.

Kadınlar, çalışma hayatına atılsalar dahi iş yaşamları, ev yaşamlarından farklı olmamaktadır. Bununla birlikte iş ve ev dengesi sağlanamamakta, kadın bir yandan çalışırken bir yandan da ev ile ilgilenmektedir. Bu durum, kadınların iş hayatındaki aktifliğinin önüne geçmektedir. Kadınlar, bu kısır döngü içerisinde tutunmaya çalışmaktadır (Özer ve Biçerli, 2003: 55-86).

Türkiye’de kadınlar, bu sebeple kendi imkanları ile bir işletme açarak hem ekonomik anlamda geçimini sağlamakta hem de evi ile ilgilenebilmektedir. Bu

sebeple kadınların sahip olduğu işletmeler küçük ve basit yapıdadır. Bununla birlikte; aile ekonomisine katkı sağlamak, toplumsallaşmak, öz güven sahibi olmak, ekonomik gücünü elinde bulundurmak, hem evinin ihtiyaçlarını gidermek hem de çalışabilmek, eğitimini değerlendirmek, normal iş akışında çalışabilecek düzeyde iyi bir sağlığa sahip olmamak, kadınları girişimciliğe yönelten önemli etkenlerdir. Kadınlar, kendi ekonomik yapısı ile iş açmaktadır. Bununla birlikte çevresinden destek almaya çalışan kadınlar ise kurdukları işletmenin daha uzun ömürlü olması için çabalamaktadır (Koç, 2005: 15).

Aşağıda yer alan tabloda görüldüğü üzere kadın ve erkek girişimciler arasındaki farklar sunulmaktadır. Kadın ve erkek girişimciler arasında birçok farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıklar, erkekler için avantaj sağlasa da kadınlar için dezavantaj oluşturabilmektedir. Kısıtlı hareket noktasına sahip olan kadınlar, yaşamlarını temin etmek adına çalışmadan vazgeçmemekte ve mücadele etmektedir.

Tablo 19: Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar

ÖZELLİKLER	ERKEK GİRİŞİMCİLER	KADIN GİRİŞİMCİLER
Motivasyon	*İşleri bitirme sonucu elde edilen başarı *Kişisel bağımsızlık *Kontrolü elde bulundurmaktan kaynaklanan iş tatmini	*Bir amacı gerçekleştirmekten dolayı elde edilen başarı *Bir işi yalnız yapmaktan kaynaklanan bağımsızlık
Hareket Noktası	*Mevcut işten duyulan tatminsizlik *Okulda ve mevcut işte yeni işle ilgilenmiş olma *İşten çıkarılma ya da işi bırakma Bir şeyler elde etme isteği	*İşten kaynaklanan hayal kırıklığı *Alandaki fırsatı görme
Fon Kaynakları	*Kişisel varlık ve birikimler *Bankalar *Yatırımcılar *Arkadaş ve aileden alınan borçlar	*Kişisel varlık ve birikimler *Kişisel borçlar
Mesleki Geçmiş	*Ücretli iş deneyimi *Tanınmış bir uzman veya o alanda büyük başarılar kazanmış biri olmak *Çeşitli iş alanlarında uzman olma	*İş alanında deneyim *Alanda orta düzey yönetici olmak *Hizmet sektöründe iş geçmişi
Kişisel Özellikler	*İkna edici olmak *Amaç odaklı olmak *Yenilikçi ve idealist olmak *Yüksek düzeyde özgüven sahibi *Şevkli ve enerjik olmak *Kendi kendisinin patronu olma zorunluluğu	*Esnek ve toleranslı olmak *Amaç odaklı olmak *Yaratıcı ve gerçekçi olmak *Orta düzeyde özgüven sahibi *Şevkli ve enerjik olmak *Sosyal ve ekonomik çevre ile uğraşabilme yeteneğine sahip olma
Özgeçmiş	*25-35 yaş arasında işletme kurma *İş sahibi bir babasının olması *Üniversite mezunu olmak *Ailenin ilk çocuğu olmak	*35-45 yaş arasında işletme kurma *İş sahibi bir babasının olması *Üniversite mezunu olmak *Ailenin ilk çocuğu olmak
Destek Grupları	*Arkadaş, avukat, muhasebeciler *İş dünyasından arkadaşlar *Eş	*Yakın arkadaşlar *Eş ve aile *Profesyonel kadın grupları
Kurdukları İlk İş Türü	*Üretim ya da inşaat	*Hizmet sektörü

Kaynak: Güney, 2006: 25-43.

Kadın girişimciler, işlerini yürütebilmek amacıyla ihtiyaç duydukları nakdi yardımı bulamamaktadır. Bunun için başvurdukları kredilerden de olumlu sonuç elde edememektedirler. Bu durumun değişmesi ve kadınlara destek sunulması amacıyla ise birçok çalışma gerçekleştirilmektedir. Yapılan çalışmaların başarıya ulaşması için gerekli olan hususları şu şekilde sıralamak mümkündür (Taslak ve Doğan, 2008: 104-118);

- Kadın girişimciler, iş alanlarını oluştururken krediye ihtiyaç duymaktadır. Kredi temini aşamasında kredi oluşumlarında kolaylıkların sağlanması, kredi oranlarının yükseltilmesi, teminat şartlarının yerine getirilebilecek seviyede olması ve bürokratik yapının kredi alımında engel oluşturması gibi engellerin önüne geçilmesi ve bu imkanların sağlanması gerekmektedir.

- Ortak bir iş içinde yer almak isteyen kadın girişimcilerin bu doğrultuda çalışmalarını sağlamak amacıyla ortak iş kredisi gibi yeni seçeneklerin oluşturulması gerekmektedir.

- Kendi işini icra etmek isteyen kadınların kredi başvurusunda ve finansman temininde gerekli bilgilerin sunulması ile bu konuda girişimcilere yardım edilmelidir.

- Kredilerin, belli meslek ve girişimcilik alanlarında değil, kadınların başvurduğu her alanda verilmesi gerekmektedir.

- Bankalar, kredi temininde bulunan ve bu kredinin temininden sonra kendi işini kurarak bu işte başarılı bir yapı doğrultusunda ilerleyen girişimci kadınları kamuoyuna duyurarak, diğer kadınların da bu alanda cesaretlendirilmesini sağlamalıdır.

Tablo 20: 1988-2010 Dönemi Arasında Türkiye’deki Kadın ve Erkek Girişimci Sayısı

Yıllar	Girişimci Erkek Sayısı	Girişimci Kadın Sayısı	Kadın Girişimci Oranı (%)
2010	1.300.000	85.000	6,14
2009	1.200.000	80.000	6,25
2008	1.172.000	77.000	6,16
2007	1.114.000	75.000	6,31
2006	1.132.000	69.000	5,75
2005	1.081.000	51.000	4,51
2004	971.000	49.000	4,80
2003	1.010.000	42.000	3,99
2002	1.125.000	61.000	5,14
2001	1.100.000	40.000	3,51
2000	1.066.000	43.000	3,88
1999	1.093.000	38.000	3,36
1998	1.229.000	46.000	3,61
1997	1.082.000	46.000	4,08
1996	1.126.000	39.000	3,35
1995	1.072.000	40.000	3,60
1994	1.074.000	25.000	2,27
1993	1.066.000	25.000	2,29
1992	1.017.000	28.000	2,68
1991	945.000	22.000	2,28
1990	810.000	22.000	2,64
1989	613.000	14.000	2,23
1988	616.000	13.000	2,07

Kaynak: Başol, 2010: 45.

Tablo 20’de görüldüğü üzere, 1988-2010 yılları arasında kadın ve erkek girişimci oranları verilmiştir. Bu oranlar incelendiğinde kadın ve erkek girişimci sayısı arasındaki fark gözler önüne serilmektedir. Erkek girişimci sayısının 1988 yılında 616.000 kişi olduğu görülmektedir. Bu sayı, kadın girişimcilerde ise 13.000 kişi olup genel anlamda %2,07’lik bir orana tekabül etmektedir. Kadın girişimci sayısı her geçen yıl artış göstermiştir. Hem kadın hem de erkek girişimci oranları dengesizlik gösterse de her yıl artarak yükselmeye devam etmiştir. 2010 yılında erkek girişimci sayısı 1.300.000 iken, kadın girişimci sayısı ise 85.000 olmuştur. Oransal olarak incelendiğinde ise kadın girişimcilik oranının genel anlamda %6,14’e çıktığı görülmektedir.

2.3.2. Türkiye’de Mikrokredilere Yönelik Kadın İstihdamı

Mikrokredi uygulaması Türkiye’de ilk olarak 2002 yılında uygulamaya konulmuştur. Uygulamayı gerçekleştiren kuruluş ise Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı olmuştur. Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı, ilk olarak yaşanan deprem sonrası olumsuz yönde etkilenen Düzce, Kocaeli ve İstanbul illerindeki dar gelirli kadınlara yönelmiştir. “Türkiye'deki Mikrofinans Programlarının Yoksullukla Savaşımındaki Başarısının Değerlendirilmesi” isimli çalışmaları ile de İstanbul, Kocaeli, Düzce, Sakarya ve Diyarbakır'da çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu çalışma üzerine ortaya çıkan kadın kalkınması ve istihdamına yönelik veriler şu şekildedir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2689):

- Diyarbakır'daki kadınların yüzde 69'u okuma yazma bilmemektedir.
- Bu oran, Marmara'daki kadınlar için yüzde 9 olarak gerçekleşmiştir.
- Diyarbakır'daki kadınların hane halkı ortalama 6.6, Marmara'dakilerin 3.65'tir.
- “Bugünkü şartlarda sizin gibi bir ailenin geçinebilmesi için ayda kaç lira gerekli” sorusuna; Diyarbakır'daki kadınlar ortalama 744 YTL yanıtını, Marmara'daki kadınlar ise, 1.612 YTL yanıtını vermişlerdir.
- Diyarbakır'daki kadınların %85'i 350 YTL'nin altında hane gelirine sahip iken, Marmara'da kadınların çoğunluğunun hane geliri 750-1500 YTL arasında değişmektedir.
- Diyarbakır'da kadınların %60'ı, Marmara'daki kadınların ise %78'i mikrokredi borcu bittikten sonra yeniden kullanmak için başvuracağını ifade etmişlerdir.
- Kadınlar, mikrokrediyi çoğunlukla tekstil, eliş, dantel, takı, tuhafiyeye, tesisat-inşaat, taksi, gıda alanlarında kullandıklarını ifade etmişlerdir.
- Mikrokredi kullandıktan sonra hane gelirinin arttığını belirten kadınların oranı Diyarbakır'da %82, Marmara'da ise, %55'tir.
- Mikrokredinin “geri dönmemesi” durumu ile şu ana kadar hiç karşılaşılmamıştır.
- Ödemesini geciktirenlerin oranı ise %1.5-2 düzeyindedir.

2.4. MİKROKREDİ VE KADIN İSTİHDAMINA İLİŞKİN LİTERATÜR ÇALIŞMALARI

Çoban (2006), “An Evaluation of the Women’s Entrepreneurship Support Activities in Turkey” adlı çalışmasında Türkiye’de kadın girişimciliği faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik yeni ve farklı metotlar belirlenmesi ile temel aldıkları varsayımları ve bu varsayımların uygulamada yarattıkları farklılıklar yönünden kıyaslamalı olarak incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda işletme yöneticileri ile yapılan 17 görüşme sonucunda; Türkiye’de kadın işgücünün daha etkili biçimde organizasyonu, kadınların sosyal açıdan sahip oldukları dezavantajın girişimcilik kültürü ve destek mekanizmaları aracılığıyla genişletilmesi, esnek çalışma saatleri ve istihdam ilişkilerinin geliştirilmesi önerilmiştir.

Ören, Negiz ve Akman (2012), “Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro Kredi: Deneyimler Üzerinden Bir İnceleme” isimli çalışmalarında özellikle kırsal alanlarda fazlasıyla yaşanan yoksulluk ve iş gücüne yeterince katılmayan ve karar alma sürecinde kendileri yer de bulamayan kadınların bu durumdan fazlasıyla zarar gördüğünü ifade etmişlerdir. Mikro kredinin yoksul insanların gelirini arttırmada ve ülkedeki işsizliğin azalmasına katkı sağlayacağı belirtilirken, hedef kitle olarak özellikle kırsal alanlardaki işsiz gençlerin ve kadınların alınması gerektiği öne sürmüştür. Söz konusu araştırmada gerçekleştirilen içerik analizi sonucunda, mikro kredinin henüz kullanımının yaygınlaşmadığı, mikro kredinin kadınlar açısından ekonomik faydası yerine birliktelik, dayanışma ve özgüven gibi olumlu sosyo-psikolojik katkılar sağladığı belirlenmiştir.

Durak ve Kaya (2014), “Türkiye’de İşsizlik ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış” adını verdiği çalışmasında ülkenin en büyük ekonomik ve toplumsal problemi olan işsizliği analiz etmiştir. Türkiye’nin iş gücü piyasasıyla ilgili durum tespiti yapmıştır. Bunun dışında işsizliğin ana kollarını cinsiyet, yaş, iş arama süresi ve eğitim gibi faktörleri dikkate alarak incelemiştir. 1960’dan bu yana işsizliğe karşı alınan politikaları incelemiş ve elde ettikleri bilgiler doğrultusunda bunların çok da başarılı olmadığını ifade etmişlerdir.

Güneş (2009), “Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri” adını verdiği çalışmasında, SYDGM tarafından desteklenen gelir getirici proje desteklerini incelemiştir. Yıllara bağlı olarak SYDGM tarafından sunulan gelir getirici proje

yardımlarını ele almış; projelere gelen gelirin arttığını ve bununla birlikte yoksul kesimin daha üretken kılınması yönünde çaba sarf edildiğini ve bu yönde politikalar izlendiğini belirtmiştir. Diğer taraftan bunların birer mikro kredi uygulaması olup olmadığını sorgulamıştır. Bundan yola çıkarak yoksullukla mücadelede hangi uygulamanın daha iyi sonuç vereceğini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda SYDGM proje destekleri için revizyon planı sunulmuştur.

Kasapoğlu ve Murat (2018), “Türkiye’de İstihdam, İşsizlik ve İstihdam Politikalarında Yerleşme: İİMEK’e Dair Kısa Bir Değerlendirme” isimli çalışmalarında, dünya çapında yaşanan ekonomik, siyasi ve sosyal politikaların yerel sorun haline de getirilip dikkate alınması gerektiğini söylemektedir. Bu çalışmada, bölgesel farklılıklar ve adaletsizlikler dikkate alınarak yön verilen yerel politika ve otoritelerin etkisinin olumlu olduğunu vurgulamıştır. Sosyol politikaların merkezinde yer alan istihdam ve işsizlik uygulamalarının başarısı da yerel düzeyde ciddi bir mücadelenin sergilenmesini gerektirmektedir. Araştırmacılar, İİMEK’in yapısını ve istihdama olan katkısını, yetersizliklerini ve bunun yüzeysel biçimde gösterilmesini ve bunlara ilişkin çözümleri ele almıştır.

Kırbyık (2009), “Mikrokredi Uygulamaları ve Kurumsal Gelişim” adlı çalışmasında, yoksulluğun tüm dünyada ulusların ortak sorunu olduğunu, artan yoksulluğun devletlerin tek başına başarılı olmalarına engel olduğunu ifade etmektedir. Gelir düzeyi düşük insanları destekleyip ekonomiye kazandırmak şeklinde devletlerin farklı uygulamalara başvurduğu belirtilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmanın asıl hedefi, mikro kredinin yıllar içindeki gelişimini incelemek; Türkiye’de, mikrokredi uygulamasının yıllar içerisinde gelişip gelişmediğini tespit etmek; ve Türkiye şartlarında bu biçimde kurumsallaşmış bir yapı olup olmadığını araştırmaktır. Aynı zamanda mikrokredi teminine yönelik faaliyet gösteren bu kurumsal yapının aksayan ya da kusursuz işleyen özelliklerinin, dünyadaki farklı mikrokredi uygulamaları ile karşılaştırılıp karşılaştırılmayacağı da araştırılmıştır.

Kovacı, Belke ve Bolat (2018), “İşgücü Piyasası Düzenlemelerinin İşsizliğe Etkileri: Seçilmiş OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Kanıtları” adlı eserlerinde işsizlikle mücadelenin ekonomi yönetimlerinin ana problemi olduğunu, küresel finans krizinin ardından işsizlik oranlarında önemli artışların görüldüğünü, işsizlik sorunu ve belirleyicilerinin yeniden yoğun olarak tartışılan konulardan biri olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada, işsizlik göstergeleri eğitimli, kadın, genç ve uzun süreli gibi düzenlemelerin etkileri incelenmiştir. Araştırmada, işgücü piyasasındaki esnemenin

işsizliği azalttığı belirtilmektedir. Bulgular neticesinde işgücü piyasasının temel faktörlerinin işsizlik üzerinde ciddi bir rol oynadığı belirlenmiştir.

Öner (2007), “Mikrofinans Sistemi ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi” isimli araştırmasında, mikrofinans sistemini yoksulluğa karşı en önemli mücadele sistemlerinden biri olarak görmektedir. Araştırmacı, düşük gelirlilerin kendi geçimlerini sağlama ve kazanç elde etmek için potansiyellerini ortaya koymaları ve kendi işlerini kurmaları gerektiğini belirtmiştir. Çalışmada ilk olarak, dünyadaki mikrofinans uygulamaları genel hatlarıyla incelenmiş;iki mikro finans sağlayıcısı Grameen Bank ve Banco Solidario S.A., kurumsal yapısı, hedef aldığı kitle, kredi verme süreleri, finansal ürünleri ve fon kaynakları doğrultusunda detaylıca incelenmiştir. Türkiye’de kurulacak mikrofinans kuruluşlarının yasal altyapısının nasıl olması gerektiği, hedef kitlenin kimlerden oluştuğu, kredi kullandırma süreci nasıl işlemesi gerektiği, hangi finansal ürünlerin sunulacağı sorularına cevap vermeye çalışılmıştır.

Sarkulova (2009), “Women’s Entrepreneurship: an Investigation of Factors Influencing Women Entrepreneurs” adlı çalışmada, motivasyon faktörleri ile girişimcilik arasındaki bağı anlamak ve incelemek için regresyon ve korelasyon analizini kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Kırgız kadın girişimilerin yeni bir iş kurmadaki ana motivasyon sebeplerinin; önceki işlerindeki tatminsizlik, cam tavan ve ekonomik değişimler olduğu belirtilmiştir. Kırgız kadın girişimcilerin başarılarındaki ana faktörlerin ise; kâr kazanma arzusu, kendini gerçekleştirme ihtiyacı ve var olan aile işletmesinin desteği olduğu, tespit edilmiştir.

Özata ve Esen (2010), “Reel Ücretler ile İstihdam Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi” isimli çalışmalarında, reel ücretler ile istihdam düzeyi arasındaki ilişkinin uzun süredir tartışmalı bir konu olduğunu belirtmiş; bu sebeple, çalışmalarında, reel ücretler ile istihdam seviyesi arasındaki uzun süreli ilişkiyi, varlık yönünden incelemişlerdir. 1988’den 2008’e kadar olan çeyrek dönem özel imalat sanayi verilerine eş-bütünleşme ve nedensellik testleri uygulamışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler dikkate alındığında, sonuçların Neo-Klasik ekonomistlerin fikirlerini destekler nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Muratoğlu (2011), “Büyüme ve İstihdam Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği” adlı çalışmasında, Türk ekonomisinin uzun süredir en temel sorunlarından biri olan işsizliğin çözümü üzerine politika yapımcılar tarafından istihdamı arttırmaya yönelik birçok politika uygulandığı ifade edilmiştir. Bu politikaların en önemli amaçlarından

birisi ise; hem ekonomik büyümeyi sağlamak hem de istihdamı arttırmaktır. Bu çalışmada, TÜİK tarafından yayınlanan üç aylık veriler kullanılarak ekonomik büyüme ve istihdam ilişkisini analiz edilmiştir. Kullanılan değişkenler; ekonomik büyüme bağlamında GSYİH, istihdam bağlamında ise istihdam oranıdır. Araştırmada önce, ilk iş tipleri anlatılmakta, daha sonra ise büyüme modelleri tartışılmaktadır. Ampirik uygulamada değişkenlerin entegrasyon seviyeleri DF, PP ve SPSS testleri kullanılarak incelenmiştir. Bu uygulamalardan sonra Engle-Granger Analizi kullanılarak uzun dönemli ilişki araştırılmıştır. Daha sonra, büyüme ve istihdam oranı arasındaki ilişki, Granger nedensellik testi kullanılarak test edilmiştir.

Rahman ve Luo (2011), “The Development Perspective of Finance and Microfinance Sector in China: How Far Is Microfinance Regulations” adlı makalelerinde, Çin’deki banka ve mikrofinans sektörünün evrilme sürecini gözden geçirmiş ve konuya ilişkin yasal düzenlemeleri sunmuşlardır. Finans sektörünün çoğunlukla banka tabanlı olduğu ve devlet tarafından işletilen dört ticaret bankasının piyasada baskın olduğu Çin’de, mikro finans sektörünün önünde engeller olmasına rağmen umut vaat ettiği ifade edilmiştir.

Özmen (2012)’in “Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Mikro Kredi” başlıklı çalışmasında, Türkiye’deki düşük kadın çalışma oranını arttırmak için 1990’lardan beri devlet tarafından politikalar üretildiği, özel sektörle sivil kuruluşlar tarafından çeşitli projeler uygulansa dahi kadın çalışma oranının düşüğe olduğunu ifade etmiştir. Bu açıdan, mikrokredinin, yoksulluğu önleme politikası için bir önemli bir çözüm potansiyeline sahip olduğunu ifade etmektedir. Mikro kredi yardımıyla kadınlara iş kurma fırsatı sağlayan ve ekonomiye kazandırılması ile yaratılan istihdam neticesinde ulusal gelirin arttırılmaya çalışıldığını belirtmiş ve mikrokredinin kadın istihdamına yaptığı katkıyı tespit etmeye çalışmıştır.

Taşpınar (2013), “Yoksulluğun Azaltılmasında Mikro kredi Uygulamalarının Yeri: Afyonkarahisar Örneği” isimli yüksek lisans tezinde ilk olarak, mikro kredi uygulamalarına yönelik açıklamalarda bulunulmuştur. Türkiye’deki yoksulluğun büyüklüğü ve mikro kredinin Türkiye’deki uygulamalarını ele almıştır. Bununla birlikte, Afyonkarahisar ilinde yapılmış mikro kredi uygulamaları incelenmiştir.

Öz ve Çolakoğlu (2014), “Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelenmesi” adlı çalışmasında; Sakarya’da mikrokredi kullanan kadınların sosyo-demografik profilleri, mikro kredi kullanma amaçları, bununla ne tür işler yaptıkları, gelirlerine ve sosyal hayatlarına etki edip etmediği, mikro

kredinin uygulamasında ne tarz sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunların çözümünü için neler ortaya koyduklarını araştırmıştır.

Pekin (2014), “İktisat Teorisinde İstihdam Yaklaşımları Çerçevesinde Türkiye’de İstihdam Sorunu ve Çözüm Önerileri” isimli tezinde işsizliğin, ülkemizin sosyo-ekonomik sorunlarından biri olduğunu ve yapısal özellikler taşıması nedeni ile diğer ülkelerden farklı olduğunu söylemektedir. İşsizliğin yüksek bir maliyetinin olması ve uluslararası gelişmişlik göstergelerinden bir tanesi olarak kabul görmesi dolayısıyla, her zaman iktidar gündeminde öncelikli yer almadığından bahsetmektedir. Çalışmada, öncelikli olarak işsizlikle ilgili temel tanım ve kavramlara yer verilmiştir. Genel bir çerçeve çizilmiş ve arkasından, iktisat teorilerinin istihdam yaklaşımlarını tarihsel evrim süreci içerisinde detaylıca ele almıştır. İşsizliğin ele alındığı bu çalışmada, bütün sosyo-ekonomik sorunlardaki gibi tek bir anahtar çözüm olmadığı savunulmuş ve sorunun farklı perspektiflerden de incelenmesi gerektiğine parmak basılmıştır.

Bahar (2015), “Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları (Konya İli Örneği)” adlı araştırmasında, teknolojinin getirmiş olduğu değişiklikler ve dünyanın ekonomik ve sosyal açıdan nasıl küreselleştiğini ve hangi ülkede olduğu farketmeksizin global bir sorun olduğunu ifade etmiştir. Günümüz ortamında teknoloji hızla ilerlese de getirdikleri ile dünyanın küreselleşmesine sebep olmuştur. Araştırmacı, mikro kredi kullanımı neticesinde kadınların yoksulluklarını gideremeyeceklerini, ürettikleri üründe yakaladıkları kalite ile rekabet ortamında başarı elde etmeleri durumunda yoksulluktan kurtulabileceklerini belirtmiştir.

Fearnley (2015), “An Analysis of Women Entrepreneurship Policies as a Tool for Regional Development in Transition Context: The Case of Azerbaijan” isimli çalışmasında kadınların, girişimcilik faaliyetleri bağlamında desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ekonomik anlamda büyüme adına bölgesel seviyede insan sermayesi ile diğer yerel kaynakların kullanılmasının gerekliliğine değinmiştir. Bununla beraber, bu yönde yapılan kamu harcamalarının; programların yürütüldüğü bölgeler ve ilgili toplulukların gereksinimlerini baz alınarak yapılması gerektiğini savunmaktadır.

Şiriner (2015), “Mikrokredilerin Makro Ekonomik Etkileri: Türkiye ve Dünya’daki Çalışmaların Katkısı Üzerine Bir Literatür Araştırması” adlı çalışmasında, Prof. Muhammed Yunus’a Nobel Ödülü verilmesinin ardından mikrokredi üstünde yürütülen çalışmaların hızlandığını ifade etmiştir. Araştırmada,

az gelişmiş ÷lkere yönelik gerçekleştirilen başarılı ve başarısız mikro kredi politikaları ele alınmıştır. Çalışmada, dünya çapında uygulanmış bu mikro kredi uygulamalarının fakirliği azaltıp azaltmadığı ve ekonomiye fayda sağlayıp sağlamadığı sorgulanmıştır. Dünya’da ve Türkiye’de mikro kredi çalışmalarının ele alınıp incelenmesi çalışmanın amacını teşkil etmiştir. Mikrokredinin istihdam, yoksulluk, gelir dağılımı ve ekonomik büyümeye etkileri değerlendirilmiştir. Ülkemizde son on yılda mikro kredi ile yapılan çalışmalara bir sınır oluşturulmuş ve ileriye dönük öneriler teklif edilmiştir.

Bozoğlu Batı (2016), “Kadın Girişimci Profili Analizi-Görüş Birliklerinin Belirlenmesi ve Girişimcilerin Kaba Kümelerle Sınıflandırılması” isimli tez çalışmasında, İstanbul, Bursa, Kocaeli ve Yalova illerinde yer alan 348 kadın girişimci ile görüşmek suretiyle katılımcıların; demografik özellikleri, işletmelerine dair özellikler, girişimcilik yoğunluğu, iş ve aile çatışma durumu ve yatırım planlarıyla ilgili sorulara cevap aranmıştır. Kadınlara, iş ve aile yönetimlerinde nasıl bir yol izledikleri sorulmuş ve literatürdeki mümkün stratejilerden yola çıkarak rol eleme, rol azaltma, rol paylaşımı gibi stratejilerine karşı, araştırmada yer alan kadın girişimcilerin eğilimleri tespit edilmiştir. Kadınların çoğunun iş kurma planlarını, aile kurma planları karşısında ertelemek istemediklerini belirlemiştir. Kadınların ne aile, ne de işten vazgeçmeden rol azaltma stratejisine yöneldiği anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan denekler, iş ve ailede rol paylaşımından yana olduklarını belirtmişlerdir.

Guled (2017), “Factos Influencing Women Entrepreneurs Businesssuccess in Somalia” isimli çalışmasında, veri toplamak amacı ile bir anket formu hazırlamış ve Somali’nin kuzey doğu bölgelerindeki kadın girişimcilere dağıtmıştır. Bu anket neticesinde kadın girişimcileri etkileyen faktörlerden sosyo-ekonomik ve kültürel sermaye parametreleri değerlendirilmiştir. Gelecekteğe yönelik gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalarda; kadın girişimcilerin başarılarına etki edebilecek diğer faktörlerin araştırılması ve diğer faktörlerle ilişkili daha detaylı araştırmaların yürütülmesi önerilmiştir.

Yaşar (2017), “Düzce İlinde Kadın Girişimcilik Profiline Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde ÷lkenin sosyal kalkınmasına katkı sağlayan önemli faktörtörlerden olan kadın girişimcileri değerlendirmiştir. Bu kapsamda, kadın girişimcilerin genel profillerinin çıkartılması ve genel problemlerin belirlenmesi ile bu problemleri ortadan kaldırmaya yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Araştırma sonuçlarında, kadın girişimcilerimizin faaliyetlerine

başlamaları ve faaliyetlerini sürdürme sürecinde destek verebilecek kişilerin olması, devlet tarafından vergi indirimlerinin sağlanması, bürokratik işlemlerin iyileştirilmesi, eğitim ve danışmanlık hizmetinin genişletilmesi gibi taleplerinin olduğuna değinilmiştir.

Parsova (2017), “Toplumsal Cinsiyet ve Ekonomik Şiddet Bağlamında Zonguldak İlinde Kadın Girişimcilerin Deneyimleri” adlı çalışmasında, Zonguldak ilinde faaliyet gösteren evli kadın girişimcilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde ettiği veriler neticesinde ekonomik şiddete dair bulgular analiz edilmiştir. Bu bağlamda ulaşılan sonuçlara göre, Kadın girişimcilerin birçoğunun ekonomik şiddet hakkında bilgili olduğu, kadına karşı sergilenen ekonomik şiddeti ekonomik kontrol davranışları olarak tanımladığı ve kadın girişimcilerin ekonomik şiddet anlayışını belirleyen temel faktörün ise toplumsal cinsiyet olduğu ileri sürülmüştür.

Cham (2018), “Investigating the Challenges and Motivation of Women Entrepreneurs in the Gambia” adlı çalışmasında, Gambia’da kadın girişimciler için fırsatların oldukça fazla olduğunu ifade etmiştir. Hükümet ve uluslararası örgütler tarafından kadın girişimciliğini desteklemeye yönelik çok çeşitli programlar oluşturulmuş olmasına rağmen, Gambia’da kadın girişimci sayısının az olduğu ve erkek girişimcilere nazaran daha küçük işletmelere sahip olduklarını belirtilmiştir. Çalışmada, Gambia’daki kadın girişimcileri motive eden etmenler ve karşılaştıkları sorunlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Çelik (2018), “Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri TR71 Düzey 2 Bölgesi Üzerine Bir Uygulama” isimli tez çalışmasında kadınların, TR71 Düzey 2 Bölgesi’nde iş kurma nedenleri, sorunları ve geleceğe dönük planları ele alınmıştır. Bu bölgedeki kadın girişimcilerin, bireysel ve kadınlara özgü sorunlarla mücadele etmekte oldukları gözlemlenmiştir. Kadın girişimcilerin geleceğe dönük planlarının olduğu; kaliteyi iyileştirme, sektörde kalıcı olma ve ekonomik olmayan planların, ekonomik planlarından önde geldiği göstermektedir.

Kaya (2018), “Assesing Women Entrepreneurship Thorough the Model of Business Developent Centers (İşgem): Tokat İşgem and Pendik Kişgem Cases” adlı çalışmasında, İşgem ve buna ait destek mekanizmasıyla ilgili çok az sayıda çalışma bulunduğunu ifade etmiştir. . Çalışmanın hedefi, İşgem’lerin kadın girişimciliği üzerindeki etkilerini Tokat ili ilePendik ilçesi üstünden değerlendirmektir. Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için İşgem’de görev yapan müdürler ve kurulda görev yapmış danışmanlar ile görüşülmüştür.

Qozat (2018), “Women’s Entrepreneurship in Information and Communication Technology in Gaza Strip” isimli tez çalışmasında, Filistinli kadın girişimcileri ele almıştır. Girişimcilik süreçlerinde önlerine çıkan sorunları ve bunlar ile nasıl mücadele ettiklerini incelemiştir. Bu sorunların; sosyal kısıtlamalar, finansal kaynaklara ulaşım ve bunlara yatırım olanağı güçlüklerinin olduğunu ifade etmiştir. Araştırmacı, BİT sektöründeki kadın girişimcilik faaliyetlerine karar vericiler tarafından daha fazla hak tanınmak suretiyle cinsiyet ayırımına ve kadınların statüsünü geliştirmek için daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir.

Yeşil (2018), “Bitlis’teki Kadın Girişimcilerin Sorunları” üzerine yazdığı tezinde, kadın girişimcilerin iş hayatında karşılaştığı sorunları tarihsel süreç içinde incelemiştir. Araştırmacı, kadınları girişimci olmaya zorlayan sebepler; kadın olmanın iş hayatında getirdiği avantaj ve dezavantajlar; erkekler ile farklılıkları; kadınların girişimci olarak tipleri ve modelleri ile kadınlara destek veren kurumların kadın girişimciler için sunduğu çözüm yöntemlerini ele almıştır. Çalışma kapsamında Bitlis ilindeki kadın girişimcilerin sorunlarını inceleyen bir anket yapılmıştır. Ekonomik, sosyal, mikro, finansal, bürokratik çevre, eğitim, örgütlenme boyutları da incelenerek istatistik sonuçları ele almıştır.

Sert (2019), “Kadın Girişimciliğinde Finansal Desteklere Ulaşım Farkındalığı: Trakya Bölgesi Örneği” isimli araştırma kapsamında, kadınların ekonomik desteklere ulaşabilmesi adına, gelişmekte olan ülkelerde yürütülen araştırmalardan yola çıkarak Edirne ilindeki kadın girişimcilerin destek fonlarına ulaşma noktasındaki farkındalıklarını araştırmıştır. Araştırma sonucu olarak, devlete bağlı kurumların ve özel sektörün verdiği yardımların çoğunluk tarafından fark edildiği, buna karşın, söz konusu yardımlardan yararlanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Tahtalı (2018), “Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Malatya: Kentsel Alanda Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışmasında, kurum ve kuruluşların kadın girişimcilere yaptığı desteği sadece teşvik amaçlı değil, aynı zamanda, bölgesel ve ulusal kalkınmaya yapılan bir yatırım olarak tanımlamaktadır. Çalışmada, Malatya’nın kentsel alanındaki kadın girişimcilerin genel profili çıkartılmış ve karşılaştıkları sorunlara işaret edilmiştir.

Mungan (2013), “Kadın Girişimcilik Değerleri ile Kadın Girişimcilik Algısı Arasındaki İlişkide Girişimcilik Eğitimlerinin Rolü” adını verdiği yüksek lisans

tezinde, kadın girişimciliği hususunda dünyadaki ve ülkemizdeki projelere değinmiştir. Bunun dışında, yapılan girişimcilik eğitimlerini, kadın ve girişimcilik değerlerini ele almıştır.

Çeliköz (2017), “Türkiye’de Kadın Girişimciliğın Gelişiminde Devlet Destekleri Girişimcilik Eğitimi Alan Kadın Girişimcilerin Analizi” adlı çalışmasında, devlet desteği ve alternatif finansman kaynakları ile girişimciliğın türleri ve işlevleri hususunda bilgi vermeyi hedeflemiştir. Yazar’a göre çalışma kapsamındaki en büyük engel, ekonomik kaynak eksikliği ve mevcut finans kaynaklarına erişim zorluğu ile başa çıkma hususunda çözüm sunmaktır. Araştırmada, girişimcilerin aldıkları kararlar, destek miktarları ve elde ettikleri sonuçlar incelenmiştir.

Alp Toprakcı, (2018) “Kadın Girişimciliği ve Sosyal Sermaye: Antalya’da Faaliyet Gösteren Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma” isimli araştırmasında, girişimcilik ve kadın girişimciliğinin ülkemizdeki güncel durumu ve potansiyel girişimci sayıları hakkında bilgi vermiştir. Girişimcilerin önüne çıkan zorluklar literatür bağlamında incelenmiş; yöntem ve bulguların analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde girişimcilerin üzerinde eş, aile, arkadaş gibi çevre faktörlerinin etkili olduğuna kanaat getirilmiştir. Kadın girişimciler, bir işletme kurma sürecinde resmi kaynaklardan ziyade eş, aile üyeleri ve arkadaş çevresi gibi resmi olmayan kaynaklara başvurduklarını ifade etmişlerdir.

Erdemir (2018), “Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Kadın Girişimciliğini Etkileyen Engeller ve Fırsatlar Üzerine Bir Araştırma” ismini verdiği yüksek lisans tezinde genel literatür taraması yapmış ve tarama modeli olarak kullanmıştır. Kadın girişimciliği ve bunu etkileyen faktörler hakkında bilgi toplamıştır. İstanbul ilinde 155 kadın girişimci ile görüşmüştür. Araştırmada elde edilen veriler ışığında sonuç olarak; girişimci kadınların, bir girişimcide olması gereken özelliklere yüksek düzeyde sahip oldukları, , girişimciliğe adım atma sebeplerinin kendi işinin patronu olmayı istemekten kaynaklandığı ve ailenin ihtiyaçlarını karşılamak olduğu belirtilmiştir. Bu süreçte en çok aile ve eşleri destek göstermiş, en çok sorunu finansal ve bürokratik konularda yaşamışlardır.

Gökçil (2019), “Girişimcilik ve Kadın Girişimciliği İş Yaşam Dengesi’nde Engel ve Fırsat Analizi: Konya İli Örneği” isimli çalışmasında çalışan kadınların, toplum önyargısı ve aile sorumluluklarına bağlı olarak kötü etkilenmeleri üstünde durulmuştur. Bunun dışında, çalışmada, iş-aile yaşam dengesinin etkileri incelenmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Çelik (2018), “Tarımda Kadın Girişimciliği ve Genç Çiftçi Projesi: Kahramanmaraş İli Örneği” isimli araştırmasında, Kahramanmaraş kırsalında kalkınma destekleri ve genç çiftçi projesinden faydalanan kadın girişimcileri ve mevcut girişim faaliyetlerini tespit etmiş; engelleri incelemiş ve elde edilen bulgular neticesinde çözüm önerileri sunmuştur. Çalışma için 2017’de 115 kadın girişimci ile anket yapılmıştır. Genç çiftçi projesinin, bölgedeki kadın girişimciliğinin devamlılığı için önemli olduğu ve eğitim desteğinin artmasının gerekli olduğuna değinilmiştir.

Şenöz (2018), “Hizmet Üretiminde Kadın Girişimciliğinin Yeri ve Çorum İli Üzerinde Bir Değerlendirme” isimli çalışmasında amaç olarak, Çorum’daki girişimci kadınların cinsiyete dayalı girişim özellikleri ve niteliklerinin tespit edilmesini ile hizmet üretimini değerlendirmiş; kadın girişimcileri üretime yönlendirmek amacıyla önerilerde de bulunmuştur.

Durna (2018), “Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesinin Yerel Ekonomik Kalkınmaya Etkileri: Balıkesir İli Umay Çiftliği Örneği” isimli çalışmasında, kırsaldaki kadınların ekonomik anlamda desteklenmesi durumunda ekonomik kalkınmaya olan etkileri çalışılmıştır. 11 kadın ortak ile kurulan Umay Çiftliği araştırma sahası olarak gösterilmiş, 24 kadın girişimciyle de anket yapılmıştır. Araştırma sonucunda başarılı kadınların kooperatiflerle işbirliği içinde olduğu, istihdam ve ekonomide süreklilik kazanmaya çalıştıkları, çevredeki kadınlara rol model olma ile kente göçü engellemeye yönelik iş sağlamaya çalıştıkları ortaya konmuştur.

Bayraker (2018), “Girişimcilik ve Kadın, Kadın Girişimcilere Destek Olan Kurum ve Kuruluşlar” başlıklı çalışmasında Dünya nüfusunun en önemli sorunlarından birisi olan işsizliğe karşı yeterli istihdamın sağlanması ile 1980 ve sonrasındaki yıllarda elde edilen verileri dikkate alarak ülkeler arası ticareti entegre etmeye yönelik çözüm yolları önermiştir. Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların girişimcilikte karşılaştıkları sorunlara karşı alınabilecek önlemler ve kalkınma için tavsiyelerde de bulunmuştur.

Sümer (2018), “Kadın Girişimcilerin İş ve Yaşam Doyum İlişkisinin İncelenmesi” isimli araştırmasında Yalova’daki 167 kadın girişimci ile görüşmüştür. Demografik özellikleri belirlemek, iş ve yaşam doyumunu demografik değişkenlere göre ele almak ve iş-yaşam doyumunu arasındaki bağlantıyı belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, kadın girişimcilerin iş doyumunu ve yaşam doyumunu puanlarının yüksek olduğu anlaşılmıştır. İş doyumunu ve gelir, faaliyet gösterilen

sektör, ev sahibi olma ve araç sahibi olma durumları arasında bir ilişki olduğu da belirlenmiştir.

Açıl (2018), “Kadın Girişimciliği ve Karşılaştıkları Sorunlar: Çanakkale İli Örneği” isimli çalışmasında, Çanakkale ilindeki kadınların sorunlarının tespiti ve giderilmesine yönelik araştırma yürütmüştür. Araştırma evrenini Çanakkale ilindeki 200 kadın oluşturmuştur. Araştırma için yapılan ölçeğin alt faktörleri; faaliyet öncesi ekonomik sorun yaşama, etkinlik öncesi sorun yaşama, faaliyet sırasında sorun yaşama, bilgi eksikliği ve toplumsal sorun yaşama biçiminde düzenlenmiştir. Demografik ve girişimcilik bilgileri arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar tespit edilmiştir.

Ödemiş (2018), “Kadın Girişimcilerin İş-Yaşam Dengesi Üzerine Bir Araştırma: İzmir İli Örneği”nde elde edilen bulgular neticesinde 40 ve üstündeki yaşlarda olan kadın girişimciler ile boşanmış kadın girişimcilerin diğer gruplara nazaran iş yüklerinin çok olduğu, sağlık kalitesi, aile desteği ve iş yaşam dengesini kuramadıkları belirlenmiştir. Diğer taraftan, bakmakla yükümlü oldukları kişi sayısı da iş yükünü arttırmakta ve iş-yaşam dengesini daha da güçleştirmekte olduğu da tespit edilmiştir.

Ar (2018), “Türkiye’de Kadın Girişimcilere Uygulanan Teşvik Sistemi ve Yarattığı Ekonomik Değerler (2000-2015)” isimli çalışmasında, verilen teşvik primlerinin ekonomi üzerinde yarattığı katma değeri ele almıştır. İstihdam ile ilgili temel bilgiler verip emek piyasasını incelemiştir. Girişimcilik kavramını tartışmış, detaylı bir anlatım sunmuştur. Son olarak ise kadınlara verilen teşvik primlerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla üstündeki etkilerini incelemiştir.

Cingöz (2018), “Kobilerde Kadın Girişimcilerin Liderlik Özelliklerinin Analizi: İzmir İlinde Bir Araştırma” isimli çalışmasında amaç olarak, kadın girişimcilerin başarılı işletmeler kurdukları ve bunu yaparken liderlik özelliklerini ne ölçüde ortaya koyduklarını belirlemeye çalışmıştır. Söz konusu araştırmada, kadın girişimcilerin mevcut liderlik özellikleri değerlendirilmiş ve bakış açıları incelenmiştir. Çalışma kapsamında yapılan demografik analiz sonuçlarının, literatürde yer alan sonuçlarla benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Baranoğlu (2018), “Batman Kosgeb Kadın Girişimciliği Profiline Yönelik Bir Araştırma”ında Türkiye’de kadın girişimciliğine birçok destek verildiğini ifade etmiş, ayrıca, Batman ilindeki KOSGEB desteği ile işyeri açmış kadınların profillerini de belirlemiştir. Araştırma, nicel yöntemler üstüne kurulmuş ve kadın

girişimciliği hakkında araştırma sorunları ve hipotezler önermiştir. İnceleme neticesinde girişimcilik desteği ve hane geliri arasında farklılık olduğu anlaşılmıştır.

Ersoy (2018), “Kadın Girişimci Kobilerde Eğitim İhtiyaç Algısının Finans ve Diğer Fonksiyonlar Açısından Karşılaştırılmalı Analizi” adını verdiği tez çalışmasında, Kadın girişimciler tarafından kurulan ve yönetilen Kobilerin finans üstüne aldıkları eğitimler araştırılmıştır. Çalışmada; kobilerin aldıkları eğitimleri, ne tarz bir eğitime ihtiyaç duydukları ve ne kadar ihtiyaçlarının olduğu anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Araştırmada yapılan analizler neticesinde kobilerin, eğitim ihtiyaçlarının, kobinin segmentine göre şekillendiğine dair bulgulardan bahsedilmiştir.

Tan (2018) tarafından gerçekteştirilen ve “Çanakkale Bigalı Köyü’nde Kırsal Kalkınmada Kadın Girişimciliği ve Ekoturizm İlişkisinin İncelenmesi” isimli çalışmada, Bigalı Köyü’ndeki kadın girişimciliği ve ekoturizm potansiyeli arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.. Araştırmanın yürütüldüğü köy genel anlamda tarımcılıkla uğraştığı için küçük aile işletmelerinde kazanılan gelir düşük seviyelerde kalmaktadır. Köyün tarihi ve kültürel yapısı düşünöldüğünde, farklı gelir kaynakları potansiyeline sahip olduğu açıktır. Çalışma kapsamında köydeki kadınların tamamı ile yüz yüze anket yapılmıştır. Katılımcıların mevcut durumları belirlenerek ekoturizme bakış açıları ve farkındalık seviyeleri değerlendirilmiştir. Bulgularda anlatıldığı üzere; kadınların girişimciliğe adım atmaya yönelik arzularının mevcut olduğu, buna karşın nereden başlayacaklarını bilmedikleri ve devletin, bu konulardaki mevcut yardımlarından da haberdar olmadıkları belirlenmiştir.

Tömen ve Sarvan (2015), “Mikrofinans Programlarının Kadın Yoksulluğu ve Girişimciliği Üzerine Etkileri: Bir Araştırma ve Bir İşbirliği Modeli Önerisi” adlı çalışmalarında kadın yoksulluğuna bir çözüml olarak düşünölen ve kadın girişimciliğini geliştirmesi beklenen mikrofinans programlarının, hedeflerini ne ölçüde gerçekteştirdiklerini irdelemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda, yüz yüze görüşme yapılan 67 kadının büyük çoğunluğunun aileleri ile birlikte açlık sınırı ile yoksulluk sınırı arasında, genellikle kiralık bir evde yaşamakta oldukları, temel gıda maddelerini almakta zorlandıkları, mikrokredi ile evde el becerisine dayalı ürünler ürettikleri veya hazır ürünler satmakta oldukları ve mikrokredi kullanımının bu kadınları henüz yoksulluktan kurtarmaya veya girişimci yapmaya yeterli olmadığı tespit edilmiş; mikrofinans programlarını etkili kılacak bir Kadın Girişimciliğini Geliştirme İşbirliği Modeli sunulmuştur.

Arslan (2013), “Müteşebbisin Desteklenmesinde Mikrokredilerin Rolü Ve Uygulanmasıyla İlgili Sorunlar ve Öneriler” isimli çalışmasında, mikrokredilerin Türkiye uygulamasında karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini ele almıştır. Sonuç olarak, mikrokredilerin Türkiye’de gelişmemesinin ana sebeplerinin; kaynak yetersizliği, koordinasyon sorunu ve gerekli denetimin zamanında ve yeterince yapılmaması şeklinde olduğunu belirtmiştir.

Demir (2015) çalışmasında, mikrokredi uygulamalarının yoksulluk ve istihdam yaratma aracı olarak etkinlik düzeylerinin belirlenmesi ve mikrokredi sisteminin analiz edilmesini amaçlanmıştır. Çalışmada, Tokat ili örneğinden hareketle mikrokredi uygulamalarının etkinliğinin ortaya konulması amacı ile çalışmada, “Mikrokredi Ekinliği Ölçeği” geliştirmiştir. Elde edilen bulgulara göre, mikrokredi uygulamalarının asıl amacı olan yoksullukla mücadele ve istihdam yaratma etkinliği sınırlı düzeyde kalırken, sistemin uygulanma etkinliği ve sosyo-psikolojik özellikler kapsamında kendini gerçekleştirme durumunun daha etkin bir yapı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gürbüzer (2014), Türkiye’de mikrokredi uygulamasında nasıl bir çerçeve yol izlendiğini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, mikrosigorta uygulamasının, Türkiye’de uygulanmakta olan genel sağlık sigortası kapsamı sebebiyle sağlık alanı dışında başarılı bir şekilde yürütülebileceği sonucuna varmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİKROKREDİYE İLİŞKİN BİR UYGULAMA: TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, yoksullukla mücadelede önemli bir faktör olan mikrokredi uygulaması, dünya ve Türkiye temelinde ele alınmıştır. Mikrokredinin nasıl uygulandığı ve Türkiye’de hangi kuruluşların mikrokredi uygulamasını gerçekleştirdiği incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında mikro kredi kullanımının Türkiye’deki kadın istihdamına etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla, Türkiye genelinde mikrokredi kullandıranı yapan tek kuruluş olan Türkiye Gramenn Mikrofinans Programı’ndan elde edilen;

- Mikro kredi kullanan kişi sayısı,
- Kullanılan kredi miktarı,
- Tahsil edilen kredi miktarı,
- Aktif mikro girişimci sayısı verileri ile TÜİK’ ten elde edilen;
- Kendi hesabına çalışan kadın sayısı,
- Toplam istihdam edilen kadın sayısı (2003-2018 yılları arası)

Tahsil edilen kredi miktarı değerleri için 2010-2018 dönemine ait veriler kullanılmıştır.

Aynı döneme ait çalışmada, TGMP’den elde edilen değişkenler ile TÜİK’ten elde edilen değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için 5 farklı hipotez kurulmuştur.

3.2.1. TÜİK Verileri

Tablo 21: TÜİK Verileri

YILLAR	TÜİK KENDİ HESABINA ÇALIŞAN KADIN SAYISI	TÜİK YILLAR İTİBARIYLA TÜRKİYE'DE İSTİHDAM EDİLEN KADIN SAYISI
2003	716000	5891000
2004	490000	5047000
2005	667.000	5108000
2006	659000	5258000
2007	617000	5356000
2008	616000	5595000
2009	749000	5871000
2010	822000	6425000
2011	816000	6973000
2012	788000	7309000
2013	821000	7641000
2014	701000	7507000
2015	707000	7855000
2016	734000	8114000
2017	823000	8519000
2018	875000	8792000

3.2.2.TGMP' ye Ait Veriler

Tablo 22: TGMP' ye Ait Veriler

YILLAR	MİKRO KREDİ KULLANAN KİŞİ SAYISI	AKTİF MİKRO GİRİŞİMCİ SAYISI	KULLANILAN KREDİ TUTARI	TOPLAM TAHSİL EDİLEN MİKRO KREDİ TUTARI
2003	292	304	142.100	
2004	1275	1328	819.437,00	
2005	2851	2882	2.460.334,75	
2006	3385	4050	4.998.936	
2007	6925	7397	9.580.336,00	
2008	15369	16556	20.008.555,50	
2009	28314	29077	41.175.378,50	
2010	40467	42066	74.122.620	67.941.107
2011	42306	46885	121.998.579	80.653.452
2012	52271	54802	190.894.156	156.266.459
2013	50768	65860	272.312.823	129.094.617
2014	45782	64254	374.084.259	223.018.208
2015	50685	53980	482.357.825	426.345.190
2016	39946	55612	595.440.907	537.155.269
2017	32886	37766	702.305.147	648.255.310
2018	31537	34578	809.500.106	755.269.416

3.3.ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

H1: Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Aktif girişimci sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.4.KORELASYON ANALİZİ

Çalışmada, mikro kredi ile kadın istihdamı arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla korelasyon analizi yapılmış olup TGMP ve TÜİK'den elde edilen değişkenlerin birbiriyle olan ilişkileri incelenmiştir.

Korelasyon analizi, ikili ve çoklu ilişkilerin önemini ve yönünü ortaya koymaya yardımcı olan bir yöntemdir. Korelasyon katsayıları -1 ve +1 arasında değerler alır. Bu değer -1 ya da +1 olması, doğrusal bir ilişki olduğunu göstermektedir. +/- İşareti ise ilişkinin negatif yönlü ya da pozitif yönlü olduğunu ifade etmektedir. Korelasyon katsayısı 0-0.30 aralığında ise zayıf, 0.30-0.60 aralığında ise orta, 0.60-0.75 aralığında ise kuvvetli, 0.75-1 aralığında ise değişkenler arasında çok kuvvetli bir ilişkinin olduğu anlamına gelmektedir.

3.5.BULGULAR

Araştırma kapsamında belirtilen hipotezlerin değişkenlerine ait korelasyon analizleri yapılmış ve elde edilen veriler, grafik üzerinde gösterilip yorumlanmıştır.

3.5.1. H1 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi

H1: Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 23: Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişki

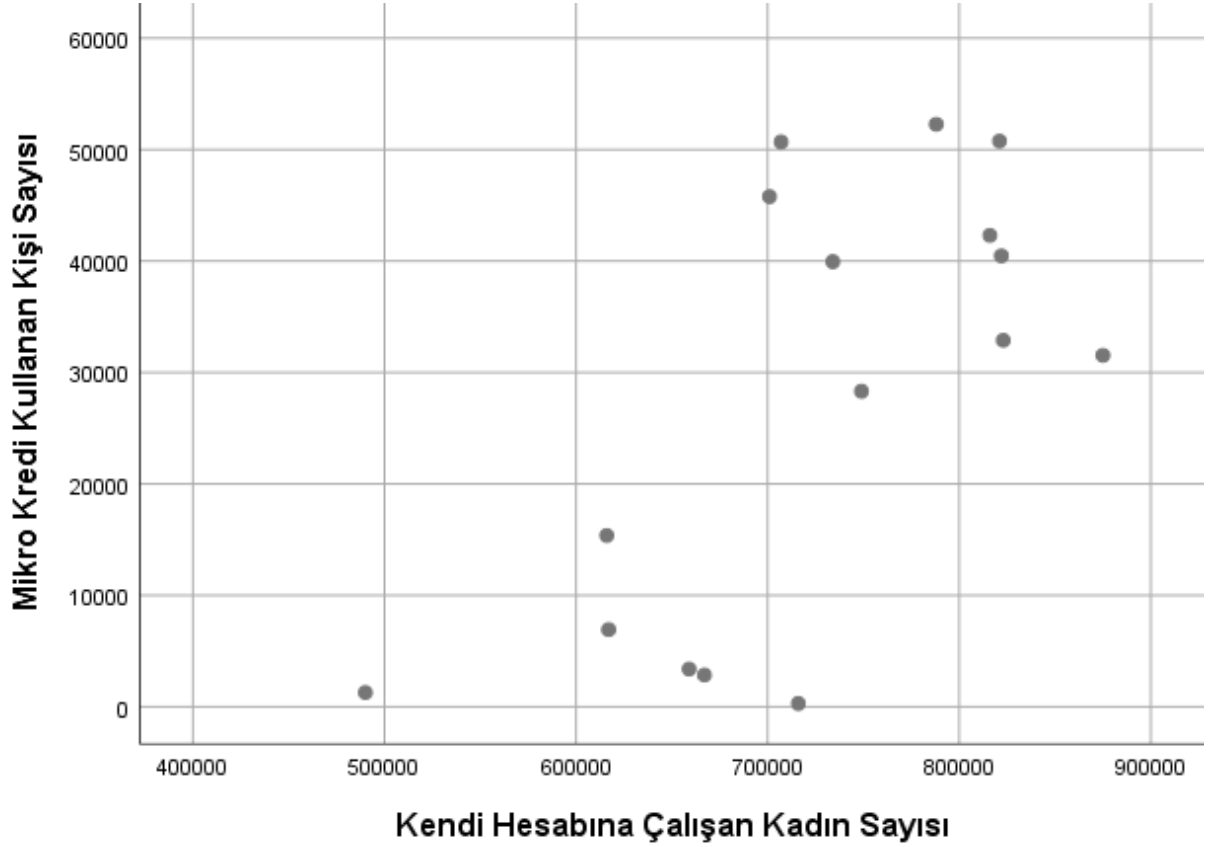
	Mikro Kredi Kullanan Kişi Sayısı	Kendi Hesabına Çalışan Kadın Sayısı
Mikro Kredi Kullanan Kişi Sayısı	1.000	0.668
P	-	0.005*
Kendi Hesabına Çalışan Kadın Sayısı	0.668	1.000
P	0.005*	-

*p<0.05

Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişkiyi test etmek için korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna

göre, mikro kredi kullanan kişi sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.668$, $p<0.05$).

Şekil 6; Grafik 1: Mikro kredi kullanımı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişki

3.5.2. H2 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi

H2: Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

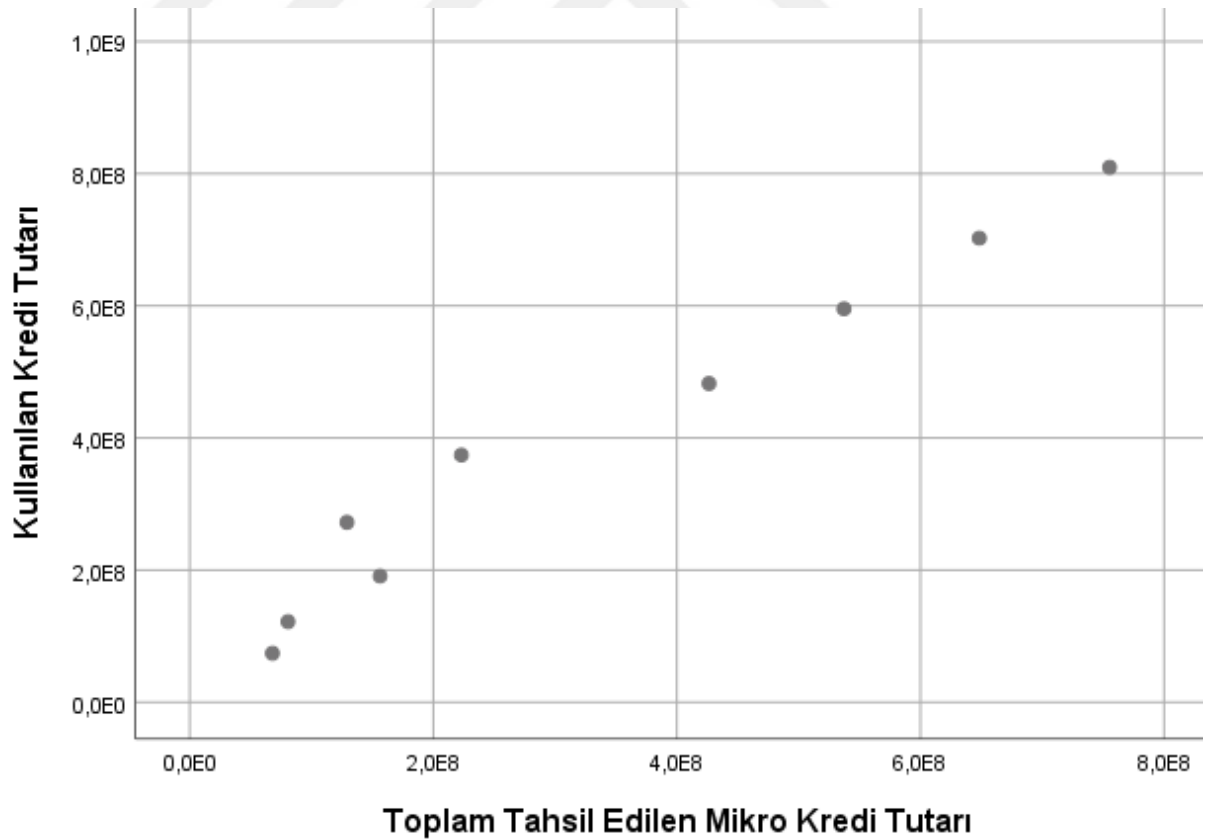
Tablo 24: Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları arasındaki ilişki

	Kullanılan Kredi Tutarı	Toplam Tahsil Edilen Kredi Tutarı
Kullanılan Kredi Tutarı	1.000	0.983
P	-	0.000*
Toplam Tahsil Edilen Kredi Tutarı	0.983	1.000
P	0.000*	-

*p<0.05

Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları arasındaki ilişkiyi test etmek için korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.983$, $p<0.05$).

Şekil 7; Grafik 2: Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları arasındaki ilişki

3.5.3. H3 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi

H3: Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

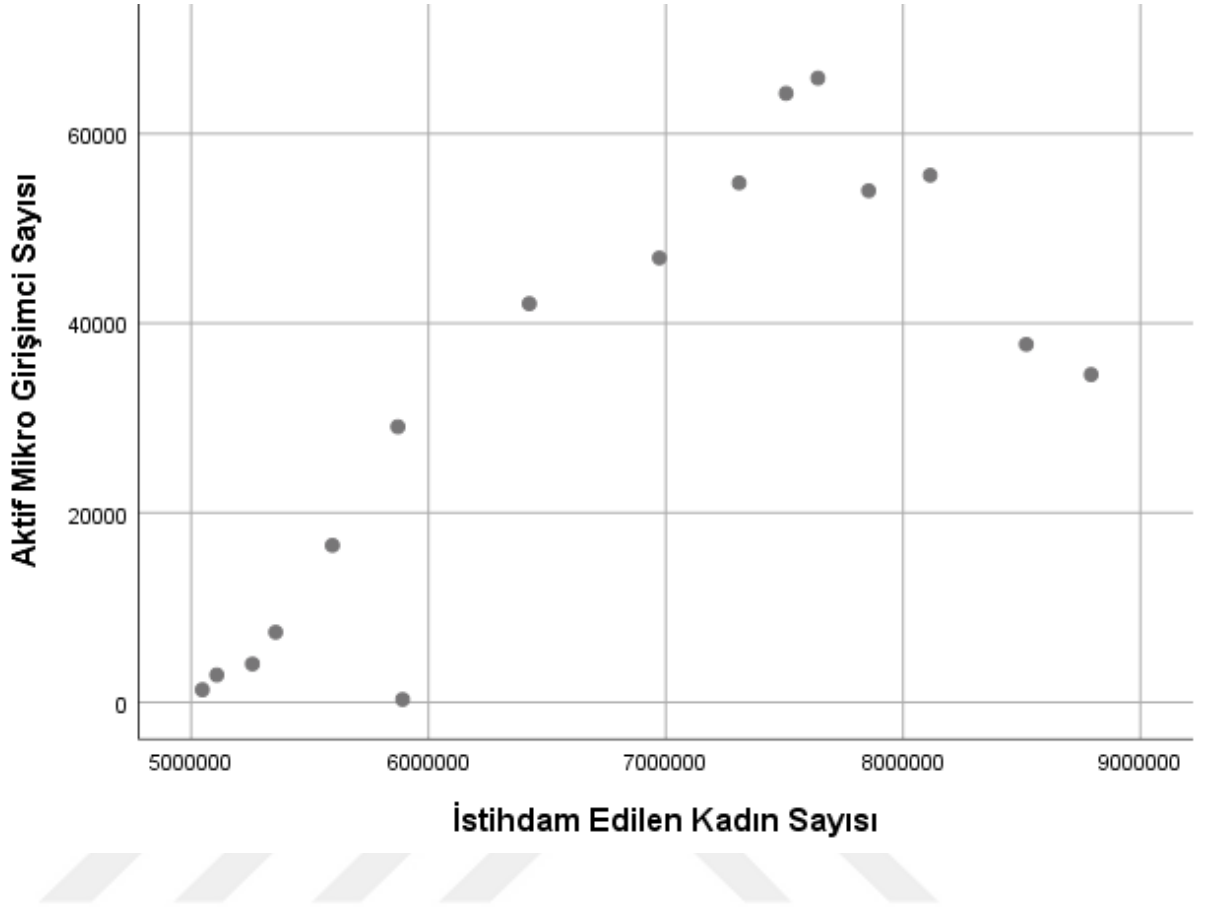
Tablo 25: Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişki

	Aktif Girişimci Sayısı	Türkiye Kadın İstihdam Sayısı
Aktif Girişimci Sayısı	1.000	0.790
P	-	0.000*
Türkiye Kadın İstihdam Sayısı	0.790	1.000
P	0.000*	-

*p<0.05

Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişkiyi test etmek için korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.790$, $p<0.05$).

Şekil 8; Grafik 3: Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişki

3.5.4. H4 Hipotezine Ait Korelasyon Analizi

H4: Aktif girişimci sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 26: Aktif girişimci sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişki

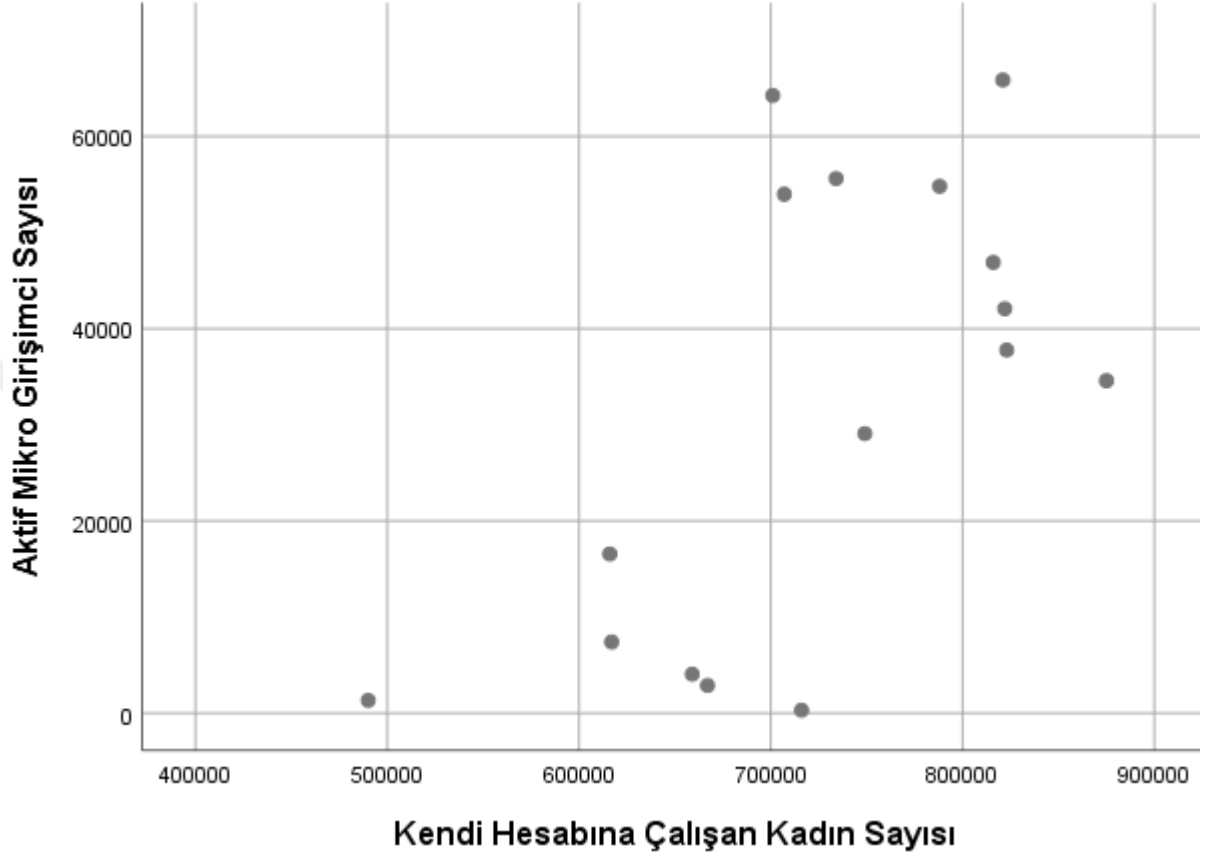
	Aktif girişimci sayısı	Kendi Hesabına Çalışan Kadın Sayısı
Aktif girişimci sayısı	1.000	0.621
P	-	0.010*
Kendi Hesabına Çalışan Kadın Sayısı	0.621	1.000
P	0.010*	-

*p<0.05

Aktif girişimci sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişkiyi test etmek için korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre aktif

girişimci sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.621$, $p<0.05$).

Şekil 9; Grafik 4: Aktif girişimci sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı arasındaki ilişki

3.5.5. H5 Hipotezine Korelasyon Analizi Ait

H5: Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

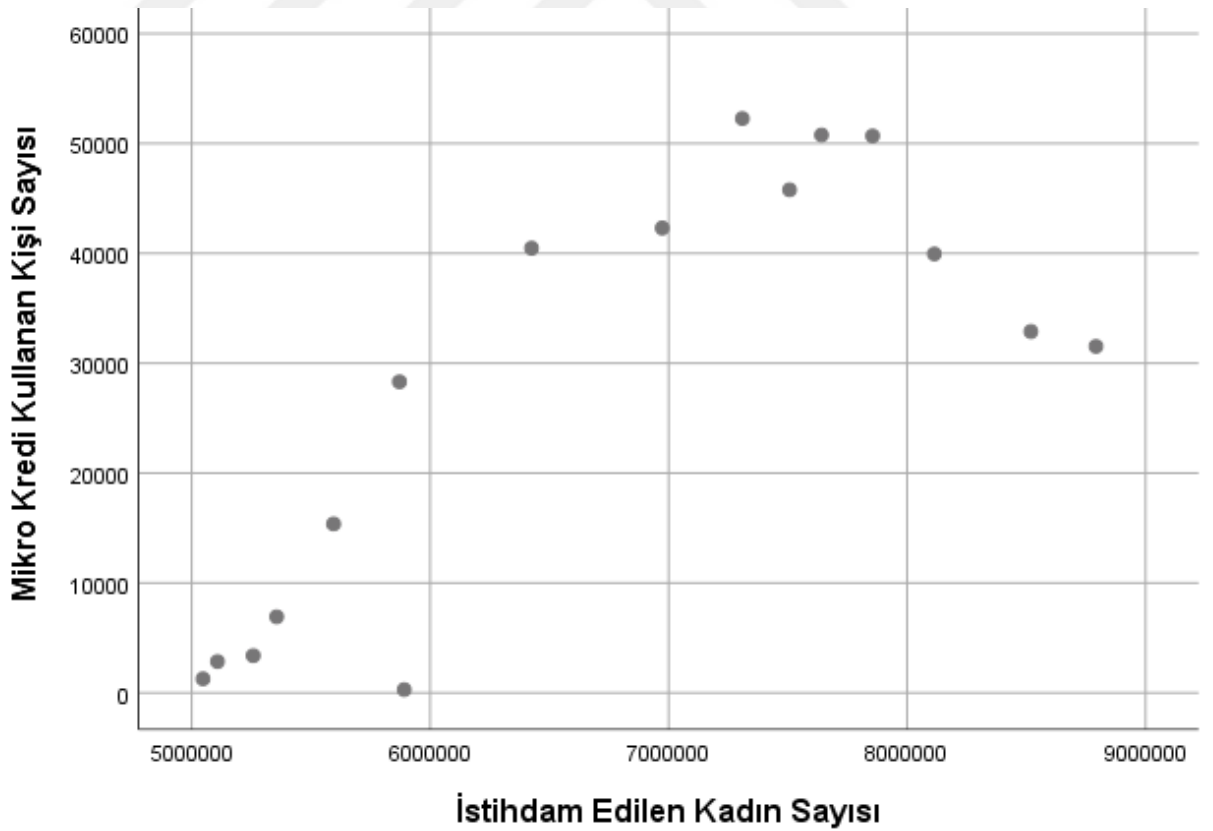
Tablo 27: Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişki

	Mikro Kredi Kullanan Kişi Sayısı	Türkiye Kadın İstihdam Sayısı
Mikro Kredi Kullanan Kişi Sayısı	1.000	0.777
P	-	0.000*
Türkiye Kadın İstihdam Sayısı	0.777	1.000
P	0.000*	-

*p<0.05

Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişkiyi test etmek için korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.777$, $p<0.05$).

Şekil 10; Grafik5 : Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam sayısı arasındaki ilişki

Sonuç olarak çalışmada, kadın istihdamı üzerinde mikrokredi uygulamasının ne tür bir etkiye sahip olduğunu belirlemek amacıyla elde edilen verilerin birbirine olan korelasyon seviyeleri test edilmiş, oluşturulan hipotezler de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. H1 hipoteziyle (Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile kendi hesabına çalışan kadın sayısı) H4 hipotezinin (aktif girişimci sayısı ve kendi hesabına çalışan kadın sayısı) korelasyonlarının yüksek, doğrusal ve pozitif olduğu; H2 (Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları), H3 (Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdamı) ve H5 (Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdamı) hipotezlerinin ise diğer iki hipoteze göre pozitif ancak daha yüksek bir korelasyona sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre, mikrokredi dinamikleri ile istihdam dinamikleri arasında yüksek oranlı pozitif yönlü bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Diğer bir ifadeyle, genel anlamda mikrokrediyle ilgili değişimler, arada pozitif yönlü bir ilişki olmasından kaynaklı istihdamı da etkilemektedir.

SONUÇ

Mikrokredi, ilk olarak Muhammad Yunus tarafından uygulanmış ve yıllar itibariyle yoksullukla mücadelede başvurulan en yaygın uygulamalardan biri haline gelmiştir. Bangladeş'teki Jobra köyünde yaşayan fakirlere yardım için Grameen Bank'ı kuran Muhammad Yunus'a ait mikrokredi ve Grameen modeline yönelik uluslararası ilgi ise 1990-2000' yılları arasında ciddi şekilde artış göstermiştir. Dünya Bankası'nın 1996 yılında Bangladeş'teki yoksulluğu engellemeye yönelik projeyi desteklemesiyle birlikte, mikrokredi yaygın bir uygulama haline gelmeye başlamıştır.

Türkiye'de ise mikrokredi daha çok sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler tarafından yürütülmektedir. Gerçekleştirilen mikrokredi uygulamaları daha çok yoksul kadınların girişimciliği üzerine kurulmuştur. Türk toplumundaki "Ev Hanımı" olarak nitelendirilen kadın algısı, mikrokredilerle yok edilmeye çalışılmakta, kadın girişimci sayısı mikrokredilerle arttırılmaktadır. Bu çalışmada, mikrokredilerin kadın istihdamı üzerindeki etkileri ele alınmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, mikrokredinin çıkış sebebi ile dünya genelinde yaşanan sorunlar temel alınarak hareket edilmiş ve Türkiye'de son zamanlarda gelişen mikrokredi uygulamalarının kadın istihdamına katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Kadınlar arasında gözlemlenen yüksek işsizlik oranlarını azaltıp, yaşam kalitesinin yükseltilmesine yardımcı olacak ekonomik destekleri sunan mikrokredi kuruluşlarının ülkemizdeki sayısının artırılması gerekmektedir. Kadın girişimciliği sosyal destek projeleri ile desteklenmeli, küreselleşen dünyada kredi kullanan kadınlar için masrafsız üye olup gönderi yapabilecekleri web siteleri oluşturup ürünlerinin satışı buralardan sağlanmalı ve gelir elde etmelerine yardımcı olunmalıdır..Yaptıkları işlerle insanlara ulaşmaya çalışan değil ulaşılmaya çalışan olmalıdırlar.Mikro kredi veren kuruluşlar arasında bilgi ağı oluşturulmalı aynı kişiler farklı mikro finans kuruluşlarından birden çok kredi kullanmamalı,daha çok kadına ulaşılmalıdır.

Sonuç olarak çalışmada, kadın istihdamı üzerinde mikrokredi uygulamasının ne tür bir etkiye sahip olduğunu belirlemek amacıyla elde edilen verilerin birbirine olan korelasyon seviyeleri test edilmiş, oluşturulan hipotezler de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. H1 hipoteziyle (Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile kendi

hesabına çalışan kadın sayısı) H4 hipotezinin (aktif girişimci sayısı ve kendi hesabına çalışan kadın sayısı) korelasyonlarının yüksek, doğrusal ve pozitif olduğu; H2 (Kullanılan kredi tutarı ile toplam tahsil edilen kredi tutarları) ,H3 (Aktif girişimci sayısı ile Türkiye kadın istihdam) ve H5 (Mikro kredi kullanan kişi sayısı ile Türkiye kadın istihdam) hipotezlerinin ise diğer iki hipoteze göre pozitif ancak daha yüksek bir korelasyona sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre, mikrokredi dinamikleri ile istihdam dinamikleri arasında yüksek oranlı pozitif yönlü bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Diğer bir ifadeyle, genel anlamda mikrokrediyle ilgili değişimler, aralarından pozitif yönlü bir korelasyon ilişkisi olmasından kaynaklı istihdamı da etkilemektedir.

KAYNAKLAR

Acar, O. ve Yabanoğlu, E. (2017). Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Çerçevesinde Kütahya İşkur'un Mesleki Eğitim Faaliyetleri'nin İncelenmesi.*Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 4(2): 86-11.

Akad, İ. (2012). *Kalkınma Sürecinde Büyüme Ve İstihdam İlişkisi: Türkiye Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akbulaev, N., Ahmedov, T. ve Aliyev, Y. (2017). Mikrofinansman Kurumu Örneği: Grameen Bank.*Yönetim, Ekonomi Edebiyat, İslami ve Politik Bilimler Dergisi*. 2(1): 95-104.

Akbulak, S. (2008).Brics Ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) ile Güney Kore Ekonomilerine ve Sermaye Piyasalarına İlişkin Temel Göstergeler ve Kısa Değerlendirmeler.*Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, İstanbul*.

Aktan, C. (2010). Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi.*Ekonomi Bilimleri Dergisi*.2(1): 168-187.

Arslan, Y. (2013). *Müteşebbisin Desteklenmesinde Mikrokredilerin Rolü ve Uygulanmasıyla İlgili Sorunlar ve Öneriler*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aslan, Ö. F. (2015). *Kadın Yoksulluğuyla Mücadelede Mikrokredinin Rolü: Erzurum Üzerine Bir Alan Araştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aslan, Y. (2018). *Eğreti İstihdam, Güvencesiz Çalışma Ve Örtük İşlevsellik: Mardin Mesleki Kurslar Örneği*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bahar, H. S. (2015). *Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları (Konya İli Örneği)*. (YayınlanmamışYüksek Lisans Tezi).Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Başol, O. (2010).*Girişimci Kadın ve Erkeklerin Başarı Algısındaki Farklılıklar: Küçük Ölçekli İşletmelerde Bursa İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bekiroğlu, C. (2010). *Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul:Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Birgili, E. ve Akbulaev, N. (2014). Orta Asya Ülkelerinde Mikrofinans Uygulamaları.II. *Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi*, 303-313.
- Can, R., Pektaş Erdem, B., Kassap, V. ve Demirel, B. (2017). *Türkiye İşgücü Piyasasındaki Yapısal Dönüşüm*.Ankara: Kalkınma Bakanlığı Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Dairesi.
- Çelebi Boz, F. ve Çınar, Ö. (2016). Mikro Kredinin Yoksulluk ve İstihdam Üzerine Etkisi: Tra1 Bölgesinde Alan Araştırması. *GÜSBED, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*. 7(18): 107-135.
- Çiftçi, N. ve Akkul, R. (2011). *Cinsiyetler Arası Gelir Eşitsizliğini Gidermede Mikro Kredi Uygulamalarının Etkinliği: Bilecik İli Örneği*.EconAnadolu 2011: Anadolu International Conference in Economics II.
- Das, S., Srinivasan R. ve Kodamarty, M. (2010). Strategies to Counter Microfinance Delivery Challenges.*Social Science Research Network*. SSRN: 2116876.
- Demir, Ö. (2015). *İstihdam Yaratma Ve Yoksullukla Mücadele Politikası Aracı Olarak Mikrokredi Uygulamalarının Etkinliği: Tokat İli Örneği*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durak, Ş. ve Kaya, V. (2014). Türkiye’de İşsizlik Ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış.*Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 28(2): 55-73.
- Dündar, O. (2007). *Mikro Finansman*.Ankara: Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü.
- Erdun, Ş. (2011).*Kadın Girişimcilerin Risk Alma Eğilimi ve Kendine Güven Özellikleri Üzerine Bir Çalışma: Zonguldak Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gaytancıoğlu, S. (2010). Rasyonel Beklentiler Teorisi Çerçevesinde Türkiye’de 1994 Krizi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*. 2(1): 139-146.

- Gökyay, Ç. (2008). *Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları*. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Ankara: Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Gümüş, Ö. (2014). *Yoksullukla Mücadelede Alternatif Bir Politika Olarak Mikrokredi ve Türkiye’de Uygulamalar*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güney, S. (2006). Kadın Girişimciliğine Genel Bir Bakış.*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 1(7): 25-43.
- Gürbüzer, I. (2014). *Dünyada Mikro Sigorta Uygulamalarının Karşılaştırılması ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, A. (2017). *Fonksiyonel Maliye Anlayışı Çerçevesinde Kamu Borcu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği (1990-2016)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- <http://qje.su/otraslevaya-i-regionalnaya-ekonomika/mikrofinansirovanie-kak-innovatsionnyj-instrument-podderzhki-selskih-predprinimatelej-stran-briks/>, (10.02.2019).
- <http://www.israf.org/public/admin/filemanager/uploaded/TGMPninBankalarlailiskisi.pdf>,(03.03.2019).
- <http://www.kedv.org.tr/hakkimizda/>, (20.01.2019).
- <http://www.kedv.org.tr/maya/borc-verme-metodolojisi/>, (20.01.2019).
- https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2116876 (03.03.2019).
- <https://www.hetwebsite.net>, 2019.
- <https://www.nahil.com.tr/biz-kimiz>, (20.01.2019).
- http://www.kadinkooperatifleri.org/koop/index.php?option=com_content&view=article&id=44&Itemid=115 , (20.01.2019).
- İplik, E. (2013).*Osmaniye İli Kırsalında Kadın Girişimciliği*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İslatince, H. (2002). Rasyonel Beklentiler Teorisinin Rasyonelliği Tartışmaları.*C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 3(1): 17-23.

- Kalkınma Bakanlığı. (2018). *İşgücü Piyasasındaki Gelişmelerin Makro Analizi*. Ankara: Ekonomik Modeller Ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü
- Kızıloğlu, R., Uzunöz, M. ve Gündüz, O. (2012). *Türkiye’de Mikrokredi Uygulamalarının Kadın Yoksulluğu Açısından Önemi*. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 429-439.
- KKA. (2018). *Trc2 (Diyarbakır-Şanlıurfa) Bölgesi İstihdam Ve İşgücü Piyasası Raporu*. Karacadağ Kalkınma Ajansı, Diyarbakır.
- Koç, E. S. (2005). *Kadın Girişimciler Kavramı ve Serbest Meslek Mensubu Kadın Girişimcilere İlişkin Konya İlinde Uygulanmalı Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kol, E. (2011). *İktisadi Etkinlik-İstihdam-Kariyer Planlaması İlişkisi: Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Üzerine Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, M., Alacahan, N., Cesim, D., Yücel, A. ve Aras, G. (2013). Türkiye’de Kadın İstihdamının Amerika Birleşik Devletlerindeki Kadın İstihdamı İle Karşılaştırılması. *Turkish Studies*. 9: 1845-1863.
- Kovacı, S., Belke, M. ve Bolat, S. (2018). İşgücü Piyasası Düzenlemelerinin İşsizliğe Etkileri: Seçilmiş OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Kanıtları. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*.5 (25): 2030-2042.
- Landmann, O. (2014). *Short-run macro after the crisis: The end of the 'new' neoclassical synthesis?* Discussion Paper Series, No. 27. Freiburg: University of Freiburg, Department of International Economic Policy.
- Latifee, H. I. (2006). The Future of Microfinance: Visioning the Who, What, When, Where, Why, and How of Microfinance Expansion over the next 10 Years. *The Global Microcredit Summit, November, Halifax*.
- Mamasabirova, N. (2016). *Mikrokredilerin Kobi’ler Üzerindeki Etkisi: Kırgızistan Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mengü, E. (2016). *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Girişimcilik: Grameen Mikrokredi Modeli*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mix Market., <http://www.mixmarket.org/mfi/country>, (10.02.2019).

Muratoğlu, Y. (2011). Büyüme ve İstihdam Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. *International Conference On Eurasian Economies*.

Öner, E. (2007). *Mikrofinans Sistemi ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ören, K., Negiz, N. ve Akman, E. (2012). Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro Kredi: Deneyimler Üzerinden Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 26(2): 313-338.

Öz, C. ve Çolakoğlu, C. (2014). Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum*. 4: 177-206.

Özer, M. ve Biçerli, K. (2003), Türkiye’de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1): 55-86.

Özmen, F. (2012). Türkiye’de Kadın İstihdamı Ve Mikro Kredi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 3 (6): 109-130.

Öztürk, M. ve Çetin, B. (2010). Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluk Ve Kadınlar. *Journal of Yasar University*. 3(11), 2661-2698.

Rahman, M. W. ve Jianchao, L. (2011). The Development Perspective of Finance and Microfinance Sector in China: How Far Is Microfinance Regulations? *International Journal of Economics and Finance*. 1: 160-170.

Süt, E. (2007). *Devlet Anlayışlarının Tarihsel Süreçte Değişmesinin İstihdam ve İşsizlikle İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahpaz, K. (2017). *Mikrokredi Uygulamalarının Ekonomik, Sosyal Ve Mali Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şentürk, E. (2017). *İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları: Türkiye Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şiriner, İ. (2015). Mikrokredilerin Makro Ekonomik Etkileri: Türkiye ve Dünyadaki Çalışmaların Katkısı Üzerine Bir Literatür Araştırması. *İş, Güç Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 17(1): 54-77.

Taslak, S. ve Doğan, İ. (2008). *Kadın Girişimcilerin Sosyokültürel Engelleri Aşmada Temel Kişilik Özellikleri ve Başarı Güdüsünün Birlikte Etkisine Yönelik Bir Araştırma*. 2. Uluslararası Girişimcilik Kongresi kitabı (ss. 104-118), Düzenleyen Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü. Manas. 2008.

Taşçı, M. ve Darıcı, B. (2010). Türkiye’de Eksik İstihdamın Belirleyenleri: HIA ile Bir Mikro Veri Uygulaması. *Maliye Dergisi*. 158: 278-300.

Taşpınar, Ç. (2013). *Yoksulluğun Azaltılmasında Mikrokredi Uygulamalarının Yeri: Afyonkarahisar Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

The World bank (a), <http://www.worldbank.org/projects/P095554/microfinance-development-project?lang=en>, (10.02.2019).

The World bank, (b). <http://data.worldbank.org/indicator/FS.AST.DOMS.GD.ZS>, (10.02.2019).

Tömen, G. ve Sarvan, F. (2015). Mikrofinans Programlarının Kadın Yoksulluğu ve Girişimciliği Üzerine Etkileri: Bir Araştırma ve Bir İşbirliği Modeli Önerisi. *Mediterranean Journal of Humanities*. 5(1): 343-369.

TÜİK, (2017). *İstatistiklerle Kadın, 2016*. Haber Bülteni, Sayı: 24643.

TÜİK, İstihdam Verileri, <http://www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=24643>, (20.01.2019).

TÜİK. (2019). İşgücü İstatistikleri, Ocak 2019. <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30682>

TÜİK. (2019). İşgücü İstatistikleri, Ocak 2019. <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30682>

Tüzün Rad, S. ve Altıkulaç, S. (2016). Mikro Kredi Kullanımının Kadınlar Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri. *Mersin İli, Kesit Akademi Dergisi*. 5: 25-42.

Uludağ, E. (2014). İstihdam Kavramı Önemi ve Dönüşümü. *İŞKUR İstihdamda Dergisi*. 15: 27.

Underwood, T. (2006). Overview of the Microcredit Sector in Europe 2004- 2005. *European Microfinance Network (EMN) Working Paper. 4: 1-52.*

Xiaoshan, D. (2010). *The Current Situaition And Future Prospects For Microfinance in China.* Microfinance in China, Switzerland, ss.2-9.

Yaz, O. (2011). *Gelir Dağılımının İyileştirilmesinde Mikrokredilere Kaynak Oluşturabilecek Finansal Araçlar.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yenilmez, F. ve Kılıç, E. (2018). Türkiye’de İşgücüne Katılma Oranı-İşsizlik Oranı İlişkisi: Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Dayalı Bir Analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 13(2): 55-76.*

